

**UCHWAŁA NR XXXII/297/16
RADY MIEJSKIEJ W KLUCZBORKU**

z dnia 21 grudnia 2016 r.

**w sprawie uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork
na lata 2016-2023**

Na podstawie art. 18 ust. 1 i ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz.446 z późn.zm) Rada Miejska w Kluczborku uchwała co następuje:

§ 1. Uchwała się Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Kluczborka.

§ 3. Traci moc:

Uchwała nr XXIX/273/16 z dnia 27 października 2016 r. w sprawie uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Kluczborka na lata 2016-2023.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Kluczborku

Janusz Kędzia

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA I GMINY KLUCZBORK NA LATA 2016-2023

Gmina Kluczbork 2016

Spis treści

1. WPROWADZENIE I METODOLOGIA PRACY	4
2. PODSUMOWANIE DOTYCHCZASOWYCH DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH GMINY KLUCZBORK W OKRESIE 2009-2015	7
3. DOKUMENTY STRATEGICZNE I PLANISTYCZNE POWIĄZANE Z PROBLEMATYKĄ REWITALIZACJI	12
3.1 Dokumenty na poziomie unijnym	12
3.2 Dokumenty na poziomie krajowym	13
3.3 Dokumenty na poziomie wojewódzkim	15
3.4 Dokumenty na poziomie lokalnym	18
4. REWITALIZACJA W NOWYM UJĘCIU	19
5. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH	21
5.1 Ogólne wiadomości o Gminie Kluczbork	21
5.2 Rys historyczny	23
5.2 Sfera funkcjonalno-przestrzenna	25
5.4 Ochrona środowiska	32
5.4.1 Gospodarka odpadami	34
5.4.2 Zanieczyszczenie powietrza	35
5.4.3 Gospodarka wodna	36
5.4 Infrastruktura techniczna	36
5.5 Infrastruktura komunikacyjna	42
5.6 Mieszkalnictwo	48
5.7 Diagnoza problemów w sferze funkcjonalno-przestrzennej	53
5.8 Sfera gospodarcza	60
5.9 Sfera społeczna	63
5.9.1 Struktura demograficzna i społeczna	63
5.9.2 Alkoholizm	85
5.9.3 Przemoc domowa	89
5.9.4 Bezrobocie	92
5.9.5 Pomoc społeczna w Gminie Kluczbork	96
5.9.6 Bezpieczeństwo publiczne	105
5.9.7 Aktywność społeczna mieszkańców Gminy Kluczbork	110

6. WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI.....	112
6.1 Wizja stanu obszaru oraz planowane efekty po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	126
7. CELE REWITALIZACJI.....	127
8. PLANOWANE PROJEKTY REWITALIZACYJNE.....	130
8.1 Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	152
9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	153
10. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA.....	154
11. SYSTEM WDRAŻANIA PROGRAMU REWITALIZACJI.....	160
11.1 Monitorowanie.....	161
11.2 Ewaluacja.....	162
11.3 Ocena oddziaływania na środowisko.....	164
12. SPIS TABEL.....	166
13. SPIS ZDJĘĆ.....	168
14. SPIS WYKRESÓW.....	168
15. SPIS RYSUNKÓW.....	169

1. WPROWADZENIE I METODOLOGIA PRACY

Rewitalizacja oznacza działania, mające na celu ponowne ożywienie zdegradowanych obszarów pod względem społecznym i gospodarczym.¹ W innej definicji można przeczytać: „właściwa definicja określa rewitalizację jako kompleksowy program remontów, modernizacji zabudowy i przestrzeni publicznych, rewaloryzacji zabytków na wybranym obszarze, najczęściej dawnej dzielnicy miasta w powiązaniu z rozwojem gospodarczym i społecznym.”² Aspekt ten wskazuje na podporządkowanie rewitalizacji ważnym celom społecznym i gospodarczym-rewitalizacja nie jest bowiem celem samym w sobie, ale ma sens tylko wtedy, gdy jest wkomponowana w całość przedsięwzięć o charakterze społeczno-gospodarczym. Proces rewitalizacji, mający szansę pełnej i świadomej realizacji, służącej podniesieniu jakości życia mieszkańców danego obszaru, to przede wszystkim proces zaplanowany, oparty o szczegółową charakterystykę i analizę sfery społeczno-gospodarczej danego obszaru. Określenie podstawowych parametrów społeczno-gospodarczych obszaru rewitalizowanego pozwala na wyodrębnienie kluczowych zasad postępowania i wyboru specyfiki działań rewitalizacyjnych. Powinny one zostać połączone z odniesieniem do sfery i kierunków zagospodarowania przestrzennego, ustalonego dla danego terenu, ze szczególnym wskazaniem działań umożliwiających jak najbardziej efektywne wykorzystanie potencjału tkwiącego w danym obszarze. Wszystkie planowane działania połączone być powinny ze wskazaniem celów rozwoju, a tym samym celów programu rewitalizacji. Proces rewitalizacji powinien być zatem traktowany jako konieczny i nieusuwalny element planowania i przekształcania przestrzeni miejskiej.

Lokalny Program Rewitalizacji, zgodnie z ramami procesu rewitalizacji w okresie programowania 2014-2020 oraz zasadami wyznaczonymi w ustawie o rewitalizacji, stanowi „podstawę kompleksowego procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe, tj. powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe, integrujące interwencję na rzecz społeczności, przestrzeni i gospodarki lokalnej, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany”.³

LPR Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 stanowi kontynuację działań władz gminy w zakresie rewitalizacji obszarów zdegradowanych, prowadzonych dotychczas z dużym

¹ Podstawy gospodarki przestrzennej- wybrane aspekty. Skrypty Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, pod red. S. Korenika i J. Słodczyka, Wyd. AE im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2005, s. 152.

² K. Skalski, Rewitalizacja obszarów starej zabudowy w miastach, MPS.

³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, zatwierdzone przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015 r.

sukcesem w ramach „Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Kluczborka na lata 2009-2015”.

W zakresie strukturalnym, treściowym i metodologicznym przedmiotowy LPR jest w pełni zgodny z kryteriami i zasadami nakreślonymi w wytycznych w zakresie rewitalizacji określonych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju oraz w ustawie o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. W szczególności program traktujący rewitalizację jako element całościowej wizji rozwoju miasta określa:

- obszar rewitalizacji wyznaczony na podstawie wnikliwej analizy dotyczących go problemów;
- hierarchię potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
- zsynchronizowane działania rewitalizacyjne obejmujące jednocześnie sferę społeczną, gospodarczą, przestrzennofunkcjonalną, techniczną, środowiskową;
- sposób koordynacji prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji;

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i następnie obszaru rewitalizacji przeprowadzono badania i analizy bazując na danych statystycznych GUS, informacjach przekazanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Kluczborku, Komendę Powiatową Policji w Kluczborku, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku, Miejski Zarząd Obiektów Komunalnych w Kluczborku oraz danych będących w posiadaniu komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Kluczborku.

Zgodnie z wytycznymi przeanalizowano następujące wskaźniki w zakresie zjawisk społecznych:

- ✓ liczba osób korzystających z pomocy społecznej
- ✓ liczba ludności w gminie oraz zmiany tych danych w przeciągu ostatnich czterech lat (badanie zjawiska wyludnienia)
- ✓ analiza ludności z uwzględnieniem struktury wiekowej (liczba osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym)
- ✓ ilość osób samotnie wychowujących dziecko
- ✓ ilość rodzin wielodzietnych
- ✓ ilość rodzin z problemami alkoholowymi
- ✓ ilość rodzin w których występuje przemoc domowa
- ✓ liczba osób bezrobotnych
- ✓ przestępczość
- ✓ aktywność społeczną mieszkańców gminy
- ✓ frekwencję wyborczą

Głównym kryterium wyboru obszaru kryzysowego była koncentracja negatywnych

zjawisk opisanych za pomocą wyżej opisanych kryteriów. Posłużono się analizą koncentracji negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych i przestrzenno – środowiskowych. Podejście takie zapewnia skupienie się na najistotniejszych obszarach problemowych i przyszłą koncentrację działań zmierzających do eliminacji i/lub ograniczenia pogłębiania się negatywnych zjawisk.

Jednocześnie należy podkreślić, iż prace związane z opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczborka na lata 2016-2023 realizowane były przy aktywnym udziale społeczeństwa, które na etapie tworzenia dokumentu miało możliwość wniesienia swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu, aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowane do szerokiego grona odbiorców: mieszkańców Kluczborka, przedstawiciele sektora gospodarczego, pozarządowego. Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych i partnerów społecznych spoza JST przebiegało na etapie uzgadniania zapisów dokumentu strategicznego m.in. w zakresie identyfikacji przedsięwzięć rozwojowych (wywiady z mieszkańcami, udział w spotkaniach konsultacyjnych). Proces konsultacji z mieszkańcami, zawierał następujące elementy:

- a. spotkania konsultacyjne (łącznie odbyły się 3 spotkania konsultacyjne),
- b. konsultacje projektu dokumentu online za pośrednictwem utworzonej strony internetowej www.rewitalizacja.kluczbork.eu

Niniejszy Program w pełni realizuje politykę rozwoju miasta i gminy określoną w podstawowych dokumentach strategicznych i planistycznych, w szczególności Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Kluczbork 2015-2020 oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kluczbork przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Kluczborku NR XIX/194/12 Z DNIA 24 lutego 2012 r. Jest on również spójny z celami krajowej i regionalnej polityki rozwoju określonej w dokumentach strategicznych i planistycznych.

2. PODSUMOWANIE DOTYCHCZASOWYCH DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH GMINY KLUCZBORK W OKRESIE 2009-2015

Rewitalizacja w ramach RPO WO 2007-2013 polegała przede wszystkim na skierowaniu niezbędnych środków na te przedsięwzięcia, które pozwoliły rozwiązać konkretne problemy, zdefiniowane na podstawie szczegółowej analizy sytuacji społeczno – gospodarczej miasta Kluczborka.

Aby móc aplikować o środki unijne na rewitalizację miasta pierwszym krokiem, który gmina musiała wykonać było opracowanie **Lokalnego Programu Rewitalizacji**, który to został przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Kluczborku **nr XXXIV/440/09 z dnia 03.03.2009r.** Dokument ten szczegółowo określał zasady realizacji złożonego procesu rewitalizacji oraz obszar, którego ten proces dotyczył. LPR wdrażany był od 2009 do 2013 roku. Został on opracowany w oparciu o szczegółowe wytyczne RPO WO, dzięki czemu wsparte zostały kompleksowe zagadnienia, podnoszące jakość życia na danym obszarze, a nie tylko doraźne przedsięwzięcia, mające znikomy wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru.

Obszary, które wymagały rewitalizacji to nie przypadkowo wybrane obiekty czy nieruchomości wymagające renowacji czy kapitalnych remontów, ale obszary o szczególnej kumulacji problemów społeczno-gospodarczych. LPR w bardzo szczegółowy sposób opisał metodologię wyboru obszarów, które zostały objęte wsparciem w zakresie rewitalizacji. Wybrane zostały trzy, spośród podanych w wytycznych do sporządzania LPR-u, wskaźniki i pod tym kątem przeanalizowano poszczególne obszary (ulice). Obszary, dla których wartość wybranych wskaźników przekraczała wartość referencyjną dla całego województwa, zakwalifikowały się do rewitalizacji i tam właśnie podjęto kluczowe działania naprawcze.

Na tej podstawie zrealizowano dwa kluczowe dla miasta Kluczborka projekty:

- 1.** *„Rewitalizacja miasta Kluczborka obejmująca remont Ratusza, dróg i kanalizacji deszczowej wokół Rynku, remont Parku Miejskiego oraz remont części wspólnych budynków wspólnot mieszkaniowych”.*
- 2.** *„Rewitalizacja Miasta Kluczborka – budynki mieszkaniowe z częścią usługową”.*

Projekt pn. „Rewitalizacja miasta Kluczborka obejmująca remont Ratusza, i kanalizacji deszczowej wokół Rynku, remont Parku Miejskiego oraz remont części wspólnych budynków

wspólnot mieszkaniowych” to zintegrowane przedsięwzięcie, które zostało ukierunkowane na odnowę i zwiększenie znaczenia i funkcji najważniejszych obiektów zabytkowych miasta.

Zrewitalizowana w ramach projektu infrastruktura dwóch kluczowych obszarów zaliczanych do kulturowego dziedzictwa Kluczborka i całego regionu, stanowi podstawę do zaoferowania wszystkim mieszkańcom gminy, a także wzrastającej liczbie turystów interesującego sposobu spędzania wolnego czasu, przy okazji organizowanych wydarzeń kulturalnych.

W ramach projektu zrealizowano następujące zadania :

- Remont Glorietty w zabytkowym Parku Miejskim w Kluczborku
- Remont fontanny w zabytkowym Parku Miejskim w Kluczborku
- Remont istniejących i budowa nowych ścieżek w Zabytkowym Parku Miejskim w Kluczborku
- Budowa oświetlenia i monitoringu wizyjnego w Zabytkowym Parku Miejskim
- Remont ścieżki pieszo-rowerowej w Parku Miejskim (ul. Sportowa)
- Ratusz Miejski – remont elewacji i pomieszczeń
- Rynek – remont dróg i kanalizacji deszczowej na Rynku w Kluczborku
- Remont elewacji 14 kamienic należących do wspólnot mieszkaniowych położonych przy ul. Damrota 12, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 24, Mickiewicza 7, 15, Pułaskiego 1, M.C. Skłodowskiej 7, 9 oraz Niepodległości 9.

Realizacja projektu rozpoczęła się w kwietniu 2010 i zakończyła w II kwartale 2012r. Całkowita wartość projektu „Rewitalizacja miasta Kluczborka obejmująca remont Ratusza, dróg i kanalizacji deszczowej wokół Rynku, remont Parku Miejskiego oraz remont części wspólnych budynków wspólnot mieszkaniowych” wyniosła **7 605 788,12 zł**. Koszty kwalifikowane były na poziomie **6 379 475,86 zł**. Wysokość dofinansowania wyniosła **4 784 606,89 zł** tj. 75 % kosztów kwalifikowanych.

Zdjęcie 1 Wyremontowana fontanna i Glorietta w Parku Miejskim. Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.

Zdjęcie 2 Wyremontowany Ratusz Miejski. Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.

Zdjęcie 3 Jedna z kamienic przy ul. Damrota przed remontem.
Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.

Zdjęcie 4 Jedna z kamienic przy ul. Damrota.
po remoncie. Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku

Bezpośrednim celem projektu był wzrost atrakcyjności miasta i regionu, osiągnięty poprzez rewitalizację kluczowych obiektów zabytkowych Kluczborka – ratusza i parku. Wskaźnikiem dla osiągnięcia tego celu będzie liczba turystów, corocznie odwiedzających miasto, obliczona na podstawie danych statystycznych, określających liczbę wynajętych pokoi oraz liczbę gości korzystających z noclegów.

Proces uporządkowania zieleni Parku Miejskiego spowodował znaczące podniesienie

rangi tego obszaru, jako miejsca wypoczynku i rekreacji. Zmodernizowana infrastruktura parku i estetycznie zaprojektowana przestrzeń sprzyja zintensyfikowaniu odbywających się tam spotkań towarzyskich czy pikników rodzinnych, a więc wydarzeń mających niepowtarzalne znaczenie dla podtrzymywania życia kulturalnego miasta i popularyzowania zdrowego trybu życia. W wyniku realizacji projektu zwiększyła się liczba osób aktywnie korzystających z infrastruktury parku. Oznacza to, że zmianie jakościowej uległa funkcja parku, który w większym niż dotychczas wymiarze jest świadomie wybieranym miejscem wypoczynku i spotkań, a nie tylko służy jako trakt komunikacyjny. Pośrednim rezultatem projektu w części odnoszącej się do rewitalizacji parku jest też pozytywne oddziaływanie na środowisko, poprzez działania ochronne i mające na celu zachowanie naturalnych walorów przyrodniczych tego obszaru.

W części projektu odnoszącego się do zabytkowego ratusza, bezpośrednimi rezultatami było zmodernizowanie wnętrza oraz odnowienie elewacji, a także wyremontowanie chodnika otaczającego budynek. Jednak poza ww. materialnymi rezultatami przedsięwzięcia dużo istotniejsze są efekty jakościowe. W zakresie realizacji bezpośredniego celu priorytetu, rewitalizacja ratusza przełoży się na zwiększenie atrakcyjności centrum Starego Miasta, co z kolei ma istotne znaczenie dla wzbogacenia oferty wydarzeń kulturalnych. Zdecydowana poprawa estetyki przestrzeni centralnej części rynku wpłynęła również na zintensyfikowanie ruchu turystycznego i zwiększenie liczby osób chcących odwiedzić tę część regionu. W długim okresie projekt przyczyni się do ochrony zabytków dziedzictwa kulturalnego regionu, ważnych dla lokalnej i regionalnej społeczności. Celem jest jednak nie tylko ich remont i renowacja, ale także nadanie im zupełnie nowych funkcji. Zgodnie z założeniami rewitalizacji, przedsięwzięcie spowodowało, że oba obiekty zaczęły spełniać nowe role w dziedzinie kultury i turystyki, umożliwiając mieszkańcom aktywne uczestnictwo w życiu społeczno – kulturalnym.

Realizacja tak szeroko zakrojonego projektu rewitalizacyjnego, przyniosła wymierne efekty, za które Gmina Kluczbork otrzymała pierwszą nagrodę w konkursie na **Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Opolskiego 2013**. Jury, w skład którego wchodził m.in. opolscy architekci i urbaniści, 27 września 2013r. uznało, że to projekt Gminy Kluczbork zasługuje na główną nagrodę. Oficjalne wręczenie nagród odbyło się 20 listopada 2013r. w Opolskiej Filharmonii.

Do tej edycji konkursu, organizowanego przez Zarząd Województwa Opolskiego, zgłoszono 25 realizacji, związanych z zagospodarowaniem parków, terenów rekreacyjnych, modernizacją obiektów drogowych i placów, adaptacją budynków użyteczności publicznej oraz kompleksów sportowych. W wyniku przeprowadzonych wizji lokalnych do dalszej oceny konkursowej oraz do konkursu internautów wyłoniono 13 przedsięwzięć, w tym zwycięski projekt Gminy Kluczbork "Rewitalizacja Miasta Kluczborka".

Celem konkursu było promowanie osiągnięć w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych w województwie opolskim, wskazanie najlepszych realizacji oraz promocja projektów urbanistycznych kształtujących wysoką jakość przestrzeni publicznej, a także podniesienie świadomości społecznej w zakresie kształtowania ładu przestrzennego.

Nagrodę jury przyznało za: *wzorowe przeprowadzenie rewitalyzacji zróżnicowanej funkcjonalnie przestrzeni publicznej, o istotnym znaczeniu dla społeczności miasta (Rynek i Park Miejski) poprawiającej warunki życia w mieście i atrakcyjność miasta w regionie, co zostało zrealizowane w warunkach niedużego budżetu; za skalę przedsięwzięcia, obejmującą równocześnie dwa bardzo ważne dla zaspokajania potrzeb mieszkańców obszary w systemie przestrzeni publicznych Kluczbork, odtworzenie historycznych walorów urbanistycznych i architektonicznych oraz wydatne podniesienie jakości istniejącego zagospodarowania.*

**Nagroda dla Kluczborka
za Najlepszą Przestrzeń
Publiczną Województwa Opolskiego 2013**

Szanowni mieszkańcy Miasta i Gminy Kluczbork
Gmina Kluczbork zwyciężyła w konkursie na Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Opolskiego 2013.
Jury, w skład którego wchodził m.in. opolski architekt i urbanista, 27 września 2013r. uznało, że to projekt gminy Kluczbork zasługuje na główną nagrodę. Oficjalne wręczenie nagród odbyło się 20 listopada 2013r.

Do tegorocznej edycji konkursu, organizowanego przez Zarząd Województwa Opolskiego, zgłoszono 25 realizacji, związanych z zagospodarowaniem parków, terenów rekreacyjnych, modernizacją obiektów drogowych i placów, adaptacją budynków użyteczności publicznej oraz kompleksów sportowych. W wyniku przeprowadzonych wizji lokalnych do dalszej oceny konkursowej oraz do konkursu internetów wyłoniono 13 przedsięwzięć, w tym zwycięski projekt gminy Kluczbork „Rewitalizacja Miasta Kluczborka”

Celem konkursu jest promowanie osiągnięć w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych w województwie opolskim, wskazanie najlepszych realizacji oraz promocja projektów urbanistycznych kształtujących wysoką jakość przestrzeni publicznej, a także podniesienie świadomości społecznej w zakresie kształtowania ładu przestrzennego.

W wyniku projektu zrealizowano następujące zadania:
1. Remont placu w zabudowanym Parku Miejskim w Kluczborku
2. Remont fontanny w zabudowanym Parku Miejskim w Kluczborku
3. Remont ścieżek w Zabudowanym Parku Miejskim w Kluczborku
4. Budowa świetlicy i manewrowego wzniesienia w Zabudowanym Parku Miejskim
5. Remont ścieżki pieszko-rowerowej w Parku Miejskim (ul. Sportowej)
6. Rzuteczek Miejski – remont elewacji i pomieszczeń
7. Rynek – remont drogi i kanalizacji deszczowej na Ryнку w Kluczborku
8. Remont elewacji 14 kamienic należących do wspólnot mieszkaniowych.

Nagrodę jury przyznało za: *wzorowe przeprowadzenie rewitalyzacji zróżnicowanej funkcjonalnie przestrzeni publicznej, o istotnym znaczeniu dla społeczności miasta (Rynek i Park Miejski) poprawiającej warunki życia w mieście i atrakcyjność miasta w regionie, co zostało zrealizowane w warunkach niedużego budżetu; za skalę przedsięwzięcia, obejmującą równocześnie dwa bardzo ważne dla zaspokajania potrzeb mieszkańców obszary w systemie przestrzeni publicznych Kluczbork, odtworzenie historycznych walorów urbanistycznych i architektonicznych, oraz wydatne podniesienie jakości istniejącego zagospodarowania.*

Realizacja projektu nie byłaby możliwa bez wspólnego wysiłku pracowników Urzędu, projektantów, wykonawców oraz zarządców wspólnot mieszkaniowych.

Projekt kosztował ok. 7,2 mln zł i był współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013.

Jarosław Kielar
Burmistrz Miasta Kluczborka

PROGRAM REGIONALNY
Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013

Drugim projektem zrealizowanym przez Gminę Kluczbork w partnerstwie ze wspólnotami mieszkaniowymi był projekt „Rewitalizacja Miasta Kluczborka – budynki mieszkaniowe z częścią usługową”. Projekt zakładał remont zewnętrznych elementów strukturalnych budynków

mieszkalnych z częścią usługową, wpisanych do ewidencji zabytków. Projekt objął budynki zlokalizowane przy ul. Mickiewicza 25, ul. Zamkowej 2,4, ul. Krakowskiej 6,10,21,29,31,35 oraz ul. Szewskiej 2. Beneficjentem projektu odpowiedzialnym za jego realizację oraz rozliczenie była wspólnota mieszkaniowa ul. Zamkowa 4, zaś Gmina Kluczbork podjęła się roli koordynatora tego przedsięwzięcia. Projekt został zrealizowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013. Jego całkowita wartość opiewała na kwotę 434 595,62 zł z czego dofinansowanie z Unii Europejskiej wyniosło 210 348,31 zł. Rzeczowa realizacja projektu rozpoczęła się w czerwcu a zakończyła w listopadzie 2011 roku.

W połączeniu przedsięwzięcia rewitalizacyjne zrealizowane w poprzednim okresie programowania przez Gminę Kluczbork znacząco wpłynęły na poprawę atrakcyjności i estetyki naszego miasta a jednocześnie na zachowanie historycznego wystroju obiektów zlokalizowanych w jego centrum.

3. DOKUMENTY STRATEGICZNE I PLANISTYCZNE POWIĄZANE Z PROBLEMATYKĄ REWITALIZACJI

„Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork 2016-2023” opracowany został z uwzględnieniem uwarunkowań i ram prowadzenia procesu rewitalizacji wynikających z unijnej, krajowej i regionalnej polityki.

3.1 Dokumenty na poziomie unijnym

Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich przyjęta z okazji nieformalnego spotkania ministrów w sprawie rozwoju miast i spójności terytorialnej w Lipsku, w dniach 24–25 maja 2007 r. Dokument podkreśla potrzebę opracowania strategii zintegrowanego rozwoju miejskiego, przy uwzględnieniu aspektu ekonomicznego, społecznego i ekologicznego, a także wymiaru zdrowotnego i kulturowego oraz zdolności instytucjonalnych państwa.

Europa 2020 to strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Dokument obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;

- Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Umowa Partnerstwa z dnia 12 lipca 2013, określająca kierunki interwencji trzech polityk unijnych w Polsce, tj. Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa wyznacza cele i priorytety interwencji publicznej w kraju, stanowiąc tym samym przełożenie postanowień z poziomu Unii Europejskiej na poziom krajowy. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów możliwych do wykorzystania przeprowadzona w ramach przygotowania projektu dokumentu wykazała, że istotne wyzwanie stanowi poprawa spójności społecznej oraz dostępności terytorialnej.

3.2 Dokumenty na poziomie krajowym

Krajowa Polityka Miejska 2023 to dokument Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, w którym rewitalizacja stanowi jeden z celów głównych, a także jeden z wątków tematycznych w Krajowej Polityce Miejskiej 2023. W dokumencie tym rewitalizacja określona jest jako kompleksowy, skoordynowany, wieloletni proces przemian społecznych, ekonomicznych, przestrzennych i technicznych, prowadzony na obszarze zdegradowanym, tak aby nastąpiło osiągnięcie ogólnego celu, którym jest wyprowadzenie tego obszaru ze stanu kryzysowego, w szczególności przez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne.

Najbardziej zaawansowane z takich działań w ramach tego procesu stanowi kompleksowa rewitalizacja, realizowana na obszarach najbardziej zdegradowanych, odnosząca się do konkretnego, ograniczonego terytorium i łącząca wysiłki różnych podmiotów, których suma ma spowodować trwałe ożywienie społeczne i gospodarcze obszaru.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju przyjęta uchwałą Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. jest najważniejszym dokumentem dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jej zapisy zawierają wśród celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju cel nr 2, który dotyczy poprawy spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.⁴

W rozwinięciu tego celu wskazuje się, iż działania polityki przestrzennej w odniesieniu do zdegradowanych obszarów zurbanizowanych mają na celu przywrócenie ich funkcji

⁴ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 – Uchwała Rady Ministrów nr 239/2011 z 13 grudnia 2011 r.

administracyjnych, społecznych i gospodarczych oraz stworzenie warunków sprzyjających ich powtórnemu zagospodarowaniu dzięki skorelowanym interwencjom w sferze planowania przestrzennego, inwestycjom infrastrukturalnym oraz wsparciu zasobów ludzkich i przedsiębiorczości. Działania restrukturyzacyjne i rewitalizacyjne doprowadzą do odzyskania atrakcyjności danego obszaru lub miasta, do przywrócenia korzystnych warunków życia i podejmowania działalności gospodarczej oraz inwestycyjnej z wykorzystaniem istniejącego potencjału kulturowego i zachowaniem funkcji symbolicznych oraz przyrodniczych obszaru w procesie jego adaptacji do nowych funkcji.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010—2020 dokument przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą w dniu 13 lipca 2010 r. Określa on cele i sposoby działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów;
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych;
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie⁵.

Narodowy Plan Rozwoju głównym celem tego dokumentu jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie stworzenie korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położenie nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań. Myślą przewodnią Narodowego Planu Rewitalizacji ma być zapewnienie mu możliwie powszechnego charakteru tak, aby "jak najszersze grono obywateli i podmiotów mogło się utożsamić z ideą naprawy środowiska miejskiego i włączać się lub podejmować z własnej inicjatywy działania w tym zakresie. Z tej perspektywy plan odnieść się

⁵ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą w dniu 13 lipca 2010 r

ma zarówno do zagadnienia przywracania świetności dzielnicom śródmiejskim, uzdrawiania relacji społecznych i rozwiązywania problemów infrastrukturalno-technicznych w zaniedbanych dzielnicach „miasta XIX wiecznego” i blokowiskach, ponownego zagospodarowania terenów przemysłowych, powojkowych, pokolejowych i poportowych, jak i innych sytuacji, w których władze samorządowe lub mieszkańcy dochodzą do wniosku, że miasto powinno być na danym obszarze „uzdrowione”. Narodowy Plan Rewitalizacji stanowić będzie główny skalający dokument rządowy określający całościowo tytułowy plan rewitalizacji, jego cele, elementy oraz mechanizmy działania. Oparty na 4 modułach: dokumentach, zmianach w regulacjach i nowych regulacjach, instrumentach wsparcia oraz informacji i edukacji.

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020

Podstawowym ich celem jest ujednoczenie warunków i procedur wdrażania programów operacyjnych na lata 2014-2020 w zakresie projektów realizujących cele rewitalizacji. Dokumentem odniesienia dla Wytycznych jest Umowa Partnerstwa, która formułuje wyzwania związane z zapewnieniem warunków dla właściwej rewitalizacji, tj. zintegrowanego, kompleksowego oraz przygotowanego i prowadzonego z uwzględnieniem realnej partycypacji społecznej przeciwdziałania procesom degradacji obszarów dotkniętych kryzysem.

3.3 Dokumenty na poziomie wojewódzkim

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020

Uchwalona przez Sejmik Województwa Opolskiego uchwałą Nr XXV/325/2012 z dnia 28 grudnia 2012 r. jest kluczową deklaracją samorządu, w której definiuje się wizję i kierunki rozwoju miasta. Prezentowany program działania jest koherentny ze strategiami i programami rozwoju na poziomie krajowym i wojewódzkim.

W Strategii zostały wyznaczone następujące cele strategiczne i cele operacyjne rozwoju województwa opolskiego, z którymi spójny jest Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork.

CEL STRATEGICZNY 8. Konkurencyjna aglomeracja opolska

Realizacja tego celu przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności aglomeracji jako miejsca do pracy i życia, jednak wymagać to będzie jednocześnie działań związanych z zapewnieniem ładu przestrzennego, przeciwdziałaniem procesom żywiołowej urbanizacji i chaosowi przestrzennemu. Istotne znaczenie będzie miała rewitalizacja dzielnic przemysłowych i mieszkaniowych zmierzająca do przywrócenia utraconych funkcji społeczno – gospodarczych i stworzenia warunków do ponownego zagospodarowania. W ramach tego celu wskazano cele operacyjne, z których jeden (cel operacyjny 8.2) dotyczy rozwoju przestrzeni aglomeracji wraz ze wzmocnieniem powiązań instytucjonalnych i społecznych. Będzie on realizowany poprzez

następujące działania:

- wykorzystanie instrumentów planowania i zagospodarowania przestrzennego do realizacji wspólnej polityki przestrzennej aglomeracji,
- rewitalizacja zdegradowanych dzielnic przemysłowych i mieszkaniowych,
- restrukturyzacja i rewaloryzacja stref kluczowych dla rozwoju aglomeracji,
- racjonalizacja wykorzystania obszarów przyspieszonej urbanizacji,
- wspieranie działań związanych z tworzeniem kreatywnej przestrzeni,
- współpraca JST m.in. w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, zasilania w energię i ciepło, dostępu do sieci teletechnicznych, prowadzenia gospodarki odpadami, transportu zbiorowego, wspólnych inicjatywy oświatowych, kulturalnych i sportowych oraz spójnej promocji.

CEL STRATEGICZNY 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu

Jednym z głównych problemów rozwoju miast województwa opolskiego jest występowanie obszarów kumulacji negatywnych zjawisk społecznych (wysoka stopa bezrobocia, niski poziom aktywności gospodarczej, wyższe natężenie występowania zjawisk patologicznych), które powodują, że w przestrzeni coraz mocniej zaznacza się nierówność społeczna, a podstawowe potrzeby mieszkańców na tych obszarach nie są zaspokajane. Dlatego też oprócz wzmocnienia potencjału gospodarczego miast, niezbędne jest podjęcie działań na rzecz poprawy ładu przestrzennego i rewitalizacji obszarów zdegradowanych. W ramach tego celu wskazano cele operacyjne, z których jedno (cel operacyjny 9.2) dotyczy poprawy ładu przestrzennego i rewitalizacja na obszarach miejskich, w ramach którego nastąpi:

- zwiększanie koordynacji i współpracy pomiędzy jst w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego w obrębie miejskich obszarów funkcjonalnych,
- przeciwdziałanie zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji i chaosu przestrzennego,
- poprawa atrakcyjności centrów miast,
- rewitalizacja obszarów miejskich poprzez przywracanie warunków dla zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju usług,
- aktywizacja obszarów zdegradowanych, w tym rozwijanie funkcji społeczno-gospodarczych⁶.

Regionalny program operacyjny województwa opolskiego 2014-2020

Zakres tego dokumentu jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, określone dla regionu w głównych dokumentach strategicznych, uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. Obok wyzwań wynikających z uwarunkowań

⁶Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r str.117

demograficznych szczególnym wyzwaniem jest poprawa spójności społecznej i terytorialnej w miastach, narażonych na kumulację negatywnych zjawisk, zarówno społecznych, gospodarczych, środowiskowych, jak i przestrzennych. Cechą charakterystyczną miast jest ich złożona struktura przestrzenna, społeczna i gospodarcza. Charakterystyczne dla tych terenów – wysoka stopa bezrobocia, niski poziom aktywności gospodarczej, wyższe natężenie występowania zjawisk patologicznych powodują, że nawet podstawowe potrzeby społeczne na tych obszarach nie są zaspokajane w odpowiednim stopniu. Z uwagi na duże znaczenie, jakie dla rozwoju miast ma problematyka zdegradowanych i zaniedbanych terenów, w strukturach przestrzennych wielu miast województwa opolskiego szczególną wagę przypisuje się potrzebom ponownego ożywienia tych terenów pod względem społecznym i gospodarczym. Miasta województwa opolskiego, tak jak i w całej Polsce borykają się z wieloma wyzwaniami rozwojowymi – problemami społecznymi i gospodarczymi wynikającymi z upadku tradycyjnych gałęzi przemysłu, utraty dotychczasowych funkcji, globalizacji czy też spowolnienia gospodarczego. W niektórych ośrodkach miejskich lub/i na niektórych ich obszarach (dzielnicach) doszło do kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych oraz do degradacji fizycznej, gospodarczej i społecznej. Obszarami koncentrującymi te negatywne zjawiska i problemy w organizmach miast województwa opolskiego są: tereny poprzemysłowe, tereny zaniedbanych dzielnic i osiedli fabrycznych, tereny blokowisk, które zwłaszcza w największych miastach regionu stanowią znaczny udział w zasobach mieszkaniowych, tereny powojaskowe, tereny pogórnice⁷.

W ramach priorytetów inwestycyjnych RPO WO 2014-2020 realizowane będą między innymi kompleksowe projekty wynikające z Lokalnych Programów Rewitalizacji, inicjowane i koordynowane przez władze samorządowe, które będą przyczyniać się do aktywizacji środowisk ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania rewitalizacyjne będą obejmować zintegrowane przedsięwzięcia rewitalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, na rzecz poprawy w zakresie jakości życia mieszkańców.

Porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej będzie odbywać się poprzez zagospodarowywanie opuszczonych przestrzeni w harmonii z otoczeniem, rozumiane jako likwidacja powodów izolacji zdegradowanych obszarów od pozostałych obszarów. Poza poprawą bezpieczeństwa, na terenach objętych zasięgiem realizowanych projektów (zapobieganie przestępczości, patologiom społecznym, wypadkom związanym ze złą kondycją techniczną obiektów), zasadniczą wartością wdrażanych projektów będzie adaptacja, przebudowa i remonty zdegradowanej infrastruktury pozostałej po tradycyjnej działalności przemysłowej prowadzonej na terenach ośrodków miejskich województwa i wykorzystanie jej m.in. na cele

⁷ REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020 str. 21-22

społeczne.

Inwestycje w infrastrukturę będą stanowić element uzupełniający celów społecznych i będą odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne. Możliwa będzie m.in. przebudowa i adaptacja zdegradowanych obiektów, w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji (np. społecznych, kulturalnych, gospodarczych) sprzyjających poprawie życia mieszkańców. Działania w obszarze rewitalizacji w wymiarze gospodarczym umożliwią realizację wsparcia przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspierania ekonomii społecznej, podejmowania inicjatyw lokalnych na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników. Jednocześnie w wymiarze społecznym realizowane będą działania na rzecz aktywizacji środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubogich oraz poprawy dostępu do usług. Przebudowana infrastruktura materialna może służyć m.in. osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym w ich aktywizacji zawodowej. Może przyczynić się także do rozwoju usług opiekuńczych skierowanych do osób zależnych, w tym starszych i niepełnosprawnych oraz wesprzeć proces usamodzielniania się np. osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze lub pieczę zastępczą. Ponadto przebudowana infrastruktura może doprowadzić do powstania nowych mieszkań chronionych, wspomaganych lub treningowych, dzięki którym osoby mieszkające w nich będą miały możliwość funkcjonowania lub uczenia jak żyć samodzielnie⁸.

3.4 Dokumenty na poziomie lokalnym

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Kluczbork 2015-2020

W dokumencie tym przyjętym Uchwałą Rady Miejskiej w Kluczborku Nr LIII/575/14 z dnia 28 października 2014 r. rewitalizacja jest jednym z priorytetowych celów, który w szczególności dotyczy kształtowania przestrzeni sprzyjającej rozwojowi społeczno-gospodarczemu i jest odpowiedzią na zdefiniowane wyzwania rozwojowe i potrzebę działań rewitalizacyjnych. Cele operacyjne będące uszczegółowieniem celu strategicznego dotyczą przede wszystkim poprawy ładu przestrzennego i rewitalizacji Gminy Kluczbork.

W ramach celu operacyjnego przewidziano działania związane z rewitalizacją obszarów kluczowych dla rozwoju gminy:

- wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych i poprzemysłowych (np. Fampra)
- zagospodarowanie Parku Miejskiego i lasu komunalnego
- rewitalizacja osiedli mieszkaniowych

⁸ REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020 str. 210.

- prace restauratorskie i konserwatorskie budynków ujętych w rejestrze zabytków oraz budynków o potwierdzonej wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym (ujęte w ewidencji zabytków), w tym ich adaptacja na cele: gospodarcze, społeczne, edukacyjne, turystyczne lub kulturalne, przyczyniające się do tworzenia miejsc pracy⁹.

Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Kluczbork-Namysłów-Olesno 2015-2020

Do rewitalizacji będącej elementem całościowej wizji rozwoju Gminy Kluczbork odnosi się też Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Kluczbork-Namysłów-Olesno 2015-2020 zakładająca następujące cele strategiczne bezpośrednio nawiązujące do tego procesu a są nimi:

- podniesienie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych i terenów zielonych oraz udostępnienie przestrzeni mieszkańcom, cel operacyjny - rewitalizacja centrów miast i nadanie nowych funkcji rewitalizowanym obiektom
- podniesienie jakości życia poprzez kompleksową rewitalizację zabudowy mieszkaniowej, cel operacyjny - renowacja infrastruktury mieszkaniowej;
- nowa jakość kapitału ludzkiego i wspieranie idei włączenia społecznego, cel operacyjny - włączenie osób wykluczonych w tym ze względu na wiek, samotność, niesamodzielność i status społeczny oraz utworzenie rewitalizacyjnego budżetu obywatelskiego.

4. REWITALIZACJA W NOWYM UJĘCIU

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020 rewitalizacja ma przede wszystkim polegać na realizacji kompleksowych projektów inwestycyjnych (**projektów rewitalizacyjnych**), wynikających z Lokalnego Programu Rewitalizacji, które będą przyczyniać się do aktywizacji środowisk ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym:

- odnowa fizyczna obszarów miejskich, zakładająca realizację przedsięwzięć inwestycyjnych będących odpowiedzią na konkretne problemy społeczne;
- przebudowa, remont i adaptacja zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu nadania im nowych funkcji użytkowych (np. gospodarczych, społecznych, kulturalnych) sprzyjających poprawie życia mieszkańców;
- tworzenie warunków lokalowych i infrastrukturalnych do prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju usług (wsparcie przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspieranie ekonomii społecznej, podejmowanie działań inicjatyw lokalnych na rzecz

⁹ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Kluczbork 2015-2020 Uchwała Nr LIII/575/14 Rady Miejskiej w Kluczborku z dnia 28 października 2014r. str.115

zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników);

- realizacja działań na rzecz środowisk zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz wspierania dostępu do usług;
- inwestycje polegające na dostosowaniu infrastruktury zdegradowanych budynków/pomieszczeń w celu adaptacji ich do świadczenia usług w zakresie opieki nad osobami zależnymi, w tym starszymi i osobami z niepełnosprawnościami;
- przebudowa, rozbudowa i adaptacja obiektów infrastrukturalnych z przeznaczeniem na tworzenie mieszkań chronionych, wspomaganych lub treningowych polegająca jedynie a inwestycjach w zakresie części wspólnych budynków mieszkalnych.

Na realizację wskazanych wyżej projektów będą mogły otrzymać dofinansowanie tylko określone podmiot, do których należą jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa (wykonujące zadania publiczne), jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe, kościoły i ich związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, szkoły wyższe, spółdzielnie mieszkaniowe.

Wsparciem mogą być objęte jedynie kompleksowe projekty zapisane w Lokalnych lub Gminnych Programach Rewitalizacji i wynikające z programów rewitalizacji inicjowanych i koordynowanych przez władze samorządowe, które będą przyczyniać się do aktywizacji środowisk ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jednocześnie działania w ramach projektów obwarowane są następującymi ograniczeniami a projekty muszą spełniać następujące warunki:

- inwestycje w infrastrukturę muszą być elementem uzupełniającym dla działań społecznych oraz muszą odpowiadać na zdiagnozowane problemy społeczne;
- premiovane będą działania mające na celu rozwój usług opieki środowiskowej oraz działania komplementarne w stosunku do działań realizowanych ze środków EFS;
- działania mające na celu rewitalizację obszarów miejskich w regionie muszą uwzględniać dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- w przypadku przedsięwzięć z zakresu kultury wysokość wsparcia nie może przekraczać 2 mln euro kosztów kwalifikowalnych projektu;
- wsparcie dla usług w formie mieszkań o charakterze wspomaganych będzie odbywało się zgodnie z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej oraz zgodnie z SZOOP (EFRR) Załącznik do Uchwały nr 385/2015 z dnia 19 marca 2015 r. z późn. zmianami wersja nr 13, lipiec 2016 r. 175 z horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi realizacji CT 980;
- w przypadku mieszkań wspomaganych w formie mieszkań wspieranych występuje możliwość interwencji w części wspólne budynków mieszkalnych w tworzonych miejscach

krótkookresowego pobytu;

- wsparcie w zakresie mieszkań chronionych jest realizowane zgodnie ze standardami, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015r. poz. 163). Pozostałe formy mieszkań wspomaganych muszą spełniać definicję usług świadczonych w lokalnej społeczności;
- w ramach działania 10.2 wyodrębniona zostanie alokacja dla: Opoła i 4 ośrodków subregionalnych (Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork, Nysa) oraz pozostałych 30 miast województwa opolskiego.

5. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH

5.1 Ogólne wiadomości o Gminie Kluczbork

Gmina Kluczbork jest gminą miejsko – wiejską położoną w północnej części województwa, w odległości ok. 45 km od miasta Opoła - centrum społeczno - gospodarczego regionu, na skrzyżowaniu ważnych szlaków transportowych łączących historyczne i gospodarcze regiony Polski: Górny Śląsk z Wielkopolską i Pomorzem Zachodnim, oraz z Dolnym Śląskiem, a także Śląsk Opolski z Ziemią Łódzką. Sąsiaduje z gminami: Byczyna, Gorzów Śląski, Olesno, Lasowice Wielkie, Murów oraz Wołczyn. Według fizycznogeograficznej regionalizacji Polski miasto wraz z otaczającym obszarem położone jest na pograniczu makroregionów Niziny Śląskiej (318.5) i Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej (341.2), nad Stobrawą, prawym dopływem Odry w jej górnym biegu. Powierzchnia gminy wynosi 217 km² (w tym miasta to 12,35 km²) co stanowi 2,0 % powierzchni województwa i plasuje gminę na 7 miejscu pod względem powierzchni. W strukturze przestrzennej województwa Gmina Kluczbork położona jest w strefie rolno-leśnej. Strukturę administracyjną gminy tworzy miasto Kluczbork oraz 23 sołectwa:

1. Bażany
2. Biadacz
3. Bąków
4. Bogacica
5. Bogacka Szklarnia
6. Bogdańczowice
7. Borkowice
8. Czaple Stare
9. Nowa Bogacica
10. Gotartów

11. Krasków
12. Krzywizna
13. Kuniów
14. Kujakowice Dolne
15. Kujakowice Górne
16. Ligota Dolna
17. Ligota Górna
18. Żabiniec
19. Łowkowice
20. Maciejów
21. Smardy Dolne
22. Smardy Górne
23. Unieszów

Liczba mieszkańców gminy według danych GUS wynosiła na dzień 31.12.2015 r. to 36 406¹⁰. Gęstość zaludnienia na obszarze gminy wynosiła 168 osób na km¹¹. W analogicznym czasie gminę zamieszkiwało 17 587 mężczyzn i 18 819 kobiet. Na 107 kobiet przypadało 100 mężczyzn.

Gmina Kluczbork leży w pobliżu granicy z Niemcami i Czechami, leży na przecięciu się szlaków kolejowych i drogowych, krzyżują się tu 3 drogi krajowe nr 45 Opole-Łódź, nr 11 Katowice-Poznań, nr 42 w kierunku Wrocławia, co w efekcie sprzyja rozwojowi komunikacji osobowej i transportowej. Gmina to również ważny węzeł kolejowy z liniami łączącymi Katowice-Wrocław, Katowice-Poznań, Częstochowa i Opole. Największe miasta w pobliżu to Wrocław (96 km), Katowice (98 km), Łódź (140 km), Opole (45 km).

¹⁰ Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień 31.12.2015 r.

¹¹ Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, stan na dzień 31.12.2015 r.

Rysunek 1 Lokalizacja Gminy Kluczborka na mapie Polski, Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.

5.2 Rys historyczny

Założenie miasta wiąże się z zakonem krzyżowców z czerwoną gwiazdą, który powstał prawdopodobnie w czasie wypraw krzyżowych do Palestyny, gdzie poza walką z muzułmanami otaczał opieką pielgrzymów, stąd często określany mianem Szpitalników. Na początku XIII w. przeniósł się do Austrii, Czech i Moraw, a sprowadzony również na Śląsk – do Wrocławia – przez księżną Annę, przeszedł do życia klasztornego, zajmując się chorymi i prowadząc szpitale.

Krzyżowcy otrzymali od księcia wrocławskiego Henryka III w 1253 r. zezwolenie na lokację miasta na prawie niemieckim w miejscu, gdzie istniała osada targowa wzmiankowana już w 1252 r. jako Cruceburch. Kiedy jednak założyli kilka wsi w okolicy, a nie zdołali lokować miasta, książe Henryk IV Probus biorąc Kluczbork pod swoją opiekę, w 1274 r. wystawił przywilej lokacji miasta. Od tego momentu rozpoczynają się jego dzieje polityczne.

Od 1293 r. Kluczbork należał do księstwa głogowskiego, od 1312 do oleśnickiego, od 1323 był w księstwie legnicko-brzeskim, w latach 1331-1356 jako zastaw u króla Polski Kazimierza Wielkiego. Podczas wojen husyckich miasto opanowali husyci pod wodzą rycerza polskiego Dobka Puchały cieszącego się poparciem mieszkańców.

Następnie Kluczbork był ponownie kilkakrotnie oddawany w zastaw i sprzedawany. Od 1536 r., aż do wygaśnięcia piastowskiej linii brzeskiej był w posiadaniu książąt brzeskich,

lenników korony czeskiej, którzy będąc wyznawcami religii protestanckiej, wprowadzali ją stopniowo w podległych im ziemiach.

W czasie wojny trzydziestoletniej (1618-1648) miasto podupadło, ponieważ było wielokrotnie plądrowane przez przechodzące tędy wojska.

Kluczbork udzielił schronienia w latach 1660-1671 braciom polskim przybyłym z Polski, którzy zorganizowali tutaj dwukrotnie swoje synody w 1663 i 1668 r. Znakomitym ich przedstawicielem był tu Krzysztof Crell-Spinowski. W tym czasie miasto wzmiankowano pod nazwą Kluzbork, Krucibork¹². Ziemia Kluczborska najdłużej pozostawała we władaniu Piastowskiej linii Brzeskiej, aż do jej wygaśnięcia w 1675 roku¹³.

Kluczbork i Byczyna przeszły pod władanie Habsburgów po śmierci ostatniego księcia brzeskiego. Natomiast w roku 1742 wraz z całym Górnym i Dolnym Śląskiem przeszły pod panowanie pruskie. Kolejne wojny śląskie nie przyniosły żadnych zmian w układzie władzy na Ziemi Kluczborskiej, a pod panowaniem niemieckim została przez prawie 200 lat. Kluczbork i Byczyna były wówczas miastami królewskimi, natomiast Wołczyn był miastem prywatnym w rękach magnackiego rodu Posadowskich. Zmiany wprowadziła reforma ustrojowa i nowy podział administracyjny, który spowodował, że Kluczbork stał się miastem powiatowym, do którego weszły także Byczyna i Wołczyn.¹⁴

W 1816 r. miasto stało się siedzibą władz powiatowych. W połowie XIX w. rozpoczęła się budowa dróg bitych i kolejowych, dzięki czemu Kluczbork stał się ważnym węzłem kolejowym w północnej części rejencji opolskiej, do której włączono go w 1820 r. Jednocześnie rozwijało się szkolnictwo podstawowe i średnie, w nawiązaniu do tradycji XVI/XVII wieku, gdy szkoły miejskie w Byczynie i w Kluczborku cieszyły się doskonałą opinią na Śląsku.

W 1858 r. zostało otwarte ewangelickie seminarium nauczycielskie mające kształcić nauczycieli władających zarówno polskim jak i niemieckim językiem, a w 1860 rozpoczęła kształcenie miejska szkoła średnia, przekształcona w 1873 r. w gimnazjum humanistyczne, które w 1877 otrzymało nowo wzniesiony gmach szkolny. W mieście żyli zgodnie ewangelicy, katolicy i wyznawcy judaizmu. Działały różne towarzystwa oświatowe i charytatywne. Został zbudowany szpital miejski (1848) i miejski zakład gazowy (1867), powstał ewangelicko – luterański zespół leczniczy „Betania” (1888), wzniesiono budynek poczty (1891) i gmach sądu (1895), działał prowincjonalny zakład dla umysłowo chorych. Koniec XIX i początek XX w. przyniósł miastu mającemu dotąd charakter rolniczy, początki rozwoju przemysłowego bowiem powstały browary, drukarnia, przędzalnia, cukrownia, cegielnia, nowoczesna rzeźnia, fabryka mebli i zakład wyrobów metalowych.

¹² Wypisy do dziejów Kluczborka i ziemi kluczborskiej, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1983, str.164

¹³ Zob.: www.powiatkluczborski.pl.

¹⁴ Zob.: www.pl.wikipedia.org/wiki/Kluczbork

W latach 1907-1908 została przeprowadzona w mieście sieć wodociągowa i kanalizacyjna, znacznie później powstała elektrownia nad Stobrawą.

Po I wojnie światowej wraz z całym powiatem obejmującym Wołczyn, Byczynę oraz gminy wiejskie, stał się terenem przygranicznym, bowiem kilkanaście kilometrów od miasta przebiegała granica Republiki Weimarskiej z Polską. Po podziale Górnego Śląska w październiku 1921 r. powiat kluczborski w całości pozostał w obrębie państwa niemieckiego – od 1933 Rzeszy Niemieckiej, aż do 20 stycznia 1945 r., gdy do miasta wkroczyły wojska radzieckie I Frontu Ukraińskiego. Oficjalnie władze polskie przejęły Kluczbork wraz z całym Śląskiem Opolskim 18 marca 1945. Po zniesieniu powiatów w roku 1975 pozostawał jedynie siedzibą gminy.

Od 1 stycznia 1999 r. - ponownie stolica powiatu, skupiającego 4 gminy: Kluczbork, Byczyna, Wołczyn i Lasowice Wielkie. Pod względem administracji kościelnej - Kościoła rzymskokatolickiego - należy do diecezji opolskiej i jest siedzibą dekanatu, jak również rejonu duszpasterskiego (jednego z czterech - obok Opola, Nysy i Raciborza); w ramach struktur Kościoła ewangelicko - augsburskiego jest siedzibą parafii pw. Zbawiciela, należącej do diecezji katowickiej¹⁵.

5.2 Sfera funkcjonalno-przestrzenna

W strukturze funkcjonalno – przestrzennej województwa Kluczbork zajmuje ważne miejsce jako ośrodek subregionalny – przeznaczony do obsługi gmin północnej Opolszczyzny w zakresie usług specjalistycznych oraz wyższego rzędu (szkolnictwo ponadpodstawowe, lecznictwo zamknięte i specjalistyczne, administracja specjalna, sądownictwo, kultura i in.)¹⁶.

Strukturę przestrzenną Gminy Kluczbork charakteryzują:

- stosunkowo duże obszary użytków czysto rolnych,
- średni stopień zalesienia,
- układ: miasto Kluczbork i sieć osadnicza na terenie gminy,
- przebieg dróg kolejowych i drogowych o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym.

Układ osadniczy gminy tworzy jedno miasto zaliczane do grupy miast średniej wielkości w skali województwa (6 miejsce) oraz 27 wyodrębnionych przestrzennie wiejskich zespołów osadniczych. Przeciętnie na 1 km² powierzchni gminy przypada 4,6 jednostek osadniczych. Stopień koncentracji jest niższy niż przeciętnie w skali województwa, gdzie na 1 km² przypada

¹⁵ Zob.: www.pl.wikipedia.org/wiki/Kluczbork

¹⁶ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020r, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Uchwały Nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r.

5,7 jednostek. Głównym ośrodkiem (centrum) układu jest miasto Kluczbork, gdzie na powierzchni 5,7 % ogółu obszaru gminy zamieszkuje 66,5 % ogółu ludności.

Wielkość jednostek wiejskich (mierzona liczbą mieszkańców) wykazuje duże zróżnicowanie, od wsi liczących poniżej 100 mieszkańców (Czaple Wolne, Czaple Stare, Maciejów) do wsi liczącej 1500 mieszkańców (Bogacica).

Przeważającymi typami genetycznymi wsi są:

- owalnice (np. Łowkowice i Krzywizna),
- ulicówki (np. Czaple Wolne, Czaple Stare, Krasków, Kuniów)
- łańcuchówki (np. Bogacka Szklarnia, Borkowice, Bażany, Smardy Górne i Smardy Dolne, Kujakowice Górne i Kujakowice Dolne, Biadacz)

Ponadto występują:

- wielodrożnice (Bogacica, Bąków).
- folwarki (Maciejów, Bogdańczowice, Unieszów).

Pierwotny układ wsi podlegał przeobrażeniom wskutek realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej, w sposób nie zawsze nawiązujący do układu pierwotnego.

Obecnie, w większości wsi układ zabudowy jest mniej lub bardziej regularny, zlokalizowany wzdłuż jednej bądź kilku ulic. Generalnie brak jest wykształconych świadomie centrów usługowych integrujących życie w poszczególnych wsiach. Większość usług występuje w formie rozproszonej.

Niezbyt korzystnie wypada ocena ładu przestrzennego zabudowy wsi z punktu widzenia kulturowego i kompozycyjno-estetycznego. Zabudowa współczesna, wypierająca lub uzupełniająca starą zabudowę, z reguły nie nawiązuje do tradycji budownictwa wiejskiego; budynki są większe, pozbawione charakterystycznej formy, usytuowane często w oderwaniu od historycznego układu, w tym istniejącej linii zabudowy. W efekcie wprowadzają w układy wiejskie nieład i dysharmonię i obniżają walory kulturowe zespołów wiejskich.

Zabudowa wsi charakteryzuje się też przemieszaniem różnych funkcji: zagrodowej, mieszkaniowej oraz różnego rodzaju działalności gospodarczej usługowej i wytwórczej, co bywa przyczyną konfliktów między użytkownikami sąsiadujących nieruchomości. Mieszanie funkcji wynika z uwarunkowań ekonomicznych i postępującej restrukturyzacji wsi; rolnicy posiadający małe gospodarstwa - a tacy przeważają na obszarze gminy – coraz częściej łączą działalność rolniczą z inną działalnością gospodarczą (tzw. gospodarstwa dwuzawodowe). Maleje też na wsiach ilość osób zajmujących się rolnictwem. Z tych względów mieszanie funkcji w zabudowie wiejskiej jest w pełni uzasadnione. (Rozwój działalności pozarolniczej na terenach wiejskich jest jednym z podstawowych kierunków programu odnowy wsi.) Nie może to jednak wpływać

niekorzystnie na jakość środowiska mieszkaniowego, dlatego na terenach zabudowy mieszanej wsi nie powinno się dopuszczać działalności uciążliwej dla funkcji mieszkaniowej.

Do miejscowych problemów struktur przestrzennych wsi zaliczyć należy ponadto:

- uciążliwość dróg krajowych, w tym drogi nr 11 przebiegającej przez wsie: Krzywizna, Gotartów oraz Bąków i drogi nr 45 biegnącej trasą ulic obsługujących ruch lokalny we wsiach Ligota Zamecka i Ligota Górna; drogi te obejmują ponadnormatywnym hałasem znaczną część terenów zabudowanych oraz stwarzają zagrożenie bezpieczeństwa dla mieszkańców;
- występowanie zabudowy mieszkaniowej w strefach sanitarnych cmentarzy we wsiach: Smardy Górne, Kujakowice Dolne, Gokartów, Ligota Dolna i Kuniów.

Organizacja przestrzeni miejskiej Kluczborka jest zwarta i zdeterminowana jest układem komunikacyjnym. Podstawowe kierunki rozwoju przestrzennego powinny koncentrować się więc na istniejącym lub zmodernizowanym układzie komunikacyjnym. Zgodnie ze Studium w układzie przestrzennym obszaru miasta i wsi przyległych można wyróżnić kilka stref o wyraźnie zarysowujących się funkcjach¹⁷:

Stare miasto obejmujące tereny położone od południa między linią dawnych murów obronnych zlokalizowanych pomiędzy ulicami Pułaskiego i Krzywą oraz Piastowską i Damrota, a od północy ulicą Moniuszki. Jest to obszar historycznej tożsamości miasta – nagromadzenia zabytków architektury i budownictwa oraz zabytkowego układu urbanistycznego, z ukształtowaną funkcją usługowo – mieszkaniową. Ze Starym Miastem związane jest „City” handlowe Kluczborka.

Dzielnica śródmiejska tworząca pierścień wokół Starego Miasta, rozbudowana wzdłuż ulic: Katowickiej, Jagiellońskiej, Skłodowskiej, Mickiewicza i między tymi ulicami. Zabudowa jest tu mniej zwarta niż na Starym Mieście i bardziej różnorodna. Obszary mieszkaniowe przeplatają się tu z przemysłowo – składowymi i większymi kompleksami ogrodowymi. Przeważającym typem zabudowy mieszkaniowej jest zabudowa wielorodzinna. Dzielnica śródmiejska pełni wiele funkcji: mieszkaniową, usługową, komunikacyjną i przemysłową.

Centrum Kluczborka jest obszarem, w którym dominuje zabytkowy układ urbanistyczny Zespołu Staromiejskiego z okresu średniowiecznej lokacji. W tej części miasta dominuje głównie funkcja handlowa i usługowa. Swoją lokalizację mają tutaj m.in.: banki, apteki, rzemiosło i restauracje. Obszar ów jest również centrum administracyjnym, z charakterystycznym budynkiem Urzędu Miejskiego i Starostwa Powiatowego przy ul. Katowickiej 1. Przy tej samej ulicy znajdują się również: Sąd Rejonowy, Policja oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W Rynku natomiast swoje siedziby mają m.in. Urząd Stanu Cywilnego oraz lokale gastronomiczne,

¹⁷ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kluczbork Uchwała Rady miejskiej w Kluczborku NR XIX/194/12 z dnia 24 lutego 2012 r

banki, hotele. Jeśli mowa o komunikacji Rynek jest również miejscem postoju taksówek, nieco dalej, przy ul. Grunwaldzkiej znajduje się dworzec PKS. We wschodniej części miasta znajduje się ważny węzeł komunikacji kolejowej wraz z dworcem PKP (przy ul. Kolejowej).

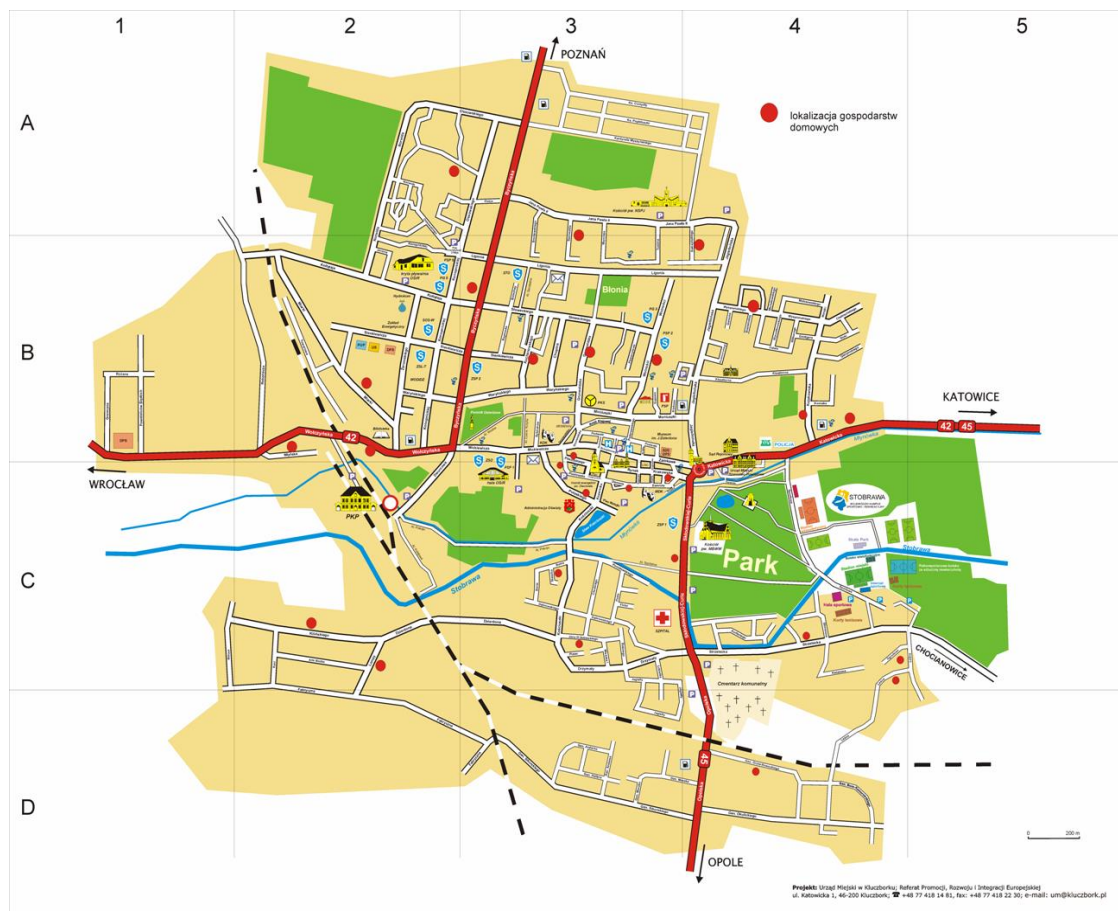
W centrum miasta, pełniącego w ubiegłych epokach rolę placu targowego, stoi ratusz, zbudowany w XVIII w., z dwoma frontowymi kamieniczkami pozostałymi z dawnego barokowego zespołu „Dwunastu Apostołów”. W pobliżu, przy ulicy Piłsudskiego, która pełni rolę reprezentacyjnego deptaka miasta, stoi jeden z najcenniejszych obiektów zabytkowych Kluczborka - gotycki kościół pw. Chrystusa Zbawiciela, zbudowany w XIV stuleciu z wyjątkowym rokokowym wnętrzem. Z wieży kościoła, która jest udostępniona dla zwiedzających, można podziwiać panoramę miasta. W linii prostej od ul. Piłsudskiego znajduje się ulica Mickiewicza, gdzie - po prawej stronie w zabytkowej kamienicy - mieści się siedziba Kluczborskiego Domu Kultury, natomiast po lewej stronie zabytkowy budynek Poczty Polskiej. 50 metrów dalej stoi zabytkowy budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Adama Mickiewicza (dawne gimnazjum im. Gustava Freytaga). Niedaleko, przy ulicy Puławskiego, znajdują się stare mury obronne wzniesione w XV wieku. Po ich minięciu widać staw Kościuszki, miejsce dobre do odpoczynku, zwłaszcza że wokół stawu z fontanną znajdują się ławeczki. Można też udać się do budynku rybacówki nad stawem, gdzie mieści się kawiarnia.

Mijając zbiornik wodny i skręcając w lewo, trafimy na Aleję Szpitalną, która w linii prostej po przekroczeniu ulicy Curie-Skłodowskiej, graniczy z parkiem miejskim, który jest największym kompleksem zieleni w mieście. Tutaj są zlokalizowane pomnik Ofiar I Wojny Światowej oraz fontanna miejska. Na obrzeżach parku, na dawnych osuszonych mokradłach stoi zbudowany na początku ubiegłego wieku Kościół pw. Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych w charakterystycznym neogotyckim stylu. Wychodząc z parku, dojdziemy do ulicy Katowickiej, gdzie mieszczą się wspomniane już wyżej instytucje. Udając się w kierunku ronda przy Pl. Niepodległości, zobaczymy kamienicę o stylowym wyglądzie narożnika. Z tego miejsca w linii prostej widać budynek Muzeum im. Jana Dzierżona, który wyróżnia się w zabudowie miasta charakterystyczną wieżą ciśnień.

Dzielnica przemysłowo – składowa zlokalizowana w południowo – zachodniej i zachodniej części Kluczborka, wzdłuż linii i terenów kolejowych. Do największych zakładów przemysłowych zlokalizowanych w tej części miasta należą: Famak S.A, P.V. Prefabet S.A., Cuprod sp. z o.o, Polskie Młyny S.A, Wagrem Sp. z o.o. Przy zakładach zlokalizowane są tereny magazynowo – składowe.

Dzielnica rekreacyjno – wypoczynkowa położona w południowo – wschodniej części miasta. Jest to dzielnica zieleni miejskiej, na którą składają się Zabytkowy Park Miejski, las komunalny, cmentarze, tereny łąkowe oraz kompleks obiektów sportowych – Kampus Rekreacyjno - Sportowy STOBRAWA.

Dzielnice mieszkaniowe zlokalizowana na obrzeżach miasta w części północno-zachodniej są to osiedla zabudowy wielorodzinnej np. Osiedle „Północ” (bloki 4 i 5 kondygnacyjnej), natomiast w południowej i wschodniej części miasta – osiedla zabudowy jednorodzinnej np. tzw. Osiedle Malarzy.

Rysunek 2 Plan miasta Kluczborka Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.

Istotne znaczenie w sferze funkcjonalno – przestrzennej miasta ma obszar tak zwanej ochrony konserwatorskiej. W Kluczborku obszar ten obejmuje historyczny układ urbanistyczny miasta z zachowaną jego historyczną zabudową. Przebieg granic tego obszaru ujęty jest w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Kluczbork przejęty uchwałami:

- UCHWAŁA NR XXV/227/16 RADY MIEJSKIEJ W KLUCZBORKU z dnia 29 czerwca 2016 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kluczborka – część północna
- UCHWAŁA NR XXV/259/12 RADY MIEJSKIEJ W KLUCZBORKU z dnia 28 września 2012 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Kluczborka – część południowa

W rozdziale IV (Uchwała nr XXV/227/16) oraz rozdziale VI (Uchwała nr XXV/259/12) wyszczególniono strefy ochrony konserwatorskiej oraz opisano zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.

Plan ustala **strefę ochrony konserwatorskiej typu „A”**, obejmującą zabytkowy układ urbanistyczny Zespołu Staromiejskiego miasta Kluczbork z okresu średniowiecznej lokacji. Granica strefy przebiega ulicami: od strony południowej - Krzywą, Pułaskiego, na zachodzie - na tyłach ulicy Grunwaldzkiej, od północy - ulicą Moniuszki, na wschodzie - ulicą Jagiellońską i wzdłuż Placu Niepodległości. W strefie zabytkowego układu urbanistycznego działania ukierunkowane są na:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego
- kształtowanie charakteru nowej zabudowy powinno opierać się o zasadę dobrej kontynuacji tzn. nowa zabudowa powinna odpowiadać charakterowi historycznej zabudowy
- uporządkowanie i zagospodarowanie wnętrza kwartałów zabudowy zachowując ich zabytkowy charakter.

Wszelkie prace prowadzone w tej strefie wymagają pozwolenia organu właściwego do spraw ochrony zabytków.

Zachowane zabytkowe elementy w tej strefie to między innymi:

- średniowieczny plan wywodzący się ze schematu układu szachownicowego połączonego z owalną linią obwarowań,
- fragmenty murów obronnych z XVI w.,
- kościół ewangelicki p.w. Chrystusa Zbawiciela, zbudowany w XIV w., przebudowany w XVIII w.,
- ratusz zbudowany w XVIII w., przebudowany w XX w.,
- baszta - brama tzw. Krakowska,
- zakład dla ubogich z 1778 r., przebudowany w XIX w.,
- zabudowa miejska z końca XIX w., początku XX w. i okresu międzywojennego.

Plan ustala **strefę ochrony konserwatorskiej typu „B”** - ochrony elementów zabytkowych, obejmującą tereny części dwóch najstarszych przedmieść: Polskiego i Niemieckiego. Granica strefy przebiega na tyłach parceli wzdłuż ulic Katowickiej i Mickiewicza.

Zachowane zabytkowe elementy w tej strefie to między innymi

- odcinki średniowiecznego szlaku komunikacyjnego,
- historyczna parcelacja terenów,
- kaplica cmentarna z XIX w., zbudowana w miejscu drewnianego kościoła katolickiego,
- gmachy użyteczności publicznej i zabudowa miejska z końca XIX i początku XX w.

Gmina Kluczbork w ujęciu całościowym odznacza się m.in. w miarę dobrze rozwiniętą

infrastrukturą techniczną, bogatą ofertą obsługi podmiotów gospodarczych oraz stanowi ośrodek turystyczno- wypoczynkowy. Kluczbork posiada dogodne położenie komunikacyjne, duży potencjał produkcyjny, korzystne warunki środowiska przyrodniczego i krajobrazu sprzyjające rozwojowi turystyki i rekreacji oraz znaczącą pozycję miasta w skali województwa opolskiego. Stanowi ośrodek subregionalny z rozwiniętą infrastrukturą społeczną o zasięgu ponadlokalnym.

Lokalizacja oraz dostępność komunikacyjna gminy są jednymi z najważniejszych czynników determinujących możliwość jego rozwoju. Korzystne usytuowanie określonego terenu oraz dogodne połączenia komunikacyjne stanowią dla wielu rodzajów działalności gospodarczej bardzo ważny czynnik stanowiący o inwestycyjnych zaletach danego miejsca. Kluczbork jest położony na skrzyżowaniu szlaków kolejowych i drogowych (drogi krajowej nr 11 łączącej Wielkopolskę z Górnym Śląskiem z drogą nr 45 Opole-Łódź). W odległości niecałych 60 km przebiega odcinek Wrocław-Opole autostrady A4.

Struktura przestrzenna gminy wynika z jej rozwoju oraz współczesnych działań antropogenicznych. Szkielet struktury przestrzennej gminy wyznaczają:

- układ komunikacyjny (drogi wojewódzkie, powiatowe, gminne),
- linie kolejowe,
- doliny rzek,
- przebiegające sieci elektroenergetyczne i gazowe, które ze względu na strefy techniczne i zagrożenia wyłączają znaczne ilości terenów z zabudowy
- lokalizacja zbiornika retencyjnego „Kluczbork”.

W Gminie Kluczbork większość miejscowości ma uchwalone plany miejscowe, przy czym miasto Kluczbork oraz wsie Ligota Dolna, Ligota Górna, Ligota Zamecka są objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w całości w granicach administracyjnych. Tylko siedem wsi nie ma planów miejscowych (Bogacka Szklarnia, Czaple Stare, Czaple Wolne, Maciejów, Nowa Bogacica, Unieszów, Żabiniec) Pozostałe miejscowości w Gminie Kluczbork posiadają miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów zainwestowanych (obejmujących tereny zwartej zabudowy i jej najbliższych okolic) Poziom ten uznaje się za wystarczający na obecnym etapie i nie stanowi on bariery rozwojowej dla gminy.

Uszczegółowione założenia polityki przestrzennej znajdują swój wyraz w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentach planistycznych Gminy Kluczbork. Opracowane przez władze samorządowe „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kluczbork” określa politykę przestrzenną miasta i gminy, której celem jest ukierunkowanie procesu podnoszenia jakości życia mieszkańców i poziomu sprawności funkcjonowania miasta i gminy poprzez ocenę

i wykorzystanie terytorialnych warunków jego rozwoju. Działalność decyzyjna zmierzająca do zmiany w fizycznym zagospodarowaniu i organizacji funkcjonowania miasta i wsi musi brać pod uwagę środowisko przyrodnicze, kulturowe, powiązania infrastrukturalne, stan zagospodarowania urbanistycznego, rysujące się tendencje gospodarcze i społeczne w wymiarze lokalnym i ponadlokalnym.

5.4 Ochrona środowiska

Skuteczne działania w zakresie ochrony środowiska to dziś jedno z priorytetowych założeń polityki zarówno na szczeblu krajowym jak i lokalnym. Również Gmina Kluczbork realizuje szeroko rozumianą politykę w tym zakresie, zgodnie z założeniami kluczowych dokumentów planistycznych gminy. Zakłada się, że kształtowanie i wdrażanie polityki ekologicznej w Gminie Kluczbork ma charakter procesu ciągłego, z jednoczesnym zastosowaniem metody programowania "kroczącego", polegającym na cyklicznym weryfikowaniu perspektywicznych celów w przekrojach etapowych i wydłużaniu horyzontu czasowego. Z zakresu ochrony środowiska Gmina Kluczbork wyznaczyła sobie następujące cele:

- środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody;
- zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

Proponowane cele i działania w zakresie ochrony środowiska przyczynią się do tworzenia warunków dla takich zachowań ogółu społeczeństwa Kluczboraka, które służyć będą poprawie stanu środowiska przyrodniczego. Ich realizacja powinna spowodować polepszenie warunków życia mieszkańców przy jednoczesnym zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie całej gminy. Najważniejszymi dokumentami regulującymi kwestie ochrony środowiska na terenie Gminy Kluczbork są:

➤ Program ochrony środowiska

Działania w zakresie ochrony środowiska, aby były skuteczne, muszą być prowadzone zgodnie z opracowanym uprzednio programem, sporządzonym na podstawie wnikliwej analizy sytuacji w danym rejonie. Zadanie takie ma spełniać wieloletni Program Ochrony Środowiska. Program jest wykorzystywany jako główny instrument strategicznego zarządzania gminą w zakresie ochrony środowiska, podstawą tworzenia programów operacyjnych i zawierania

kontraktów z innymi jednostkami administracyjnymi i podmiotami gospodarczymi, przesłanką do konstruowania budżetu gminy oraz płaszczyzną koordynacji i układem odniesienia dla innych podmiotów polityki ekologicznej a także podstawą do ubiegania się o fundusze celowe. Realizacja celów wytyczonych w programie powinna spowodować polepszenie warunków życia mieszkańców przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego na terenie gminy. Dokument ten przedstawia aktualny stan środowiska, określa hierarchię niezbędnych działań zmierzających do poprawy tego stanu, umożliwia koordynację decyzji administracyjnych oraz wybór decyzji inwestycyjnych podejmowanych przez różne podmioty i instytucje. Sam program nie jest dokumentem stanowiącym, ingerującym w uprawnienia poszczególnych jednostek administracji rządowej i samorządowej oraz podmiotów użytkujących środowisko. Należy jednak oczekiwać, że poszczególne jego wytyczne i postanowienia będą respektowane i uwzględniane w planach szczegółowych i działaniach inwestycyjnych w zakresie ochrony środowiska.

➤ Plan usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Kluczbork

Plan usuwania azbestu na terenie Gminy Kluczbork został opracowany w listopadzie 2008 r., i został on zatwierdzony Uchwałą Nr LIII/691/10 Rady Miejskiej w Kluczborku z dnia 28 września 2010 r. Od roku 2004 Gmina Kluczbork nie podejmowała żadnych radykalnych i strategicznych działań związanych z dofinansowaniem przedsięwzięć polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Działania ze strony gminy do tej pory polegały na informowaniu mieszkańców - za pośrednictwem Sołtysów wszystkich wsi na terenie Gminy Kluczbork, jak również zarządców wspólnot mieszkaniowych i gminnych jednostek organizacyjnych - o konieczności sporządzania i przekazywania burmistrzowi informacji o występowaniu wyrobów zawierających azbest. Zebrane od roku 2004 informacje od mieszkańców na temat wyrobów azbestowych, zostały umieszczone w bazie i są systematycznie uzupełniane. Zgodnie z danymi z roku 2014 łącznie na terenie gminy stwierdzono obecność 1 896 202, 00 kg wyrobów azbestowych w postaci płyt azbestowo-cementowych falistych i płaskich oraz rur azbestowo-cementowych. Najwięcej azbestu zinwentaryzowano w miejscowościach: Łowkowice, Kujakowice Górne, Biadacz i Borkowice. Uwzględniając rodzaj wyrobu azbestowego, największy udział stanowią płyty faliste – prawie 90% wszystkich wyrobów, pozostałe wyroby to rury azbestowo-cementowe. Innych wyrobów nie zinwentaryzowano. W celu określenia działań priorytetowych w usuwaniu azbestu, określono również stan techniczny wyrobów. Na terenie Gminy Kluczbork najwięcej azbestu jest w stanie technicznym dobrym (90%), co jest wynikiem zadowalającym, w stanie średnim i złym jest ok. 2% zinwentaryzowanych wyrobów, natomiast w stosunku do pozostałych brak jest stosownych danych.

➤ Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Kluczbork

Program ma zastosowanie w odniesieniu do wszystkich bezdomnych zwierząt domowych i gospodarskich, a w szczególności do psów i kotów przebywających w administracyjnych granicach Gminy Kluczbork. W 2012 r. odłowiono 77 psów, z czego 42 trafiły do adopcji, 23 zostały oddane właścicielom, a jedynie 12 trafiło do schroniska. W tym samym roku wysterylizowano 29 kotek. W 2013 r. odłowiono 79 psów z czego 41 trafiło do adopcji, 21 oddano właścicielom, 6 psów i 6 szczeniąt znajduje się jeszcze w azylu, a 5 trafiło do schroniska. W tym samym roku wysterylizowano 20 kotek. Należy podkreślić, że znaczącą rolę w zmniejszeniu liczby psów odsyłanych do schroniska odegrał azyl, który pozwala na podjęcie skutecznych działań informacyjnych zmierzających do zwrotu zwierząt właścicielom lub adopcji przez osoby zainteresowane.

➤ Program likwidacji niskiej emisji

W ramach programu udziela się dotacji celowej na modernizację ogrzewania na ogrzewanie proekologiczne lub budowę proekologicznego ogrzewania. Zasady przyznawania tych dotacji reguluje Uchwała Nr VIII/77/11 Rady Miejskiej w Kluczborku z dnia 25 maja 2011 r., zmieniona Uchwałą Nr XXVII/294/12 Rady Miejskiej w Kluczborku z dnia 28 listopada 2012 r. Z budżetu Gminy Kluczbork udzielana jest dotacja celowa na dofinansowanie działań mających na celu ochronę powietrza przez ograniczenie niskiej emisji poprzez:

- modernizację (wymianę) źródeł ciepła opalanych węglem lub koksem na ekologiczne urządzenia grzewcze;
- zastosowanie w nowo budowanych budynkach mieszkalnych ekologicznych urządzeń grzewczych.

5.4.1 Gospodarka odpadami

Zgodnie z zapisami „Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Opolskiego” na terenie Gminy Kluczbork, w miejscowości Gotartów zlokalizowana jest Regionalna Instalacja Przetwarzania Odpadów Komunalnych dla Regionu Północnego Województwa Opolskiego, zarządzana przez firmę EKO-REGION Spółka z o.o. 97-400 Bełchatów. Instalacja została zaliczona do regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) w zakresie:

- składowania pozostałości po mechaniczno-biologicznym przetwarzaniu zmieszanych odpadów komunalnych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych – składowisko;

- mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych – MBP;
- odzysku odpadów zielonych – kompostowania.

Istniejąca (oddana do użytkowania w 2013r.) instalacja stabilizacji tlenowej (zamknięte reaktory wraz z placem dojrzewania), zlokalizowana na terenie RIPOK w Gotartowie, pozwala na stabilizowanie ok. 27.000-34.0000 Mg rocznie frakcji 0-80 mm ze zmieszanych odpadów komunalnych oraz przekompostowanie ok. 1.000 Mg rocznie odpadów zielonych.

5.4.2 Zanieczyszczenie powietrza

Na terenie gminy nie odnotowuje się większych źródeł zanieczyszczeń powietrza. Przeprowadzona przed laty modernizacja kluczborskiej kotłowni i wyposażenie jej w nowoczesny układ odsiarczania spalin metodą mokrą i układy automatycznej regulacji wydajności (sprawność 75%, moc całkowita wynosi 47,8 MW do 70,8 MW) a także rozwój sieci ciepłowniczej wpłynęły na istotną poprawę jakości powietrza. Kolejnym pomyślnie rozwiązywanym zadaniem ekologicznego programu ochrony powietrza była sukcesywna likwidacja kotłowni węglowych w centrum miasta - przyłączano je do sieci ciepłowniczej, co pozwoli radykalnie zmniejszyć emisję szkodliwych gazów.

Lokalnym problemem dotyczącym głównie terenów wiejskich pozostają jeszcze niezmodernizowane paleniska domowe opalane tradycyjnie, użytkowane głównie w okresie zimowym. Prawdopodobna wielkość emisji zanieczyszczeń pochodzących z tych źródeł niskiej emisji jest trudna do oszacowania, ze względu na dużą ilość źródeł niskiej emisji, nie jest również możliwe monitorowanie każdego z nich, a tym samym określenie dokładnej ilości dostających się z nich do atmosfery zanieczyszczeń. Chcąc zachęcić indywidualne gospodarstwa domowe do inwestycji w zakresie wymiany ogrzewania wprowadzono w Gminie Kluczbork dotację celową na modernizację ogrzewania na ogrzewanie proekologiczne lub budowę proekologicznego ogrzewania.

W ostatnich latach zlikwidowano na terenie Gminy Kluczbork ok. 200 palenisk starego typu udzielając na ten cel dotacji w wysokościach przedstawionych w tabeli poniżej.

Rok	Kwota udzielonych dotacji (zł)	Liczba dotacji
2012	79 758,00	54
2013	51 198,00	33
2014	42 094,00	24
2015	98 798,00	91

Tabela 1 Dotacje celowe na modernizację lub budowę ogrzewania proekologicznego. Źródło: Referat Ochrony Środowiska, Urząd Miejski w Kluczborku.

Reasumując należy jednak stwierdzić, że Gmina Kluczbork należy do stosunkowo czystych ekologicznie obszarów tej części Polski - emisja zanieczyszczeń jest na poziomie 306 t/rok (zanieczyszczenia pyłowe 80,9% zatrzymane).

5.4.3 Gospodarka wodna

Teren Gminy Kluczbork charakteryzuje stosunkowo bogata sieć cieków naturalnych, która uzupełniona jest gęstą siecią rowów melioracji (250 km) szczegółowej o przeznaczeniu nawadniającym i odwadniającym. Na terenie Gminy Kluczbork łączna długość cieków naturalnych wynosi ok. 93 km, w tym uregulowanych ok. 77 km. Stanowią ją rzeka Stobrawa, Stara Stobrawa, Kanał Miejski, Baryczka, Struga, Potok Kujakowicki, Kanał Krężel, Kanał Rakowy, Potok Leśny, Wilcza Woda, Borkówka, Szyrobancka Woda oraz Bogacica, które służą również do rolniczego wykorzystania.

Gmina Kluczbork ma najlepszą wodę w woj. opolskim - brak w niej zanieczyszczeń typu bakteryjnego i fekalnego, nie wymaga chlorowania, jest wysoce energetyczna; łączna wydajność ujęć wody pitnej wynosi 15 tys. m³/dobę. Rzeka Stobrawa jest jedną z najczystszych rzek na terenie województwa opolskiego – kraina ryb łososiowatych, gdzie z powodzeniem można złowić dorodnego pstrąga.

5.4 Infrastruktura techniczna

Jednym z ważniejszych czynników określających standard życia mieszkańców, a także wpływających na realne możliwości rozwoju każdej gminy jest stan urządzeń infrastruktury technicznej.

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Gmina Kluczbork posiadają uregulowany system zbiorowego zaopatrzenia w wodę, który jest dobrze rozwinięty. Zaopatrzeniem miasta i gminy w wodę zajmuje się Spółka Wodociągi i Kanalizacja „Hydrokom” sp. z o.o. w Kluczborku będąca jednoosobową spółką Gminy Kluczbork. Realizuje ona określone ustawą o samorządzie gminnym zadania własne gminy w zakresie dostaw wody i odbioru ścieków.

Praktycznie większość mieszkańców Gminy Kluczbork jest zaopatrywana w wodę za pomocą sieci wodociągowej. Jej długość na koniec 2015 r. wynosiła w mieście 70,5 km a w

sołectwach 180,4 km. Przyłączonych do niej budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania było na koniec 2015r. 4111 szt. Korzystanie z wodociągów zapewnia bezpieczeństwo sanitarne poprzez dostarczanie wody pitnej dobrej jakości.

Woda pobierana jest z kilku ujęć (bąkowskich, chocianowickich, „nowych”, „starych”, lewarowych – dla miasta oraz ujęć dla wiosek). Łączna zatwierdzona wydajność ujęć wynosi 15 tys. m³ na dobę – czyli przekracza kilkakrotnie obecne dobowe zużycie kształtujące się na poziomie ok. 5 tys. m³. Przy istniejącym zapotrzebowaniu można więc mówić o występowaniu bezpiecznej rezerwy. Ujęcia wody posiadają zatwierdzone strefy ochrony sanitarnej bezpośredniej i pośredniej obejmujące tereny leśne lasu komunalnego miasta Kluczborka i Nadleśnictwa Kluczbork, obręb Gorzów Śląski w Gminie Lasowice Wielkie. Wszystkie ujęcia posiadają również aktualne pozwolenia wodnoprawne na pobór wody podziemnej i eksploatację urządzeń służących do poboru wody.

Gmina Kluczbork nie posiada w 100% zorganizowanego systemu odprowadzania i utylizacji ścieków komunalnych. Wytwarzane na terenie gminy ścieki w znacznej części odprowadzane są do środowiska poprzez miejską oczyszczalnię ścieków, zlokalizowaną w Ligocie Dolnej. Jest to oczyszczalnia mechaniczno-biologiczno-chemiczna zaprojektowana na średni przepływ 7 tys. m³ na dobę i przepływ maksymalny 10 tys. m³ na dobę. Ilość ścieków odprowadzanych do oczyszczalni wynosi obecnie ok. 5 tys. m³ na dobę. Łączna długość sieci kanalizacji sanitarnej według stanu na koniec 2015 roku na terenie miasta wynosi 51,8 km a na terenie wiejskim gminy 60,3 km. W 2015r. zakończył się duży projekt współfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko budowy kanalizacji sanitarnej w Bogacicy. W jego wyniku oddano do użytku 14,86 km sieci kanalizacyjnej, do której podłączyło się ok. 400 gospodarstw domowych. Koszt tej inwestycji to ok. 11 mln zł.

Część ścieków nie objęta systemem kanalizacyjnym jest gromadzona w zbiornikach przydomowych tzw. szambach i wywożona taborem asenizacyjnym. Problemem z zakresu gospodarki wodno-ściekowej są nielegalne zrzuty z szamb przydomowych z terenów wiejskich, które niejednokrotnie poprzez system rowów melioracyjnych trafiają do potoków na terenie gminy. Dlatego też gmina podejmuje wszelkie kroki, których celem jest kompleksowe rozwiązanie kwestii ścieków komunalnych na terenach wiejskich w jej obrębie. Jednym z takich rozwiązań jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, które stanowią alternatywę dla tradycyjnej kanalizacji, która przy dużym rozproszeniu pomiędzy budynkami staje się inwestycją mniej korzystną pod względem ekonomicznym niż przydomowe oczyszczalnie ścieków. Takie rozwiązanie znalazło również zastosowanie w Gminie Kluczbork, gdzie obecnie wybudowanych jest 353 przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kluczbork dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej w gminie powinna uwzględniać następujące zalecenia:

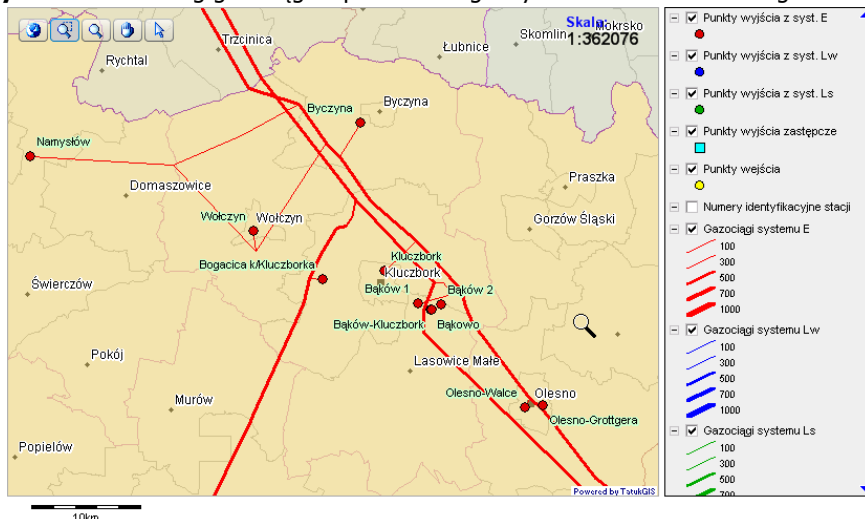
- ścieki z terenu całej gminy powinny być kierowane na istniejącą oczyszczalnię ścieków - wyjątkiem może być Nowa Bogacica;
- konieczna jest modernizacja sieci kanalizacyjnej w Kluczborku, w celu wyeliminowania dopływów wód opadowych oraz ewentualnego zwiększenia przepustowości na kierunkach planowanych zrzutów ścieków z terenów wiejskich;
- za rozwojem sieci kanalizacyjnej powinien postępować rozwój monitoringu, co jest warunkiem koniecznym prowadzenia eksploatacji bezpiecznej dla środowiska.

Sieć gazowa

Sieć gazowa rozdzielcza w gminie obejmuje miasto Kluczbork i miejscowości: Bąków, Bogacica, Krasków. Potrzeby pozostałych mieszkańców gminy z zakresu gazownictwa częściowo pokrywa gaz bezprzewodowy dostarczany odbiorcom w butlach. Sieć gazowa w mieście jest wysokoprężna, a w Bąkowie – średnioprężna. Właścicielem sieci jest Górnośląska Spółka Gazownictwa z siedzibą w Zabrze.

Przez teren Gminy Kluczbork przebiega fragment magistrali wysokiego ciśnienia ϕ 500 mm Odolanów – Tworóg- 2 gazociągi o dł. ok. 20 km każdy (odc. Krzywizna – Bąków); fragment gazociągu wysokiego ciśnienia Krzywizna – Opole – ok. 6,5 km (odc. Krzywizna – Smardy); gazociąg wysokiego ciśnienia ϕ 100 odgałęzienie Kluczbork o dł. 1,4 km; sieć średniego ciśnienia Kluczbork – Gotartów dł. 1,3 km; sieć średniego ciśnienia Kluczbork-Gotartów dł. 2,9 km; sieć niskiego ciśnienia w Kluczborku o dł. 36,5 km. Łączna długość sieci gazowej rozdzielczej średniego i niskiego ciśnienia na terenie Gminy Kluczbork wynosi 43,6km. Istnieją przesłanki do rozbudowy sieci dystrybucyjnych dla zaopatrzenia w gaz sieciowy pozostałych niezgazyfikowanych miejscowości w gminie. Jednak nie nastąpi to szybko, gdyż główną barierą rozwoju gazyfikacji gminy jest brak środków finansowych oraz przewidywana niewystarczająca - z punktu widzenia rachunku ekonomicznego - ilość odbiorców (ze względu na wysoką cenę gazu). Z sieci gazowej obecnie korzysta ponad 59,2% ludności w gminie, z tego 86,2% w mieście i 4,9% na terenach wiejskich. Przy aktualnym zapotrzebowaniu istnieją rezerwy w dostawach gazu. Na niezgazyfikowanych obszarach gminy mieszkańcy gminy korzystają z gazu płynnego w butlach.

Rysunek 3 Przebieg gazociągów przez teren gminy Kluczbork. Źródło: Program Ochrony

Środowiska dla Gminy Kluczbork na lata 2009 – 2012 z perspektywą 2013-2016.

Sieć energetyczna

Podstawowymi elementami każdej sieci są stacje i linie energetyczne. Operatorem sieci przesyłowej i jej właścicielem są Polskie Sieci Elektroenergetyczne SA (PSE SA). Sieć dystrybucyjna i sieci niskiego napięcia podlegają w większości zakładom energetycznym. Właścicielem sieci i urządzeń elektroenergetycznych na terenie gminy Kluczbork jest Zakład Energetyczny Opole SA.

Przez teren gminy przebiegają napowietrzne linie energetyczne najwyższych napięć 400 kV i 220kV (pełnią głównie funkcje przesyłu mocy z obszaru Górnego Śląska na zachód) - ciąg liniowy 400kV Trębaczew – Pasikurówice, stanowiący element drogi przesyłowej z elektrowni Bełchatów w kierunku Wrocławia i dalej w kierunku systemu niemieckiego, linia posiada istotne znaczenie dla zachowania bezpieczeństwa pracy KSE i należy do najwyższej obciążonych linii systemowych. Poza tym przebiegają również linie sieci dystrybucyjnych wysokich napięć 110 kV relacji:

- Kluczbork – Praszka,
- Kluczbork – Kostów,
- Kluczbork – Olesno,
- Kluczbork – Wołczyn,
- Kuniów – Bierdzany

Długość poszczególnych linii napięciowych na terenie miasta i gminy Kluczbork:

- napowietrznych średniego napięcia - 150 km
- kablowych średniego napięcia - 48 km
- napowietrznych niskiego napięcia - 184 km

- kablowych niskiego napięcia - 139 km
- kablowych oświetlenia ulicznego – 31 km
- napowietrznych oświetlenia ulicznego podwieszonych na sieci rozdzielczej - 134 km

Głównym zadaniem linii 110 kV jest „rozdział” energii elektrycznej, wprowadzonej do tej sieci przez transformacje NN/110 kV w poszczególne rejony województwa oraz jej tranzyt poza jego granice. Stan techniczny linii 110 kV na terenie województwa opolskiego można ocenić jako więcej niż dostateczny. Ocena ta nie ma jednak charakteru w pełni jednoznacznego gdy wpływa na nią stan techniczny fragmentów linii oraz poszczególnych urządzeń wchodzących w ich skład. Ponadto prowadzone są bieżące prace remontowe mające na celu poprawę ich stanu.

Odbiorcy energii elektrycznej z terenu miasta i gminy Kluczbork zasilani są za pośrednictwem stacji transformatorowych 110/15 kV, stanowiących główne punkty zasilania zwane GPZ-mi. Należą do nich:

- GPZ „ Kluczbork ” – stacja wyposażona w dwa transformatory o mocy 16 MVA,
- GPZ „ Kuniów ” – stacja wyposażona w dwa transformatory o mocy 10 MVA,
- GPZ „ Bierdzany ” – stacja wyposażona w dwa transformatory o mocy 10 MVA (poza terenem gminy).

Łączne zapotrzebowanie na energię i moc elektryczną w Gminie Kluczbork do 2020 r. przedstawia poniższa tabela, uwzględniająca potrzeby odbiorców bytowo-komunalnych, przemysł na średnim napięciu, trakcję PKP, rezerwę obciążeniową dla terenów aktywacji gospodarczej, straty na średnim i niskim napięciu oraz obciążenia linii terenowych.

Rok	Zapotrzebowanie na energię elektryczną w MW	
	Ogółem	Węzła brutto
2015	152 102,00	39,80
2020	180 575,00	46,00

Tabela 2 Zapotrzebowanie na energię elektryczną, źródło: Wydział Gospodarki Miejskiej, Urząd Miejski w Kluczborku.

Średnioroczny, prognozowany, przyrost procentowy zapotrzebowania mocy w okresie do 2020 r. wyniesie:

- dla przemysłu na SN i NN - 1,5%,
- dla odbiorców bytowo-komunalnych - 3,8%
- dla całego węzła sieciowego - 2,8%.

Na terenie gminy zostało zbudowanych 3720 opraw oświetlenia ulicznego. W 2005 r. gmina dokonała wymiany wszystkich opraw na energooszczędne. W 2015-2016 r. planowany jest montaż urządzeń do inteligentnego sterowania oświetleniem oraz montaż sterowalnych układów redukcji mocy wraz ze stabilizacją napięcia zasilającego w celu osiągnięcia oszczędności energii elektrycznej dla oświetlenia ulicznego.

Rysunek 4 Przebieg linii energetycznych przez teren Gminy Kluczbork. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kluczbork na lata 2009 – 2012 z perspektywą 2013-2016

Sieć ciepłownicza

System ciepłowniczy Kluczborka obsługiwany jest przez Energetykę Ciepłą Opolszczyzny S.A. i obejmuje:

- ciepłownię o mocy zainstalowanej 33,0 MW,
- sieci ciepłownicze o łącznej długości ok. 19,5 km,
- 169 węzłów ciepłowniczych pokrywających zapotrzebowanie na ciepło ok. 29,286 MW.

W mieście pracuje scentralizowany system ciepłowniczy z kotłownią centralną K-301 przy ul. Kołłątaja 8, będącą strategicznym źródłem w systemie ciepłym Kluczborka. Pracująca od roku 1973/1974 kotłownia posiada obecnie 2 kotły: WRP-23 i WR-15 o łącznej mocy zainstalowanej 38,0 MWt. Moc źródła dopasowana jest do aktualnych potrzeb ciepłych

odbiorców. Po przeprowadzeniu prac termomodernizacyjnych u odbiorców szacuje się że wystąpi rezerwa mocy w wysokości ok. 3-4 MW. Całkowite zapotrzebowanie mocy cieplnej pokrywanej przez ciepłownię wynosi ok. 39 MW.

Sieć ciepłownicza wysokich parametrów wyprowadzona jest z ciepłowni centralnej przy ul. Kołłątaja 8 w Kluczborku magistralą o średnicy początkowej DN 400, która biegnie w kierunku ul. Kołłątaja, ul. Słowackiego, ul. Wolności do ul. Katowickiej i ul. Ligonii oraz w kierunku ul. Konopnickiej, ul. Żeromskiego, ul. Waryńskiego, ul. Mickiewicza, ul. Damrota i ul. Curie-Skłodowskiej. Łączna długość sieci ciepłych wysokich parametrów w miejskim systemie ciepłowniczym wynosi ok. 19,5 km. Są one wykonane w technologiach:

- tradycyjnej ok. 1,5 km, z tego ok. 0,2 km to sieci napowietrzne
- preizolowanej ok. 18 km.

W skład systemu ciepłowni w Kluczborku wchodzi 148 węzłów. Spośród nich 127 należy do operatora systemu a pozostałe 21 to węzły należące do odbiorców. 107 węzłów ciepłych pracujących w systemie to węzły wymiennikowe. Wśród 148 węzłów pracujących w systemie ciepłowniczym 65 wyposażonych jest w automatykę pogodową.

Spośród wszystkich węzłów ciepłych 15 węzłów pracuje również dla potrzeb ciepłej wody użytkowej w sezonie grzewczym, w okresie letnim ciepłą wodę wytwarza 9 kotłowni gazowych, zabudowanych na węzłach ciepłych – ul. Ossowskiego 53, ul. Jaronia, ul. Wolności 26, ul. Wolności 35-37, ul. Wolności 38 i ul. Dąbrowskiego 10, ul. Marie C. Skłodowskiej (2 szt.), ul. Mickiewicza 10. Stan techniczny węzłów ocenia się jako dobry.

5.5 Infrastruktura komunikacyjna

Gmina Kluczbork stanowi ważny węzeł komunikacyjny i transportowy województwa opolskiego. Na terenie Gminy Kluczbork występują dwa systemy komunikacyjne: drogowy – odgrywający najistotniejszą rolę w obsłudze komunikacyjnej mieszkańców gminy oraz system kolejowy - stanowiący funkcję uzupełniającą w powiązaniach komunikacyjnych gminy.

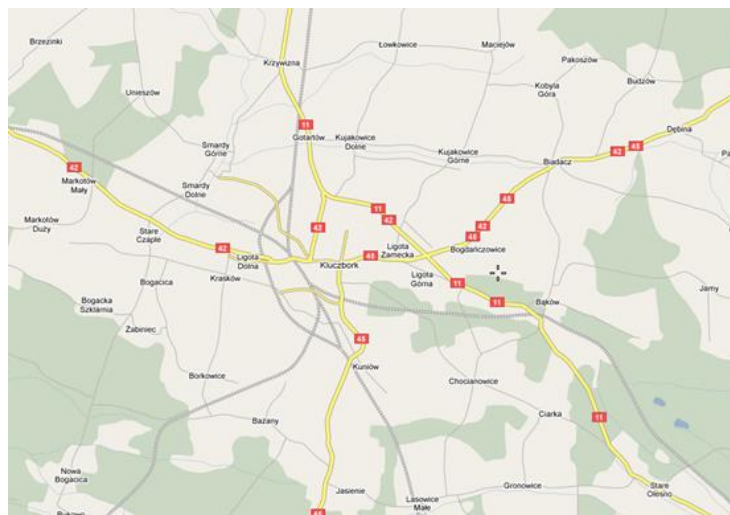
Transport drogowy

Gmina Kluczbork posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg. Obecnie przez teren gminy przebiegają trzy drogi krajowe DK nr 11 , DK nr 45 i DK nr 42 o długości łącznej 33,9 km. Obecnie parametry dróg krajowych nie odpowiadają planowanym klasom, a na terenie zabudowanym miasta Kluczborka nie ma możliwości uzyskania wymaganych parametrów ze

względu na istniejące zainwestowanie. Przebieg drogi krajowej nr 45 przez centrum Kluczborka ulicami: Opolską, Skłodowskiej i Katowicką stanowi poważną uciążliwość i zagrożenie dla mieszkańców miasta, wynikające z prowadzenia w tej relacji znacznego ruchu tranzytowego. Ponadto stanowi zagrożenie dla historycznej zabudowy śródmiejskiej objętej ochroną konserwatorską. Również droga krajowa nr 42 przebiega przez centrum Kluczborka ulicami Wołczyńską i Byczyńską – do węzła Gotartowskiego. Podobnie jak w przypadku drogi nr 45 stanowi ona poważną uciążliwość i zagrożenie dla mieszkańców miasta, wynikającą z prowadzenia w tej relacji znacznego ruchu tranzytowego.

Sieć dróg powiatowych na terenie gminy jest dostatecznie rozbudowana i wynosi łącznie 103,11 km. Drogi powiatowe spełniają ważną funkcję w komunikacji masowej łącząc miejscowości gminy z siedzibą władz samorządowych i ośrodkami usług a także z sąsiednimi miejscowościami. Stan dróg powiatowych, szczególnie na obszarze wiejskim, jest zły.

Uzupełnieniem całego systemu drogowego stanowią drogi gminne o łącznej długości 133,2 km. Drogi gminne i ulice miejskie obsługują ruch miejski, ułatwiają połączenia między sołectwami oraz dojazdy do pól, łąk, pastwisk i lasów oraz do miejsc zamieszkania, pracy, usług i wypoczynku, są jednocześnie trasami transportu rolnego, ułatwiającymi dojazd do pól uprawnych mieszkańców całej gminy.

Rysunek 5 Mapa poglądowa rozkładu dróg na terenie gminy Kluczbork. Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.

Od kilku lat notuje się duży wzrost liczby prywatnych samochodów. Wewnętrzny układ drogowy Kluczborka ma charakter dośrodkowy (promienisty), jego wydolność zbliża się do granic możliwości, a prognozy przygotowane na bazie badania natężenia ruchu prognozują jego wzrost. Z przeprowadzonej oceny stanu technicznego dróg, zawartej w tabeli poniżej można

stwierdzić, że ich stan jest zróżnicowany. W miarę możliwości, uwarunkowanych posiadanymi środkami finansowymi, drogi i chodniki są sukcesywnie naprawiane i remontowane, utrzymywane w stanie nadającym się do eksploatacji.

Nr	Ulica w obrębie miasta/sołectwo	Ocena
1.	ul. Konopnickiej	4
2.	ul. Ossowskiego	4
3.	ul. Byczyńska	4
4.	ul. Norwida	5
5.	ul. Gałczyńskiego	3
6.	ul. Tuwima	3
7.	ul. Jana Pawła II	4
8.	ul. Kochanowskiego	4
9.	ul. Morcinka	3
10.	ul. Szenwalda	3
11.	ul. Grunwaldzka	4
12.	ul. Broniewskiego	2
13.	ul. Jagiellońska	4
14.	ul. Reymonta	4
15.	ul. Krakowska	2
16.	ul. Ligonja	5
17.	ul. Księdza Ściegiennego	3
18.	ul. Słowackiego	4
19.	ul. Kołłątaja	5
20.	ul. Sienkiewicza	4
21.	ul. Miarki	4
22.	ul. Bożka	3
23.	ul. Kościuszki	3
24.	ul. Generała Maczka	2
25.	ul. Katowicka	5
26.	ul. Waryńskiego	5/4
27.	ul. Generała Andersa	2
28.	ul. Korfantego	3
29.	ul. Leśna	2
30.	ul. Plac Niepodległości	5
31.	ul. Rynek	5

32.	ul. Piastowska	3
33.	ul. Ficka	3
34.	ul. Skłodowskiej- Curie	4
35.	ul. Drzymały	3
36.	ul. Generała Pułaskiego	3
37.	ul. Kujakowicka	4
38.	ul. Mickiewicza	3
39.	ul. Opolska	4
40.	ul. Stefana Batorego	3
41.	ul. Damrota	3
42.	ul. Generała Okulickiego	4
43.	ul. Jana III Sobieskiego	3
44.	ul. Sybiraków	2
45.	ul. Kani	4
46.	ul. Mieszka I	3
47.	ul. Strzelecka	5
48.	ul. Wyspiańskiego	5
49.	ul. Zygmunta Starego	3
50.	ul. Klasztorna	4
51.	ul. Wołczyńska	3
52.	ul. Armii Krajowej	2
53.	ul. Bolesława Chrobrego	3
54.	ul. Podwale	2
55.	ul. Powstańców Śląskich	2
56.	ul. Zamkowa	3
57.	ul. Bora Komorowskiego	3
58.	ul. Generała Hallera	3
59.	ul. Krótka	3
60.	ul. Kwiatowa	2
61.	ul. Marszałka Piłsudskiego	2
62.	ul. Ogrodowa	2
63.	ul. Różana	2
64.	ul. Towarowa	3
65.	ul. Boznańskiej	4
66.	ul. Gersona	4
67.	ul. Nowodworska	3
68.	ul. Chełmońskiego	4
69.	ul. Generała Sikorskiego	2

70.	ul. Graniczna	2
71.	ul. Matejki	3
72.	ul. Młyńska	2
73.	ul. Słoneczna	3
74.	ul. Sportowa	3
75.	ul. Wyczółkowskiego	4
76.	ul. Bankowa	3
77.	ul. Fabryczna	3
78.	ul. Gazowa	2
79.	ul. Generała Dąbrowskiego	3
80.	ul. Gierymskiego	4
81.	ul. Jana Brzechwy	4
82.	ul. Jaronia	3
83.	ul. Kopernika	3
84.	ul. Kossaka	4
85.	ul. Kościelna	2
86.	ul. Michałowskiego	4
87.	ul. Plater	3
88.	ul. Polna	2
89.	ul. Szewska	3
90.	ul. Grottgera	4
91.	ul. Krzywa	3
92.	ul. Księdza Dzierżona	3
93.	ul. Paderewskiego	3
94.	ul. Witkacego	4
95.	ul. Witosa	3
96.	ul. Żeromskiego	5
97.	ul. Generała Bema	2
98.	ul. Księcia Poniatowskiego	2
99.	ul. Lompy	3
100.	ul. Malczewskiego	4
101.	ul. Moniuszki	4
102.	ul. Plebiscytowa	3
103.	ul. Styki	4
104.	ul. Władysława Jagiełły	3
105.	ul. Chopina	4
106.	ul. Plac Gdaczusza	3
107.	ul. Władysława Łokietka	2

108.	ul. Fałata	4
109.	ul. Rodakowskiego	4
110.	ul. Staszica	3
111.	ul. Gniazdowskiego	4
112.	ul. Grota Roweckiego	2
113.	Bażany	3
114.	Biadacz	3
115.	Bąków	3
116.	Bogacica	4
117.	Bogacka Szklarnia	4
118.	Bogdańczowice	2
119.	Borkowice	3
120.	Czaple Stare	4
121.	Nowa Bogacica	4
122.	Gotartów	4
123.	Krasków	4
124.	Krzywizna	4
125.	Kuniów	4
126.	Kujakowice Dolne	3
127.	Kujakowice Górne	3
128.	Ligota Dolna	3
129.	Ligota Górna i Zamecka	3
130.	Żabiniec	2
131.	Łowkowice	4
132.	Maciejów	3
133.	Smardy Dolne	4
134.	Smardy Górne	4
135.	Unieszów	4

Tabela 3 Ocena faktycznego stanu dróg w Gminie Kluczbork dokonana wg skali: **5** - stan bardzo **4** - dobry, **3** - zadawalający, **2** - zły, **1** - bardzo zły, Źródło: Wydział Gospodarki Miejskiej, Urząd Miejski w Kluczborku.

Poza stanem dróg do istotnych problemów transportu drogowego zaliczyć należy brak właściwie zorganizowanych miejsc parkingowych oraz brak połączenia komunikacyjnego północnej obwodnicy miasta (Katowice-Poznań) z Wrocławiem i Opolem, które przebiegają po obrzeżach centrum utrudniając komunikację wewnętrzną w Kluczborku. Wraz ze wzrostem natężenia ruchu tranzytowego pogarsza się stan techniczny dróg w całej gminie.

Dla znacznej poprawy warunków komunikacyjnych gmina zrealizowała już część obwodnicy zachodniej (przebiegającej w większości trasą nieczynnej linii kolejowej) o długości ok. 5km od drogi krajowej nr 45 w Kuniowie do ul. Wołczyńskiej w Ligocie Dolnej. Do

zakończenia inwestycji pozostał jeszcze odcinek o długości ok. 3,2 km – do ronda przy ul. Byczyńskiej.

5.6 Mieszkalnictwo

Kwestie mieszkaniowe stanowią jeden z głównych elementów świadczących o jakości życia mieszkańców. Jest to sprawa istotna także dla władz Gminy Kluczbork. Na terenie gminy występują wszystkie typy zabudowy mieszkaniowej średniej i niskiej intensywności: wielorodzinna, zagrodowa i jednorodzinna.

Na zabudowę poszczególnych wsi w przeważającej części składają się zagrody wchodzące w skład małych i średnich indywidualnych gospodarstw rolnych. Uzupełnieniem zabudowy zagrodowej jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zabudowa wielorodzinna (Baków, Bogdańczowice, Gotartów, Krzywizna, Smardy Dolne i Górne) związana z funkcjonowaniem dawnych PGR-ów. Wśród zabudowy zagrodowej dominują budynki przedwojenne, charakterystyczne dla wsi rejonu opolskiego. Typ konstrukcji - budynki murowane z cegły czerwonej na zaprawie cementowo-wapiennej.

Usytuowanie budynków mieszkalnych i mieszkalno-inwentarskich - głównie szczytem do drogi. Wysokość zabudowy - 1 i $1\frac{1}{2}$ kondygnacji, dachy dwuspadowe wysokie - symetryczne, kryte dachówką. Zabudowa jednorodzinna - wybudowana głównie w ciągu ostatnich 30 lat, reprezentuje różne style i formy architektoniczne, przeważnie nie nawiązujące do form regionalnych. Zabudowa wielorodzinna pochodzi z lat 70-tych. Typ konstrukcji - budynki murowane, wysokość zabudowy - II oraz III kondygnacje, dachy płaskie. Liczba mieszkań w budynku to średnio od 4 do 12.

W mieście dominuje zabudowa wielorodzinna - ponad 60%, której wysokość nie przekracza IV-V kondygnacji. Na zasoby mieszkaniowe miasta składają się zasoby komunalne, spółdzielcze i prywatne. Stan ilościowy zasobów mieszkaniowych w obrębie miasta szczegółowo przedstawia tabela poniżej.

	jednostka	2012	2013	2014	2015
Liczba mieszkań ogółem w tym:	szt.	12 990	13 038	13 114	13 171
<i>w mieście</i>	szt.	9 348	9 364	9 409	9 427
<i>na obszarze wiejskim</i>	szt.	3 642	3 674	3 705	3 744
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie	m ²	969 398	977 361	986 595	994 835
Liczba izb ogółem	szt.	52 091	52 367	52 731	53 038
Średnia liczba izb w mieszkaniu w gminie	szt.	4,010085	4,01649	4,02097	4,026877

Tabela 4 Stan zasobów mieszkaniowych w Gminie Kluczborku w latach 2012-2015 opracowane na podstawie danych GUS BDL.

Największa liczba mieszkańców Gminy Kluczbork mieszka w domach spółdzielczych i prywatnych zasobach mieszkaniowych. W kilku ostatnich latach liczba osób mieszkających w budynkach należących do poszczególnych kategorii zasobów mieszkaniowych nie podlegała bardzo znaczącym zmianom. Jednak dane statystyczne stanowią o tym, iż ich sytuacja mieszkaniowa systematycznie się poprawia, o czym stanowi między innymi wzrost powierzchni mieszkania przypadających na jedną osobę. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje tabela poniżej.

	jednostka	rok 2012	rok 2013	rok 2014	rok 2015
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m ²	74,6	75,0	75,2	75,5
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m ²	26,3	26,6	27,0	27,3
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	szt.	2,84	2,82	2,79	2,76
przeciętna liczba osób na 1 izbę	szt.	0,71	0,70	0,69	0,69

Tabela 5 Stan zasobów mieszkaniowych w Gminie Kluczborku w latach 2012-2015, opracowane na podstawie danych GUS BDL.

Jednak na rosnące wskaźniki należy patrzeć dwojako. Zauważalna zmiana w zakresie sytuacji mieszkaniowej podyktowana jest nie tylko nieznacznym wzrostem liczby mieszkań ale również z drugiej strony istotny wpływ na wzrost pewnych wskaźników ma fakt wyludniania się gminy, co stanowi istotny poważny problem o charakterze demograficznym. Taka sytuacja mieszkaniowa jest odzwierciedleniem podstawowych problemów mieszkaniowych w skali całego kraju.

O zasobach mieszkaniowych, poza ilością, decyduje również ich stan techniczny i wyposażenie w infrastrukturę. Dane z tego zakresu prezentuje tabela poniżej.

INFRASTRUKTURA	jednostka	2012	2013	2014
wodociąg	%	99,8	99,8	99,8
łazienka	%	96,2	96,2	96,3
centralne ogrzewanie	%	85,6	85,6	85,7

Tabela 6 Infrastruktura zasobów mieszkaniowych w Gminie Kluczborku w latach 2012-2014, opracowane na podstawie danych GUS BDL.

Na podstawie analizy stanu aktualnego budynków w Kluczborku, można stwierdzić że ok. 60% budynków mieszkalnych stanowią budynki o znacznym stopniu zużycia technicznego oraz niskim stopniu termomodernizacji. Potrzeby mieszkaniowe wynikające ze złego stanu

technicznego budynków nie generują jednak potrzeby planowania nowych terenów budowlanych, ponieważ powinny być one zaspakajane poprzez wymianę zużytej substancji mieszkaniowej. Znaczny stopień zużycia technicznego wynika z faktu, iż nakłady na bieżące remonty nie pokrywają się z realnymi potrzebami w tym zakresie. Należy jednocześnie podkreślić, iż istotne znaczenia ma tu również wiek budynków, który prezentuje tabela poniżej.

Mieszkania zamieszkane wg. okresu budowy budynku	
przed 1918	2 053
1918 - 1944	2 303
1945 - 1970	2 310
1971 - 1978	1 857
1979 - 1988	2 329
1989 - 2002 łącznie z będącymi w budowie	1 020
2001 - 2002 łącznie z będącymi w budowie	64

Tabela 7 Wiek zabudowy w Gminie Kluczborku, opracowane na podstawie danych GUS, Narodowy Spis powszechny 2002.

Znacząca część nieruchomości w gminie to nieruchomości stanowiące jej własność, które można podzielić na następujące kategorie: grunty niezabudowane przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe, grunty niezabudowane przeznaczone pod budownictwo inne niż mieszkaniowe, grunty niezabudowane przeznaczone dla celów rolniczych, grunty niezabudowane przeznaczone pod zieleni, grunty leśne, grunty przeznaczone pod drogi, place i pasy drogowe, grunty przeznaczone pod urządzenia infrastruktury technicznej, melioracyjne, wysypiska śmieci itp., nieruchomości zabudowane budynkami służącymi działalności gospodarczej, nieruchomości zabudowane obiektami przemysłowymi, nieruchomości zabudowane budynkami mieszkalnymi i wyodrębnione lokale mieszkalne w nieruchomościach wspólnych.

Zasób mieszkaniowy będący własnością gminy wg. stanu na dzień 31.12.2015 wynosił 665 lokali mieszkaniowych o łącznej powierzchni 31 885,00 m². Mieszkania zlokalizowane są w 233 obiektach z czego 33 obiekty są pod zarządem Miejskiego Zarządu Obiektów Komunalnych w Kluczborku a pozostałe 200 są pod zarządem wspólnot mieszkaniowych. W łącznej liczbie lokali będących własnością gminy 75 to lokale socjalne o łącznej powierzchni 2 467,77 m² co stanowi 11,27 % całości zasobu. Średnia wielkość lokalu mieszkalnego kształtuje się w granicach 47,94 m² powierzchni użytkowej, natomiast średnia wielkość lokalu socjalnego wynosi 32,90m². Stan liczbowy zasobu mieszkaniowego Gminy Kluczbork na przestrzeni ostatnich lat prezentuje tabela poniżej.

ROK	LICZBA LOKALI MIESZKALNYCH	LICZBA LOKALI SOCJALNYCH W OGÓLNEJ LICZBIE LOKALI	M ²
2008	764	72	35 999
2009	741	52	34 915
2010	716	63	33 737
2011	698	59	32 889
2012	689	68	32 299
2013	671	67	31 467
2014	664	75	31 053
2015	665	75	31 885

Tabela 8 Zasób mieszkaniowy Gminy Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MZOK Kluczbork.

Wszystkie obiekty zlokalizowane w obrębie miasta posiadają instalację elektryczną oraz wodno-kanalizacyjną. Na terenach wiejskich część obiektów w zakresie kanalizacji posiada szamba lub przydomowe oczyszczalnie ścieków. Stan techniczny związany z wyposażeniem lokali przedstawia tabela poniżej.

LP	RODZAJ INSTALACJI LUB URZĄDZENIA	% WYPOSAŻONYCH LOKALI
1	instalacja elektryczna	100
2	instalacja wodociągowa	100
3	kanalizacja sanitarna	95,73
4	kanalizacja sanitarna - szambo /poś	4,27
5	wc w lokalach	70,55
6	łazienka	63,92
7	instalacja gazowa	69,22
8	instalacja co	24,89
9	ogrzewanie piecowe	73,93
10	ogrzewanie elektryczne	1,18

Tabela 9 Stan techniczny zasobu mieszkaniowego Gminy Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MZOK Kluczbork.

Przeważająca liczba wiekowych budynków (głównie sprzed roku 1950) rzutuje na charakter problemów technicznych wynikających zarówno z nadwątlenia ich elementów z powodu upływu czasu, jak i z powodu materiałów użytych do ich budowy – drewniane stropy i więźba dachowa, biegi schodowe, tynki na trzcinnie, stolarka okienna drewniana, typu skrzynkowego, ogrzewanie piecowe, itp. Dlatego też zasoby mieszkaniowe wymagają sporych nakładów remontowych. W ciągu ostatnich 5 lat zarówno w budynkach wspólnotowych jak i gminnych przeprowadzono szereg remontów, co jednak jeszcze nie zaspakaja bardzo dużych potrzeb w tym zakresie. Zakres rzeczowy remontów powinien dotyczyć przede wszystkim szeroko rozumianej termomodernizacji związanej z wymianą pokrycia dachowego, wymianą ogrzewania i wentylacją oraz stolarki okiennej i drzwiowej. Plan koniecznych remontów wraz z nakładami finansowymi prezentuje tabela poniżej.

LP	RODZAJ PRAC REMONTOWYCH I MODERNIZACYJNYCH	NAKŁADY W POSZCZEGÓLNYCH LATACH				
		2015	2016	2017	2018	RAZEM
1	Roboty ogólnobudowlane	50 000,00	50 000,00	50 000,00	30 000,00	180 000,00
2	Remont kominów i ogrzewania	57 500,00	57 500,00	57 500,00	34 500,00	207 000,00
3	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	82 200,00	65 800,00	47 400,00	32 600,00	228 000,00
4	Docieplenie elewacji	129 900	105 900,00	112 500,00	73 500,00	421 800,00
5	Remont instalacji wod.-kan.	30 000,00	30 000,00	30 000,00	18 000,00	108 000,00
6	Remont instalacji elektrycznej	20 000,00	20 000,00	20 000,00	12 000,00	72 000,00
7	Remont instalacji gazowej	12 500,00	12 500,00	12 500,00	7 500,00	45 000,00
8	Pokrycia dachowe	62 500,00	56 900,00	59 300,00	237 500,00	416 200,00
9	Inne	23 000,00	21 000,00	55 000,00	7 000,00	106 000,00

Tabela 10 Planowane nakłady na remonty zasobu mieszkaniowego Gminy Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MZOK Kluczbork.

Na przestrzeni ostatnich 8 lat zrealizowano ważne przedsięwzięcia z zakresu budowy nowych mieszkań komunalnych. W 2007 r. oddano do użytku 20 mieszkań komunalnych w Gotartowie. Koszt tej inwestycji wyniósł 1 300 000 zł. Wyremontowano budynek po byłej przychodni zakładowej przy ul. Fabrycznej tworząc w nim 32 mieszkania o powierzchni od 24 do 40 m.kw, w tym mieszkania przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych. Koszt

adaptacji budynku na mieszkania komunalne wyniósł ok. 2 700 000 zł. Jednak liczba lokali mieszkalnych w ramach istniejącego zasobu mieszkaniowego ciągle nie zabezpiecza zapotrzebowania Gminy Kluczbork na realizowanie nałożonego ustawą obowiązku zapewnienia lokali socjalnych, lokali zamiennych oraz świadczenie pomocy mieszkaniowej gospodarstwom domowym o niskich dochodach.

Zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kluczbork, prognozując potrzeby w zakresie mieszkalnictwa w okresie perspektywy tj. do 2023 r. przyjęto wskaźnik zagęszczenia mieszkań średnio dla 2,7 osoby/mieszkanie, co przy przyjętej na okres perspektywy liczbie ludności daje zapotrzebowanie na ok. 14 200 mieszkań. Obecne zasoby mieszkaniowe w gminie (łącznie miasto i wieś) wynoszą ok. 12 900 mieszkań, zatem potrzeby mieszkaniowe na okres perspektywy wynikające z planowanego rozgęszczenia istniejących mieszkań wynoszą ok. 1300 nowych lokali. Dodatkowe potrzeby mieszkaniowe mogą wynikać:

- z przekształcania lokali mieszkalnych na użytkowe w strefie centrum i strefach śródmiejskich w Kluczborku,
- likwidacji funkcji mieszkaniowej w strefach przemysłowo-składowych,
- rozwoju wynajmu mieszkań na potrzeby szkolnictwa pomaturalnego.

Uwzględniając łącznie powyższe przesłanki, potrzeby mieszkaniowe na okres perspektywy szacuje się na poziomie ok. 1500 nowych mieszkań, w tym ok. 70% - 80 % na obszarze miejskim i ok. 20% - 30% na obszarze wiejskim.

Nowe mieszkania powinny być realizowane w pierwszej kolejności na terenach już uzbrojonych, w tym w ramach wymiany zabudowy zdekapitalizowanej oraz uzupełniania luk w zespołach istniejącej zabudowy. Dopiero w sytuacji braku uzbrojonych terenów inwestycyjnych, uzasadnione jest przeznaczanie gruntów rolnych pod zabudowę.

5.7 Diagnoza problemów w sferze funkcjonalno-przestrzennej

Choć przestrzenie publiczne w Kluczborku poddawane są, w miarę możliwości finansowych, bieżącym renowacjom, to ich stan wciąż ulega widocznej degradacji i dekapitalizacji. Gmina boryka się przede wszystkim z problemem złego stanu dróg i ulic. Wewnętrzny układ drogowy Kluczborka ma charakter dośrodkowy, a jego wydolność, biorąc pod uwagę systematyczny wzrost ilości pojazdów, zbliża się do granic możliwości. Wśród problemów należy jeszcze wymienić kolizyjny przebieg dróg krajowych przez tereny zabudowane, co powoduje pogarszanie się stanu technicznego dróg z uwagi na przeprawę tranzytową z DK Katowice Poznań w kierunkach: Opole i Wrocław oraz utrudnienia

komunikacyjne wewnątrz Kluczborka spowodowane tym tranzytem.

Brakuje również właściwie zorganizowanych miejsc parkingowych, zwłaszcza w centrum, co jest szczególnie widoczne podczas tzw. dni targowych. Pożądane byłoby utworzenie parkingu dla większej ilości pojazdów w niedalekiej odległości od centrum. Brak parkingów szczególnie widoczny jest również na osiedlach budownictwa wielorodzinnego. Tam również poważnym problemem jest brak garaży.

Koniecznym warunkiem przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych jest więc reorganizacja ruchu kołowego, co wiąże się z koniecznością zmian wewnętrznego układu drogowego. Poprawi to funkcjonalność przestrzeni miejskiej oraz umożliwi rozwój szerokiego zakresu usług.

Ważnym problemem jest również zagrożenie degradacją zieleni miejskiej, placów zabaw oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych. Konieczne wydają się zatem zarówno natychmiastowa modernizacja istniejących obiektów, jak też poszerzenie zaplecza rekreacyjnego, m.in. poprzez zorganizowanie nowych, bezpiecznych miejsc rozrywki dla dzieci i młodzieży oraz modernizację stadionu lekkoatletycznego w Parku Miejskim.

Niepokój budzi niska jakość walorów estetycznych zabytkowego centrum (głównie kamienic i innych obiektów), w tym niska jakość przestrzeni publicznych. Problemem jest ciągle niska efektywność energetyczna budynków mieszkalnych oraz ich stan techniczny. Degradacja dotyczy również obiektów zabytkowych. Koniecznej modernizacji wymaga też wiele budynków użyteczności publicznej, w tym szkół i przedszkoli. Ożywienie i rewitalizacja centrum wymagać będzie zatem integracji działań ze służbami konserwatorskimi oraz właścicielami nieruchomości prywatnych.

Infrastruktura techniczna, w wielu przypadkach, wymaga interwencji modernizacyjnych.

W ramach diagnozy przestrzenno-funkcjonalnej Gminy Kluczborka przeanalizowano kwestie mające znaczący wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców oraz wzrost znaczenia ładu przestrzennego miasta. W ramach tej diagnozy dokonano między innymi oceny konieczności uzupełnienia/uporządkowania zabudowy oraz przestrzeni publicznych w ramach poszczególnych ulic, dokonano oceny podstawowych usług oraz przeprowadzono analizę występowania terenów przemysłowych w ramach poszczególnych obszarów (ulic). Oceny przeprowadzili członkowie komisji urbanistycznej oraz członkowie zespołu ds. r

Rewitalizacji przy Urzędzie Miejskim w Kluczborku.

Zastosowano następującą skalę oceny analizowanych aspektów:

0 pkt – brak problemu;

1 pkt – występowanie problemu (dotyczące do 10% powierzchni jednostki);

2 pkt – nasilenie problemu (dotyczące od 10% do 50% powierzchni jednostki);

3 pkt – istotne nasilenie problemu (dotyczące powyżej 50% powierzchni jednostki).

Obszar	Istnieje konieczność uporządkowania lub uzupełnienia zabudowy	Istnieje potrzeba budowy, uzupełnienia przestrzeni publ., terenów rekreacji i wypoczynku	Ocena dróg	Występowanie terenów przemysłowych	Dostęp do podstawowych usług	Łączna ocena przestrzennofunkcjonalna
Generała Pułaskiego	3	3	2	3	1	12
Towarowa	3	3	3	2	1	12
Leśna	3	3	2	0	2	10
Mickiewicza	3	3	2	1	1	10
Wołczyńska	3	3	1	2	1	10
Kopernika	3	3	3	0	1	10
Powstańców Śląskich	2	2	2	2	1	9
Różana	2	2	2	2	1	9
Fabryczna	2	3	1	2	1	9
Krzywa	3	3	2	0	1	9
Byczyńska	2	2	2	1	1	8
Damrota	2	3	2	0	1	8
Jana Sobieskiego III	3	3	1	0	1	8
Sybiraków	2	3	2	0	1	8
Podwale	2	2	2	1	1	8
Zamkowa	2	2	2	1	1	8
Marszałka Piłsudskiego	2	2	3	0	1	8
Graniczna	2	2	2	1	1	8
Sportowa	3	3	0	1	1	8
Gazowa	2	3	2	0	1	8
Plac Gdacjusza	2	3	2	0	1	8
Katowicka	2	3	1	1	1	8
Krakowska	2	2	2	0	1	7
Piastowska	2	2	2	0	1	7
Skłodowskiej-Curie	2	2	0	2	1	7
Drzymały	1	2	2	1	1	7
Mieszka I	2	2	2	0	1	7
Armii Krajowej	2	2	2	0	1	7
Ogrodowa	2	2	2	0	1	7
Generała Sikorskiego	0	2	2	2	1	7
Młyńska	2	2	2	0	1	7
Kościelna	2	3	1	0	1	7
Broniewskiego	2	2	2	0	1	7
Żabiniec	1	2	3	0	1	7

Konopnickiej	1	3	1	0	1	6
Grunwaldzka	2	2	1	0	1	6
Ks. Ściegiennego	2	2	1	0	1	6
Kościuszki	1	3	1	0	1	6
Opolska	2	2	0	1	1	6
Stefana Batorego	1	2	2	0	1	6
Zygmunta Starego	1	2	1	1	1	6
Krótką	2	2	1	0	1	6
Nowodworska	1	2	1	1	1	6
Szewska	2	2	1	0	1	6
Księdza Dzierżona	1	2	1	1	1	6
Moniuszki	2	3	0	0	1	6
Plebiscytowa	3	2	0	0	1	6
Szenwalda	1	3	1	0	1	6
Bąków	1	1	2	1	1	6
Bogdańczowice	1	1	3	0	1	6
Gałczyńskiego	1	2	1	0	1	5
Tuwima	1	2	1	0	1	5
Jana Pawła II	1	2	1	0	1	5
Kochanowskiego	1	2	1	0	1	5
Morcinka	1	2	1	0	1	5
Słowackiego	1	2	1	0	1	5
Kołątaja	2	2	0	0	1	5
Miarki	1	2	0	1	1	5
Plater	1	2	1	0	1	5
Paderewskiego	0	2	1	1	1	5
Wł. Jagiełły	1	1	2	0	1	5
Chopina	1	2	1	0	1	5
Wł. Łokietka	1	1	2	0	1	5
Kujakowicka	1	2	1	0	1	5
Biadacz	1	1	2	0	1	5
Borkowice	1	1	2	0	1	5
Nowa Bogacica	1	2	1	0	1	5
Kujakowice Dolne	1	1	2	0	1	5
Kujakowice Górne	1	1	2	0	1	5
Ligota Górna i Zamecka	1	1	2	0	1	5
Maciejów	1	1	2	0	1	5
Norwida	1	1	1	0	1	4
Reymonta	1	2	0	0	1	4
Ligonia	1	2	0	0	1	4

Sienkiewicza	1	2	0	0	1	4
Bożka	1	1	0	1	1	4
Generała Hallera	0	2	1	0	1	4
Jana Brzechwy	0	1	1	1	1	4
Polna	1	1	1	0	1	4
Lompy	1	1	1	0	1	4
Grota Roweckiego	0	1	2	0	1	4
Bażany	1	0	2	0	1	4
Bogacica	1	0	1	1	1	4
Bogacka Szklarnia	1	1	1	0	1	4
Czapple Stare	1	1	1	0	1	4
Gotartów	1	1	1	0	1	4
Krasków	1	1	1	0	1	4
Krzywizna	1	1	1	0	1	4
Ligota Dolna	1	0	2	0	1	4
Łowkowice	1	1	1	0	1	4
Smardy Dolne	1	1	1	0	1	4
Smardy Górne	1	1	1	0	1	4
Unieszów	1	1	1	0	1	4
Ossowskiego	1	1	1	0	0	3
Jagiellońska	1	1	0	0	1	3
Waryńskiego	1	1	0	0	1	3
Gen. Andersa	1	1	0	0	1	3
Kani	1	1	0	0	1	3
Strzelecka	1	1	0	0	1	3
Klasztorna	1	1	0	0	1	3
Kwiatowa	0	1	1	0	1	3
Generała Bema	1	0	1	0	1	3
Księcia Poniatowskiego	0	1	1	0	1	3
Staszica	1	1	0	0	1	3
Kuniów	1	0	1	0	1	3
Generała Maczka	0	1	0	0	1	2
Korfanego	0	1	0	0	1	2
Plac Niepodległości	1	1	0	0	0	2
Rynek	0	2	0	0	0	2
Generała Okulickiego	0	1	0	0	1	2
Bolesława Chrobrego	0	1	0	0	1	2
Bora Komorowskiego	0	1	0	0	1	2
Chełmońskiego	0	0	0	0	2	2
Generała Dąbrowskiego	0	1	0	0	1	2

Jaronia	0	1	0	0	1	2
Witosa	0	1	0	0	1	2
Gniazdowskiego	0	1	0	0	1	2
Ficka	0	0	0	0	1	1
Wyspiańskiego	0	0	0	0	1	1
Boznańskiej	0	0	0	0	1	1
Gersona	0	0	0	0	1	1
Matejki	0	0	0	0	1	1
Słoneczna	0	0	0	0	1	1
Wyczółkowskiego	0	0	0	0	1	1
Bankowa	0	0	1	0	0	1
Gierymskiego	0	0	0	0	1	1
Kossaka	0	0	0	0	1	1
Michałowskiego	0	0	0	0	1	1
Grottgera	0	0	0	0	1	1
Witkacego	0	0	0	0	1	1
Żeromskiego	0	0	0	0	1	1
Malczewskiego	0	0	0	0	1	1
Styki	0	0	0	0	1	1
Fałata	0	0	0	0	1	1
Rodakowskiego	0	0	0	0	1	1

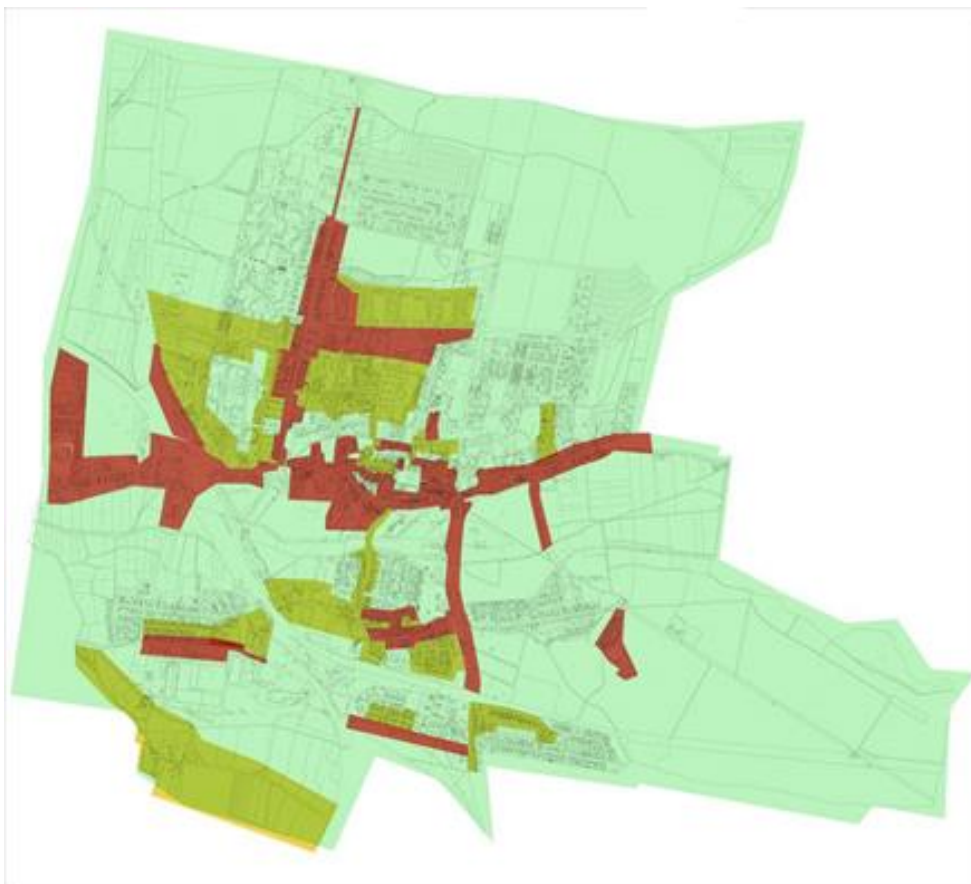
Tabela 11 Ocena konieczności uzupełnienia/uporządkowania zabudowy oraz przestrzeni publicznych w ramach poszczególnych ulic oraz sołectw, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.

Powyższa analiza będąca syntezą i próbą uogólnienia wyników różnego rodzaju analiz ilościowych i jakościowych w sferze funkcjonalno-przestrzennej naszego miasta, pozwoliła wyznaczyć problemowe obszary miasta, które kwalifikują się do prowadzenia na ich obszarze szeroko zakrojonych działań rewitalizacyjnych. W graficzny sposób prezentuje to rysunek poniżej, gdzie posłużono się graficzną skalą ocen przyjmując skalę trzystopniową:

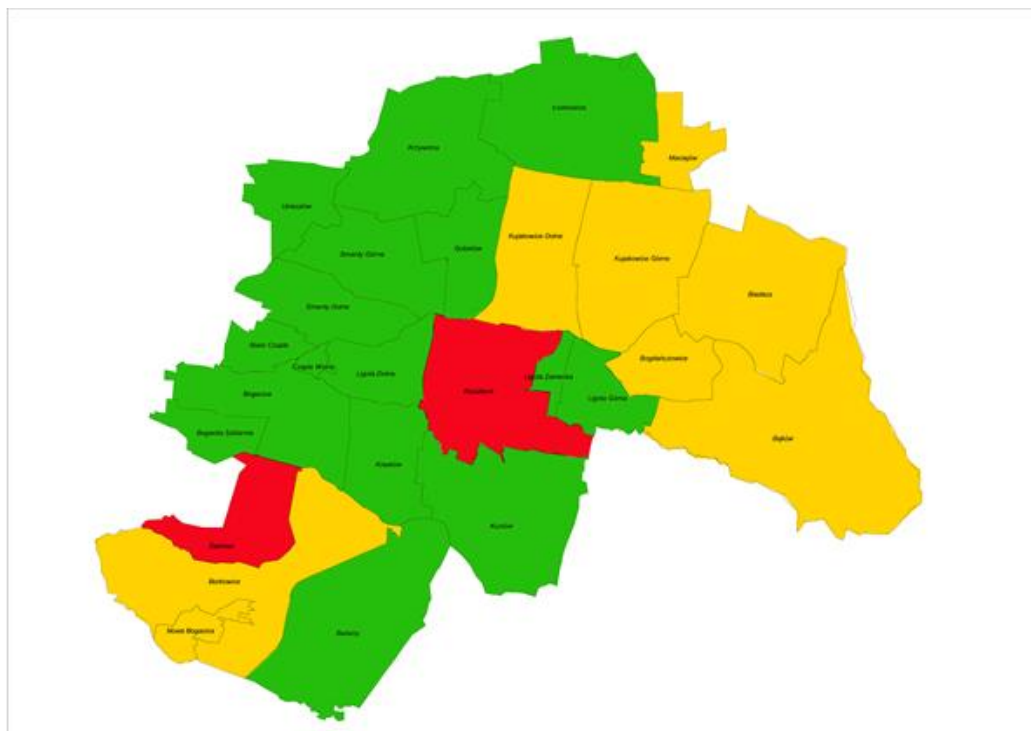
Kolor zielony – minimalne występowanie problemu w sferze funkcjonalno- przestrzennej

Kolor żółty – średnie występowanie problemu w sferze funkcjonalno- przestrzennej

Kolor czerwony – duże nasilenie problemu w sferze funkcjonalno- przestrzennej

Rysunek 6 Wyznaczenie obszarów problemowych w zakresie sfery funkcjonalno-przestrzennej w mieście Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.

Rysunek 7 Wyznaczenie obszarów problemowych w zakresie sfery funkcjonalno-przestrzennej w Gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.

5.8 Sfera gospodarcza

Prezentacja sfery gospodarczej gminy Kluczbork obejmuje przede wszystkim strukturę i dynamikę rozwoju podmiotów gospodarczych, w tym podmiotów nowotworzonych oraz analizy w obszarze rynku pracy - w zakresie pracujących i bezrobotnych.

Istniejące położenie, ukształtowanie i zagospodarowanie Gminy Kluczbork wskazywałoby na jej rolniczy charakter, jednak obecność zakładów produkcyjnych i przedsiębiorstw, wpływa na konieczność uwzględnienia znaczących funkcji przemysłowych. Obecnie, biorąc pod uwagę liczbę osób zatrudnionych w gospodarstwach rolnych oraz liczbę osób zatrudnionych poza tym sektorem, w tym także pracujących poza granicami Polski, jak również liczbę zarejestrowanych i funkcjonujących form działalności, można stwierdzić, że dokonał się proces istotnej restrukturyzacji zajęć ludności. Ostatnie lata, mimo pogarszającej się sytuacji makroekonomicznej przyniosły rozwój sfery rzemiosła, usług i handlu. Wzrosła zarówno liczba funkcjonujących podmiotów, jak i różnorodność oferowanych przez nie usług i produktów, ponadto rośnie liczba osób podejmujących prace wymagające wyższych kwalifikacji.

Z punktu widzenia analizy gospodarczej istotne znaczenia mają odmienne funkcje miasta i terenów wiejskich, które warunkują zasadnicze różnice w strukturze zatrudnienia ludności tych obszarów. W mieście dominuje sektor przemysłu i usług, istotną pozycję utrzymuje również transport, składowanie i łączność. Natomiast na obszarze wiejskim dominują szeroko pojęte usługi, rolnictwo oraz przemysł leśny. W sektorze produkcyjnym największe zatrudnienie daje przemysł metalowy, budowlany i odzieżowy. W sektorze usług – edukacja, ochrona zdrowia, handel i naprawy.

Przemiany mające miejsce w ostatnich latach w całym kraju nie ominęły także Kluczborka. Wiele dużych państwowych zakładów nie potrafiło się dostosować do nowej sytuacji ekonomicznej. W ostatnich kilkunastu latach nastąpił upadek kilku dużych firm (Opolskie Fabryki Mebli, Spółdzielnia Inwalidów „Stobrawa”, Spółdzielnia Produkcji Wyrobów Odzieżowych, KPB itp.) Znaczna część istniejących do dziś w mieście firm uległa przekształceniom własnościowym. Państwowe zakłady sprywatyzowały się tworząc spółki, z których część cechuje dynamiczny rozwój (m.in.: FAMAK). Rozwija się sieć banków i instytucji ubezpieczeniowych. Do najważniejszych działających przedsiębiorstw i pracodawców zaliczyć należy:

- Famur Famak S.A.,
- Siegenia AUBI - Polska Sp. z o.o.
- CUPROD Sp. z o.o.,
- P.V. Prefabet Kluczbork S.A.,
- „WAGREM” Polska Sp. z o.o.,
- PROTEA Sp. z o.o.,

- FLAXPOL Sp. z o.o.,
- PP PKS Kluczbork Sp z o.o.,
- Wodociągi i Kanalizacja „HYDROKOM” sp z o.o.,
- ŚLĄSKIE PRZEDSIĘBIORSTWO TECHNICZNO-BUDOWLANE Sp z o.o.,
- STEGU Sp. z o.o.

Od kilku lat władze miasta prowadzą działalność ukierunkowaną na przyciągnięcie nowych inwestorów. W tym celu utworzono tutaj Podstrefę Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Invest Park o powierzchni 54 ha. Na dzień dzisiejszy cała ta powierzchnia został zagospodarowana przez inwestorów, a są nimi takie firmy jak:

- MARCEGAGLIA Poland, producent precyzyjnych rury spawanych ze stali węglowej do szerokiego zakresu zastosowań
- Ocynkownia Śląsk Sp. z o.o. należąca do niemieckiej grupy SEPPELER GRUPPE
- Inpol - Krak Sp. z o.o. zajmująca się sprzedażą wyrobów ze stali
- ASPÖCK AUTOMATIVE POLSKA producent tylnych lamp do samochodów
- COSMA POLAND producent szczotek i głowic szlifierskich dla przemysłu drzewnego
- CEDROB S.A. produkcja pasz

Obecnie władze gminy przygotowują pod inwestycje kolejny teren poprzemysłowy po byłym Zakładzie Przemysłu Drzewnego przy ul. Wołczyńskiej.

W mieście wraz z rozwojem gospodarczym wyrosła i działa z powodzeniem sfera usług, wspomagająca przedsiębiorczość. Już dziś w Kluczborku ma swe siedziby kilkanaście banków, a kolejne są zainteresowane uruchomieniem swoich oddziałów. Pomocą w prowadzeniu interesów służą liczne kancelarie prawne, notarialne, tłumacze przysięgli. Robienie interesów znakomicie ułatwia również istnienie wszystkich istotnych urzędów i instytucji gminnych i powiatowych. Jakość obsługi inwestora została potwierdzona certyfikatem Gminy Atrakcyjnej dla Inwestora. Pozytywny wpływ na rozwój małej przedsiębiorczości ma powstanie dwóch inkubatorów przedsiębiorczości przy ulicy Moniuszki oraz Sienkiewicza, w których wsparcie mogą znaleźć początkujący przedsiębiorcy pozyskując nie tylko miejsce na prowadzenie swojej działalności ale również pomoc konsultacyjno-doradczą.

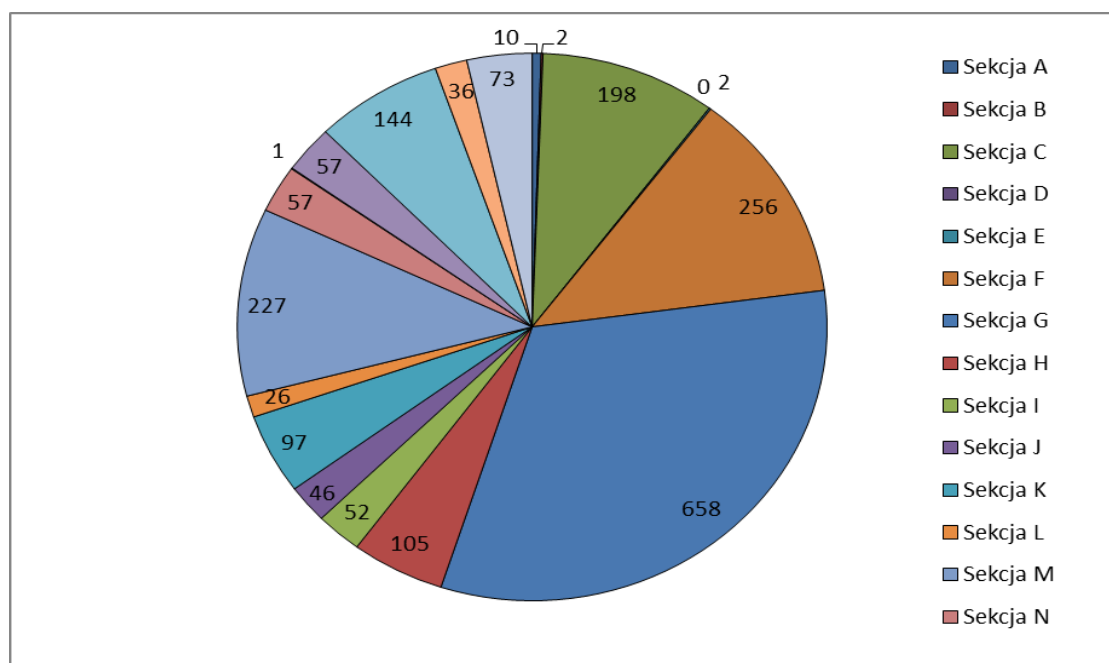
Na koniec 2015r. w Gminie Kluczbork zarejestrowanych w rejestrze REGON wg sekcji PKD było 2864 podmiotów gospodarki narodowej z czego 2047 w mieście, pozostałe na obszarze wiejskim gminy. Jednak na przestrzeni ostatnich trzech lat

odnotowuje się tendencję zniżkową jeżeli chodzi o ilość podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie naszego miasta. Tendencję tą ilustruje poniższa tabela.

	2013	2014	2015
liczba podmiotów gospodarczych w Kluczborku zarejestrowanych wg. rejestru REGON	2 102	2 073	2 047

Tabela 12 Liczba podmiotów gosp. zarejestrowanych w rejestrze REGON w Gminie Kluczborku w latach 2013-2015. Źródło: GUS BDL.

Strukturę podstawowych branż w Gminie Kluczborku wg klasyfikacji PKD przedstawia wykres poniżej:

Wykres 1 Struktura branż działalności gospodarczej w Gminie Kluczbork w 2015 roku. Źródło: GUS BLD.

Do najlepiej funkcjonujących w Gminie Kluczborku branż należy zaliczyć podmioty zarejestrowane w sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego 658 podmiotów co stanowi 32,14% wszystkich działających na terenie miasta podmiotów, w sekcji F - Budownictwo było 256 zarejestrowanych podmiotów co stanowi 12,5% oraz sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna gospodarczej 227 podmiotów co stanowi 11,08 % całości. W mieście przeważają małe firmy, które nie posiadają kapitału na rozwój, ani rezerw wystarczających na przetrwanie spadków koniunktury.

5.9 Sfera społeczna

5.9.1 Struktura demograficzna i społeczna

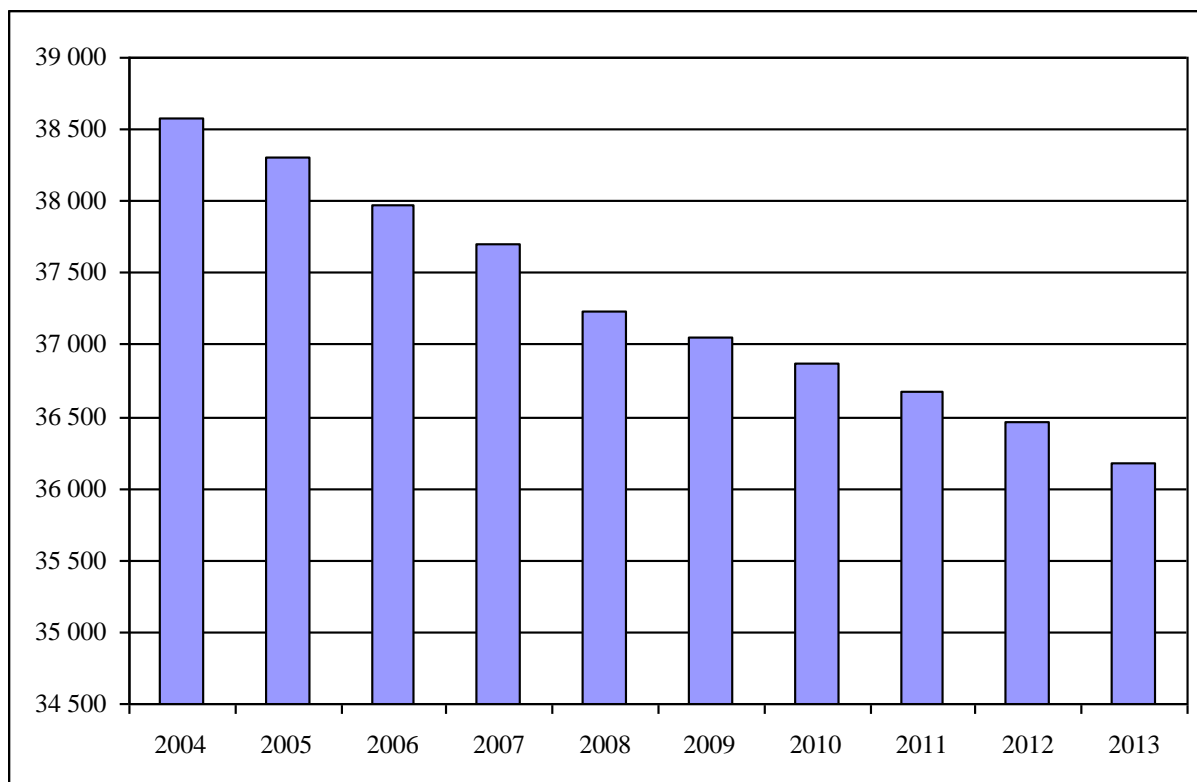
W Gminie Kluczbork obserwujemy wyraźny i stały spadek liczby mieszkańców. Liczba urodzeń i przyrost naturalny zmniejszył się, a liczba zgonów jest większa od liczby urodzeń. Zarysowuje się kryzys demograficzny, którego wyrazem jest brak zastępowalności pokoleń. Przyczyn tej sytuacji należy upatrywać w przemianach gospodarczych, ubogim rynku pracy, ekonomizacji życia, bezrobociu, sytuacji mieszkaniowej, edukacji oraz zmianie systemu wartości i stylu życia.

Niekorzystnie na sytuację demograficzną Gminy Kluczbork wpływa migracja zagraniczna zarówno stała jak i sezonowa i należy zauważyć, iż zjawisko to będzie miało charakter trwały do 2020 roku. Szczególnie niekorzystny jest fakt, że emigranci zarobkowi to w większości ludzie w wieku produkcyjnym oraz coraz częściej – dobrze wykształceni.

Wahania liczby mieszkańców oraz różnicę pomiędzy ilością urodzeń i zgonów obrazuje poniższa tabela oraz wykres.

Dzień	Liczba mieszkańców	Spadek (-) / wzrost (+) liczby mieszkańców w danym roku w stosunku do poprzedniego	Urodzenia	Zgony	Różnica między zgonami a urodzeniami
31.12.2013 r.	36 178	- 282	201	362	161
31.12.2012 r.	36 460	-209	214	354	140
31.12.2011 r.	36 669	- 198	255	375	120
31.12.2010 r.	36 867	- 179	259	379	120
31.12.2009 r.	37 046	- 191	268	380	112
31.12.2008 r.	37 237	- 464	277	407	130
31.12.2007 r.	37701	- 268	273	369	96
31.12.2006 r.	37969	- 330	227	372	145
31.12.2005 r.	38 299	- 271	253	330	77
31.12.2004 r.	38 570	0	215	345	130
Razem w latach 2004 - 2013	-	- 2392	2442	3673	1231

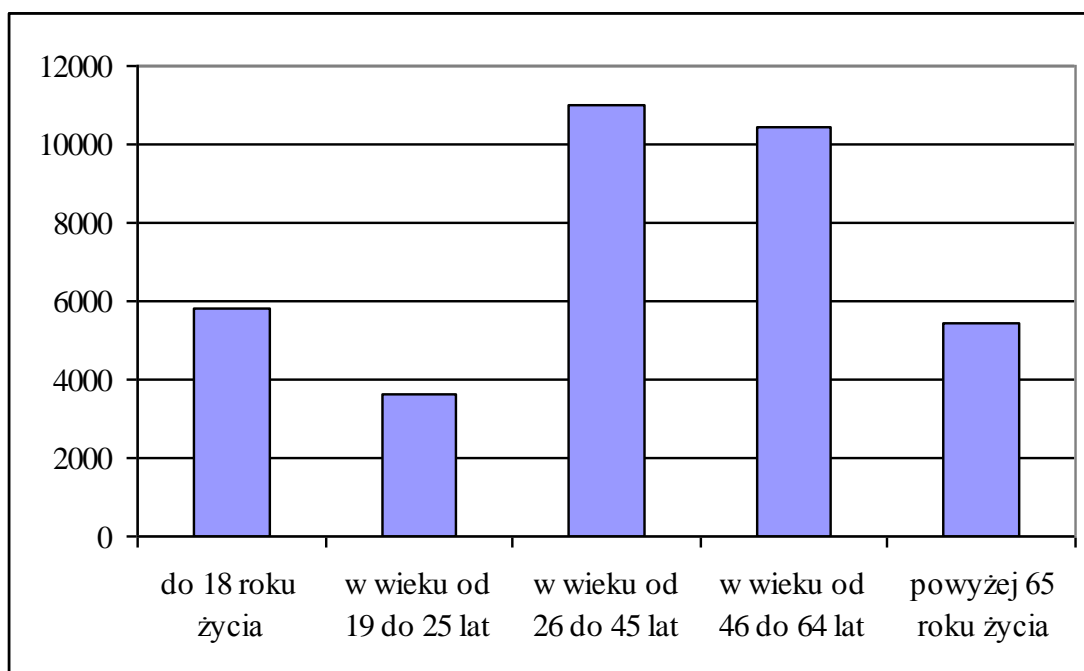
Tabela 13 Przyrost naturalny w Gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Spraw Obywatelskich i Społecznych, Urząd Miejski w Kluczborku.

Wykres 2 Liczba mieszkańców Gminy Kluczbork w kolejnych latach. Źródło: opracowanie własne, Urząd Miejski w Kluczborku.

Strukturę mieszkańców Gminy Kluczbork według wieku na dzień 13 lutego 2013 r. obrazuje wykres nr 2 a przedstawia się ona następująco:

- powyżej 65 roku życia - 5466 osób;
- w wieku od 46 do 64 lat - 10450 osób;
- w wieku od 26 do 45 lat - 11018 osób;
- w wieku od 19 do 25 lat - 3648 osób;
- do 18 roku życia - 5834 osoby.

Wykres 3 Struktura wiekowa ludności w Gminie Kluczbork w 2013 r. Źródło: opracowanie własne, Urząd Miejski w Kluczborku.

Przewiduje się, iż procesy demograficzne do 2020 roku, w tym proces starzenia się ludności, będą miały niekorzystny wpływ na ilość i strukturę wykluczonych społecznie. Malejąca dzietność, wydłużenie życia oraz zmniejszanie się zasobów pracy spowoduje zwiększenie nierówności społecznej – wzrost ubóstwa, bezdomność, wzrost ilości osób niepełnosprawnych oraz wzrost ilości osób żyjących samotnie. Zarówno prognoza demograficzna jak i odnosząca się do zasobów pracy w Polsce (w tym w Gminie Kluczbork) wskazuje na szereg grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wzrost liczebności wielu z tych grup jest konsekwencją przemian demograficznych i efektem kryzysu rodziny.

Grupy, w których mogą/wystąpią niekorzystne tendencje to:

- osoby i rodziny bezrobotnych;
- dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych;
- dzieci wychowujące się poza rodziną;
- dzieci znajdujące się poza systemem szkolnym;
- kobiety samotnie wychowujące dzieci;
- kobiety pozostające poza rynkiem pracy;
- ofiary patologii życia rodzinnego;
- osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych;
- osoby żyjące w bardzo trudnych warunkach mieszkaniowych, zagrożone eksmisją i bezdomni;
- niepełnosprawni i chronicznie chorzy;

- osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków;
- osoby chorujące psychicznie;
- starsze osoby samotne;
- osoby opuszczające zakłady karne;
- imigranci, osoby należące do romskiej mniejszości etnicznej.

Do najistotniejszych kierunków działań organów Gminy Kluczbork, mogących przyczynić się do minimalizacji wymienionych wyżej zagrożeń, zaliczyć należy:

- ograniczanie wykluczenia społecznego;
- budowanie kapitału społecznego;
- wsparcie rodzin.

Aby osiągnąć pożądane efekty ograniczenia wykluczenia społecznego, wymagane jest (przede wszystkim od organów Państwa Polskiego, ale i również od samorządu gminy):

- wdrożenie aktywnej polityki społecznej;
- budowanie środowiskowego systemu wsparcia;
- ograniczanie ekonomicznych skutków wykluczenia społecznego;
- przeciwdziałanie patologiom społecznym;
- integrowanie społeczne i zawodowe imigrantów i grup etnicznych.

Należy zaznaczyć, iż wskazane wyżej problemy demograficzne występują nie tylko w Gminie Kluczbork, ale ich nasilenie w różnym stopniu dotyczy całego kraju, dlatego przeciwdziałanie im stanowi bardzo istotny problem władzy publicznej.

	2012	2013	2014	2015	2016	zmiana procentowa	zmiana liczbowa
GMINA KLUCZBORK	36925	36 781	35814	35525	35339	4,3%	1586
MIASTO KLUCZBORK	26210	26013	25747	25474	25313	3,42%	897

Tabela 14 Liczba ludności gminy i miasta Kluczbork w latach 2012 -2016 oraz zmiana procentowa w odniesieniu do okresu 2016 - 2012. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych, UM Kluczbork .

Na potrzeby głębszej analizy mającej na celu wyznaczenie obszarów kryzysowych w obrębie gminy, związanych z występowaniem negatywnych zjawisk dotyczących sfery demograficznej społeczeństwa dane zawarte w tabeli nr 15 rozbite zostały na poszczególne ulice miasta Kluczborka i sołectwa gminy Kluczbork.

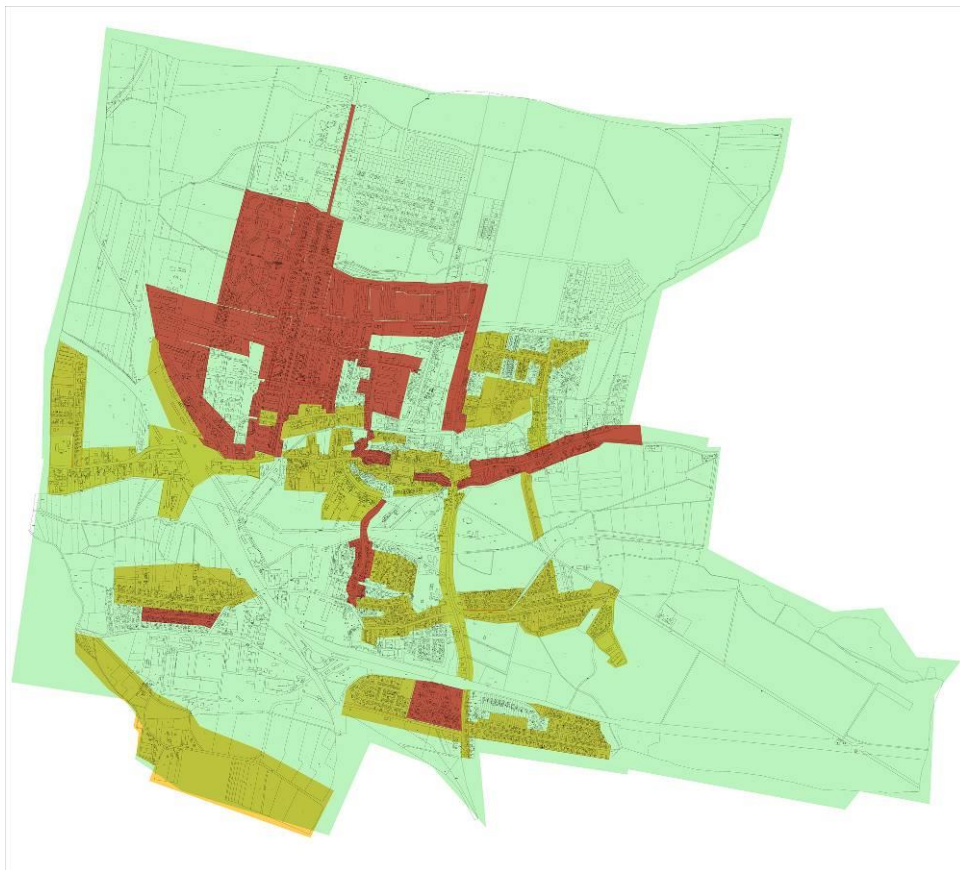
OBSZAR	2012	2013	2014	2015	2016	zmiana procentowa	zmiana liczbowa
ul. Konopnickiej	1344	1306	1289	1265	1229	8,56%	115
ul. Ossowskiego	1734	1708	1661	1638	1634	5,77%	100
ul. Byczyńska	797	784	767	741	732	8,16%	65
ul. Norwida	1562	1556	1536	1514	1501	3,91%	61
ul. Gałczyńskiego	692	670	657	650	639	7,66%	53
ul. Tuwima	614	593	583	569	565	7,98%	49
ul. Jana Pawła II	695	684	689	667	649	6,62%	46
ul. Kochanowskiego	595	576	565	558	553	7,06%	42
ul. Morcinka	681	675	656	648	644	5,43%	37
ul. Szenwalda	762	749	739	737	725	4,86%	37
ul. Grunwaldzka	1056	1064	1032	1030	1026	2,84%	30
ul. Broniewskiego	806	798	799	780	777	3,60%	29
Kujakowice Górne	683	688	676	659	655	4,10%	28
Bąków	948	940	934	930	922	2,74%	26
ul. Jagiellońska	460	464	450	432	435	5,43%	25
ul. Reymonta	344	336	326	320	319	7,27%	25
Borkowice	832	811	810	814	809	2,76%	23
ul. Krakowska	366	365	357	349	344	6,01%	22
ul. Ligonja	450	443	441	429	428	4,89%	22
ul. Księdza Ściegiennego	192	189	187	177	171	10,94%	21
ul. Słowackiego	470	465	462	453	451	4,04%	19
ul. Kołłątaja	305	291	283	289	287	5,90%	18
ul. Sienkiewicza	437	429	419	423	419	4,12%	18
Bogacka Szklarnia	175	171	163	156	157	10,29%	18
Ligota Dolna	658	663	657	645	641	2,58%	17
ul. Miarki	168	162	162	156	152	9,52%	16
Nowa Bogacica	151	150	144	144	135	10,60%	16
ul. Bożka	158	152	151	149	144	8,86%	14
ul. Kościuszki	216	208	201	202	202	6,48%	14
ul. Generała Maczka	111	105	100	99	98	11,71%	13
ul. Katowicka	272	267	259	261	259	4,78%	13
Bogdańczowice	159	153	148	147	146	8,18%	13
ul. Waryńskiego	396	388	396	390	384	3,03%	12
Kuniów	1049	1047	1035	1040	1037	1,14%	12
ul. Generała Andersa	96	90	91	89	85	11,46%	11
ul. Korfatego	116	115	107	106	105	9,48%	11
ul. Leśna	171	173	167	161	160	6,43%	11
ul. Plac Niepodległości	181	178	172	171	170	6,08%	11
ul. Rynek	158	152	145	147	147	6,96%	11
Maciejów	160	157	156	153	149	6,88%	11
ul. Piastowska	96	94	93	87	86	10,42%	10
Smardy Dolne	374	378	364	366	364	2,67%	10
ul. Ficka	99	98	97	91	90	9,09%	9
ul. Skłodowskiej- Curie	171	172	170	163	162	5,26%	9
ul. Drzymały	252	249	248	249	244	3,17%	8
ul. Generała Pułaskiego	255	250	251	254	247	3,14%	8

ul. Kujakowicka	135	141	138	133	127	5,93%	8
ul. Mickiewicza	266	279	273	269	258	3,01%	8
ul. Opolska	101	100	95	94	93	7,92%	8
ul. Stefana Batorego	220	219	217	217	212	3,64%	8
Krasków	585	581	584	572	577	1,37%	8
ul. Damrota	392	392	388	391	385	1,79%	7
ul. Generała Okulickiego	287	284	288	285	280	2,44%	7
ul. Jana III Sobieskiego	105	101	99	99	98	6,67%	7
ul. Sybiraków	75	76	75	70	68	9,33%	7
ul. Kani	39	38	38	36	33	15,38%	6
ul. Mieszka I	62	59	59	57	56	9,68%	6
ul. Strzelecka	196	191	191	187	190	3,06%	6
ul. Wyspiańskiego	271	272	267	264	265	2,21%	6
ul. Zygmunta Starego	112	116	111	110	106	5,36%	6
Czapple Stare	164	164	159	160	158	3,66%	6
Krzywizna	407	403	407	399	401	1,47%	6
ul. Klasztorna	105	106	102	97	100	4,76%	5
ul. Wołczyńska	537	543	545	530	532	0,93%	5
ul. Armii Krajowej	51	48	48	47	47	7,84%	4
ul. Bolesława Chrobrego	101	100	100	95	97	3,96%	4
ul. Podwałe	94	89	89	93	90	4,26%	4
ul. Powstańców Śląskich	74	78	73	70	70	5,41%	4
ul. Zamkowa	152	151	156	149	148	2,63%	4
Biadacz	652	658	651	644	648	0,61%	4
Bogacica	1483	1474	1494	1483	1479	0,27%	4
ul. Bora Komorowskiego	111	109	108	108	108	2,70%	3
ul. Generała Hallera	84	82	82	83	81	3,57%	3
ul. Krótka	21	23	18	18	18	14,29%	3
ul. Kwiatowa	52	52	51	49	49	5,77%	3
ul. Marszałka Piłsudskiego	220	214	211	217	217	1,36%	3
ul. Ogrodowa	30	29	27	27	27	10,00%	3
ul. Różana	36	35	35	33	33	8,33%	3
ul. Towarowa	8	8	6	5	5	37,50%	3
Łowkowice	580	579	583	571	577	0,52%	3
ul. Boznańskiej	12	10	10	10	10	16,67%	2
ul. Gersona	23	23	22	22	21	8,70%	2
ul. Nowodworska	42	41	42	41	40	4,76%	2
ul. Chełmońskiego	35	34	32	34	34	2,86%	1
ul. Generała Sikorskiego	24	24	24	23	23	4,17%	1
ul. Graniczna	10	9	9	9	9	10,00%	1
ul. Matejki	31	32	28	28	30	3,23%	1
ul. Młyńska	42	44	40	41	41	2,38%	1
ul. Słoneczna	42	43	42	41	41	2,38%	1
ul. Sportowa	4	3	3	3	3	25,00%	1
ul. Wyczółkowskiego	41	41	41	40	40	2,44%	1
Unieszów	107	109	109	107	106	0,93%	1
ul. Bankowa	3	3	3	3	3	0,00%	0
ul. Fabryczna	173	171	171	162	173	0,00%	0
ul. Gazowa	3	3	3	3	3	0,00%	0
ul. Generała Dąbrowskiego	99	94	94	95	99	0,00%	0
ul. Gierymskiego	31	30	31	31	31	0,00%	0
ul. Jana Brzechwy	13	13	13	13	13	0,00%	0
ul. Jaronia	7	7	7	7	7	0,00%	0

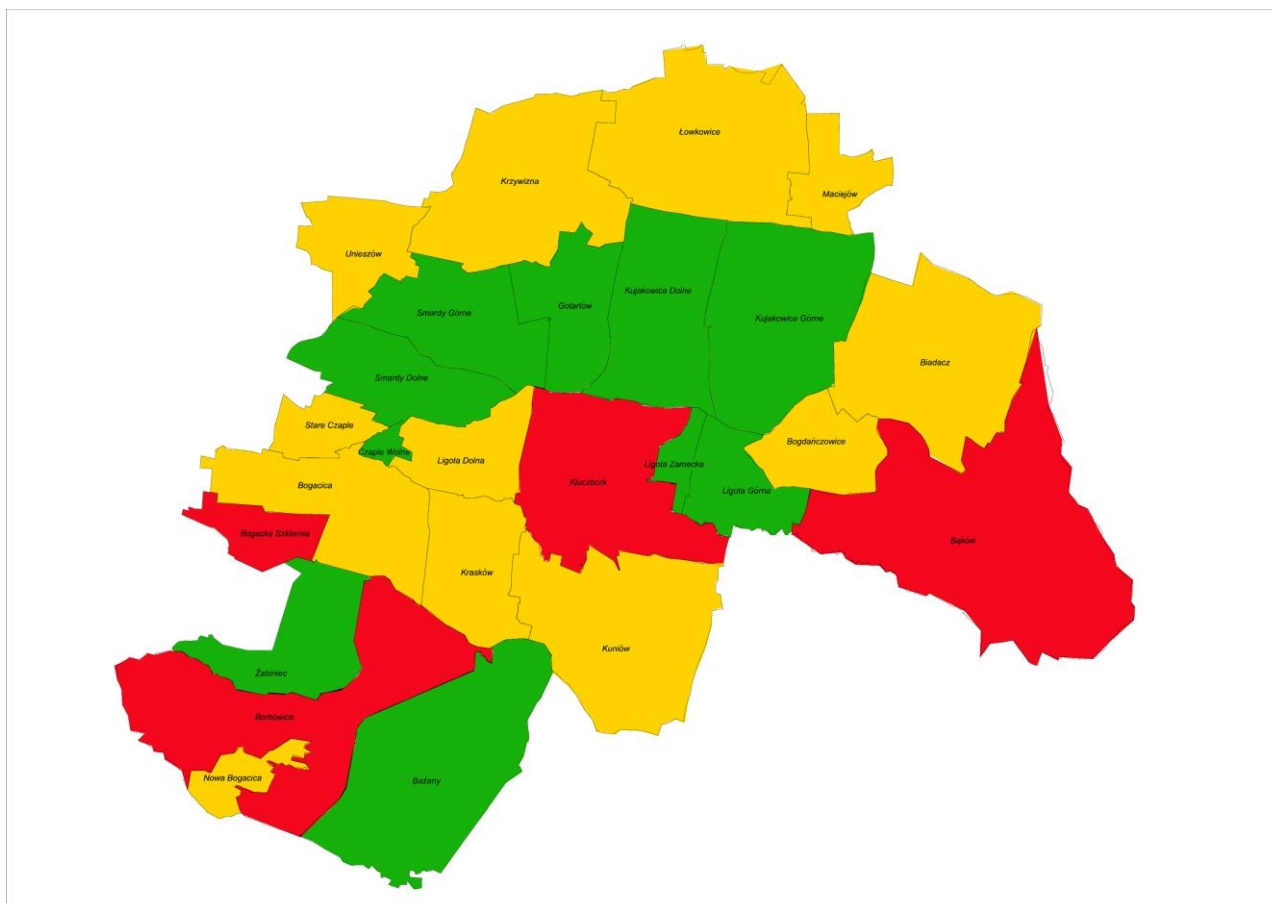
ul. Kopernika	0	0	0	0	0	0,00%	0
ul. Kossaka	41	42	40	39	41	0,00%	0
ul. Kościelna	3	3	3	3	3	0,00%	0
ul. Michałowskiego	12	12	12	12	12	0,00%	0
ul. Plater	41	39	41	41	41	0,00%	0
ul. Polna	3	3	3	3	3	0,00%	0
ul. Szewska	26	26	29	27	26	0,00%	0
ul. Grottgera	8	8	7	7	9	-12,50%	-1
ul. Krzywa	5	6	6	6	6	-20,00%	-1
ul. Księdza Dzierżona	95	91	94	96	96	-1,05%	-1
ul. Paderewskiego	4	4	5	5	5	-25,00%	-1
ul. Witkacego	18	20	19	19	19	-5,56%	-1
ul. Witosa	77	77	80	80	78	-1,30%	-1
ul. Żeromskiego	125	126	126	126	126	-0,80%	-1
Kujakowice Dolne	453	460	449	453	454	-0,22%	-1
Smardy Górne	409	406	420	422	410	-0,24%	-1
ul. Generała Bema	30	30	29	31	32	-6,67%	-2
ul. Księcia Poniatowskiego	60	59	60	62	62	-3,33%	-2
ul. Lompy	36	39	40	38	38	-5,56%	-2
ul. Malczewskiego	45	45	44	46	47	-4,44%	-2
ul. Moniuszki	0	0	0	2	2	0,00%	-2
ul. Plebiscytowa	17	16	16	17	19	-11,76%	-2
ul. Styki	20	21	22	22	22	-10,00%	-2
ul. Władysława Jagiełły	126	129	128	130	128	-1,59%	-2
ul. Chopina	104	108	109	104	107	-2,88%	-3
ul. Plac Gdacjusza	33	37	37	34	36	-9,09%	-3
ul. Władysława Łokietka	15	17	17	18	18	-20,00%	-3
Bażany	666	670	675	664	669	-0,45%	-3
Żabiniec	209	208	203	211	212	-1,44%	-3
ul. Fałata	30	30	30	35	34	-13,33%	-4
ul. Rodakowskiego	9	9	13	13	13	-44,44%	-4
ul. Staszica	23	27	27	28	27	-17,39%	-4
ul. Gniazdowskiego	20	20	20	21	25	-25,00%	-5
ul. Grota Roweckiego	95	100	98	96	100	-5,26%	-5
ul. Księdza Popiełuszki	80	82	84	88	88	-10,00%	-8
ul. Kardynała Sapiehy	28	31	35	38	37	-32,14%	-9
ul. Cybisa	23	25	27	33	33	-43,48%	-10
ul. Kantora	11	15	17	20	21	-90,91%	-10
ul. Kardynała Wyszyńskiego	34	35	43	43	46	-35,29%	-12
Gortatów	532	540	540	539	553	-3,95%	-21
ul. Księdza Skargi	9	12	22	29	32	-255,56%	-23
ul. Księdza Curzydły	64	86	90	91	94	-46,88%	-30
ul. Kilińskiego	474	479	496	507	505	-6,54%	-31
ul. Podkowińskiego	47	52	59	70	79	-68,09%	-32
ul. Wolności	457	481	492	496	510	-11,60%	-53
Ligota Górna	715	723	733	780	781	-9,23%	-66

Tabela 15 Liczba ludności w rozbiciu na poszczególne ulice miasta Kluczborka oraz sołectwa w latach 2012 -2016 oraz zmiana procentowa w odniesieniu do okresu 2016 - 2012. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych UM Kluczbork.

Wyludnienie jest problemem dla całego miasta. Liczba mieszkańców spada, a zjawisko to jest szczególnie skoncentrowane na ulicach oznaczonych w powyższej tabeli w kolarze czerwonym.

Rysunek 8 Wyludnienie w mieście Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych UM Kluczbork.

Rysunek 9 Wyludnienie w Gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych UM Kluczbork

Istotna kwestia to analiza ludności z uwzględnieniem struktury wiekowej oraz tendencji w tym zakresie. Dane związane z tą kwestią prezentuje tabela nr 15.

OBSZAR	w wieku przedprodukcyjnym				w wieku produkcyjnym				w wieku poprodukcyjnym			
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015
Kluczbork	3 765	3 704	3 675	3 660	16 071	15 811	15 535	15 198	4 871	5 029	5 200	5 349
Gmina Kluczbork	2 098	2 083	2 023	1 961	8 085	8 095	8 054	8 044	2 035	2 059	2 118	2 194

Tabela 16 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym. Źródło: opracowane na podstawie danych GUS BDL.

Dane spisowe potwierdzają postępujący proces starzenia się społeczeństwa w gminie Kluczbork. Wyraźnie widać, iż w kolejnych latach zwiększa się liczba osób w wieku poprodukcyjnym, która zasilająca szeregi emerytów. Na podstawie danych statystyki publicznej niemożliwe jest stwierdzenie ile faktycznie osób, korzystając z odrębnych regulacji prawnych,

przeszło na emeryturę w młodszym wieku. W wieku produkcyjnym w 2015 roku było niespełna 61,92% ogółu mieszkańców w porównaniu do roku 2012 to o 3,12% mniej.

Podobnie jak w przypadku analizy czynników demograficznych związanych z wyludnieniem, tak i w przypadku analizy wieku produkcyjnego społeczeństwa miasta i gminy Kluczbork przeprowadzono diagnozę w rozbiciu na poszczególne ulice. Dane te zawarte zostały w tabeli poniżej. Jako wskaźnik nasilenia zjawiska przyjęto procent średniej osób w wieku poprodukcyjnym na poszczególnych ulicach. Średnia liczba osób w wieku poprodukcyjnym w podziale na ulice w mieście Kluczbork i sołectwa gminy Kluczbork wynosi **25**.

ULICA	2013	W TYM LICZBA OS. W WIEKU POPRODUK.	2014	W TYM LICZBA OS. W WIEKU POPRODUK.	2015	W TYM LICZBA OS. W WIEKU POPRODUK.	procent średniej
Konopnickiej	1306	327	1289	335	1265	334	167,00%
Broniewskiego	798	287	799	296	780	295	147,50%
Bogacica	1474	274	1494	298	1479	293	146,50%
Ossowskiego	1708	239	1661	265	1638	288	144,00%
Grunwaldzka	1064	265	1032	268	1030	277	138,50%
Szenwalda	749	257	739	265	737	274	137,00%
Morcinka	675	205	656	218	648	229	114,50%
Tuwima	593	148	583	165	569	188	94,00%
Jana Pawła II	684	167	689	179	667	188	94,00%
Kochanowskiego	576	166	565	172	558	179	89,50%
Słowackiego	465	168	462	173	453	170	85,00%
Baków	940	138	934	164	930	167	83,50%
Kuniów	1047	173	1035	164	1040	167	83,50%
Wołczyńska	543	150	545	168	530	166	83,00%
Borkowice	811	128	810	133	814	147	73,50%
Gałczyńskiego	670	127	657	130	650	142	71,00%
Byczyńska	784	149	767	143	741	142	71,00%
Kujakowice Górne	688	132	676	134	659	138	69,00%
Norwida	1556	110	1536	121	1514	133	66,50%
Ligota Dolna	663	116	657	120	645	131	65,50%
Biadacz	658	113	651	115	644	127	63,50%
Kilińskiego	479	124	496	121	507	126	63,00%
Bażany	670	120	675	122	664	123	61,50%
Krasków	581	104	584	115	572	116	58,00%
Sienkiewicza	429	103	419	108	423	109	54,50%
Ligota Górna	723	112	733	120	780	109	54,50%
Reymonta	336	109	326	107	320	104	52,00%
Kołątaja	291	93	283	93	289	97	48,50%
Smardy Dolne	378	82	364	81	366	90	45,00%
Waryńskiego	388	80	396	79	390	82	41,00%

Smary Górne	406	71	420	75	422	82	41,00%
Wolności	481	77	492	79	496	79	39,50%
Jagiellońska	464	63	450	73	432	79	39,50%
Krzywizna	403	80	407	83	399	78	39,00%
Ligonia	443	65	441	71	429	75	37,50%
Generała Okulickiego	284	75	288	73	285	75	37,50%
Kujakowice Dolne	460	67	449	64	453	72	36,00%
Gotartów	540	56	540	52	539	69	34,50%
Damrota	392	58	388	59	391	62	31,00%
Strzelecka	191	47	191	50	187	54	27,00%
Kościuszki	208	50	201	50	202	51	25,50%
Krakowska	365	43	357	48	349	50	25,00%
Rynek	152	51	145	48	147	48	24,00%
Stefana Batorego	219	51	217	46	217	45	22,50%
Katowicka	267	43	259	46	261	43	21,50%
Żabiniec	208	43	203	39	211	41	20,50%
Łowkowice	579	83	583	87	571	41	20,50%
Marsz. Piłsudskiego	214	38	211	36	217	40	20,00%
Bogacka Szklarnia	171	38	163	40	156	39	19,50%
Miarki	162	38	162	37	156	38	19,00%
Drzymały	249	42	248	38	249	37	18,50%
Korfantego	115	35	107	36	106	34	17,00%
Bogdańczowice	153	33	148	32	147	34	17,00%
Zygmunta Starego	116	34	111	34	110	33	16,50%
Mickiewicza	279	34	273	37	269	33	16,50%
Bolesława Chrobrego	100	28	100	31	95	31	15,50%
Wł. Jagiełły	129	26	128	29	130	31	15,50%
Generała Pułaskiego	250	27	251	28	254	30	15,00%
Ficka	98	28	97	29	91	30	15,00%
Opolska	100	30	95	28	94	29	14,50%
Kwiatowa	52	27	51	28	49	27	13,50%
Generała Maczka	105	21	100	25	99	26	13,00%
Księża Dierzona	91	24	94	26	96	26	13,00%
Wyspiańskiego	272	25	267	26	264	25	12,50%
Zamkowa	151	24	156	26	149	25	12,50%
Grota Roweckiego	100	22	98	21	96	24	12,00%
Fabryczna	171	26	171	24	162	24	12,00%
Czapple Stare	164	22	159	22	160	23	11,50%
Ks. Ściegiennego	189	25	187	24	177	22	11,00%
Bora Komorowskiego	109	17	108	20	108	22	11,00%
Kujakowicka	141	17	138	21	133	22	11,00%
Klasztorna	106	22	102	20	97	22	11,00%
Nowa Bogacica	150	26	144	34	144	22	11,00%
Maciejów	157	22	156	24	153	22	11,00%
Żeromskiego	126	20	126	20	126	21	10,50%

Bożka	152	22	151	21	149	21	10,50%
Generała Andersa	90	13	91	19	89	20	10,00%
Unieszów	109	19	109	17	107	20	10,00%
Generała Hallera	82	12	82	17	83	19	9,50%
Gen. Dąbrowskiego	94	20	94	20	95	18	9,00%
Chopina	108	19	109	19	104	17	8,50%
Mieszka I	59	13	59	15	57	17	8,50%
Leśna	173	16	167	17	161	17	8,50%
Powstańców Śl.	78	17	73	17	70	16	8,00%
Plac Niepodległości	178	20	172	18	171	16	8,00%
Jana III Sobieskiego	101	14	99	15	99	15	7,50%
Podwale	89	14	89	16	93	15	7,50%
Piastowska	94	16	93	16	87	15	7,50%
Ks. Poniatowskiego	59	13	60	13	62	12	6,00%
Słoneczna	43	6	42	10	41	12	6,00%
Lompy	39	10	40	11	38	11	5,50%
Skłodowskiej- Curie	172	14	170	14	163	11	5,50%
Generała Bema	30	11	29	10	31	11	5,50%
Nowodworska	41	9	42	9	41	11	5,50%
Różana	35	7	35	8	33	10	5,00%
Księdza Curzydły	86	7	90	8	91	10	5,00%
Emilii Plater	39	8	41	10	41	10	5,00%
Wyczółkowskiego	41	7	41	8	40	9	4,50%
Plac Gdaczusza	37	8	37	9	34	9	4,50%
Sybiraków	76	9	75	8	70	8	4,00%
Matejki	32	8	28	9	28	8	4,00%
Styki	21	4	22	5	22	7	3,50%
Szewska	26	6	29	7	27	7	3,50%
Armii Krajowej	48	7	48	7	47	6	3,00%
Ks. Popiełuszki	82	4	84	4	88	6	3,00%
Kossaka	42	7	40	6	39	6	3,00%
Wł. Łokietka	17	6	17	6	18	6	3,00%
Jaronia	7	4	7	5	7	5	2,50%
Krótką	23	6	18	5	18	5	2,50%
Malczewskiego	45	4	44	4	46	5	2,50%
Młyńska	44	5	40	4	41	5	2,50%
Ogrodowa	29	5	27	4	27	5	2,50%
Fałata	30	3	30	4	35	4	2,00%
Witosa	77	2	80	2	80	4	2,00%
Kani	38	3	38	3	36	3	1,50%
Jana Brzechwy	13	3	13	3	13	3	1,50%
Gierymskiego	30	3	31	3	31	3	1,50%
Kardynała Sapiehy	31	2	35	2	38	3	1,50%
Staszica	27	3	27	3	28	3	1,50%
Gersona	23	2	22	2	22	2	1,00%

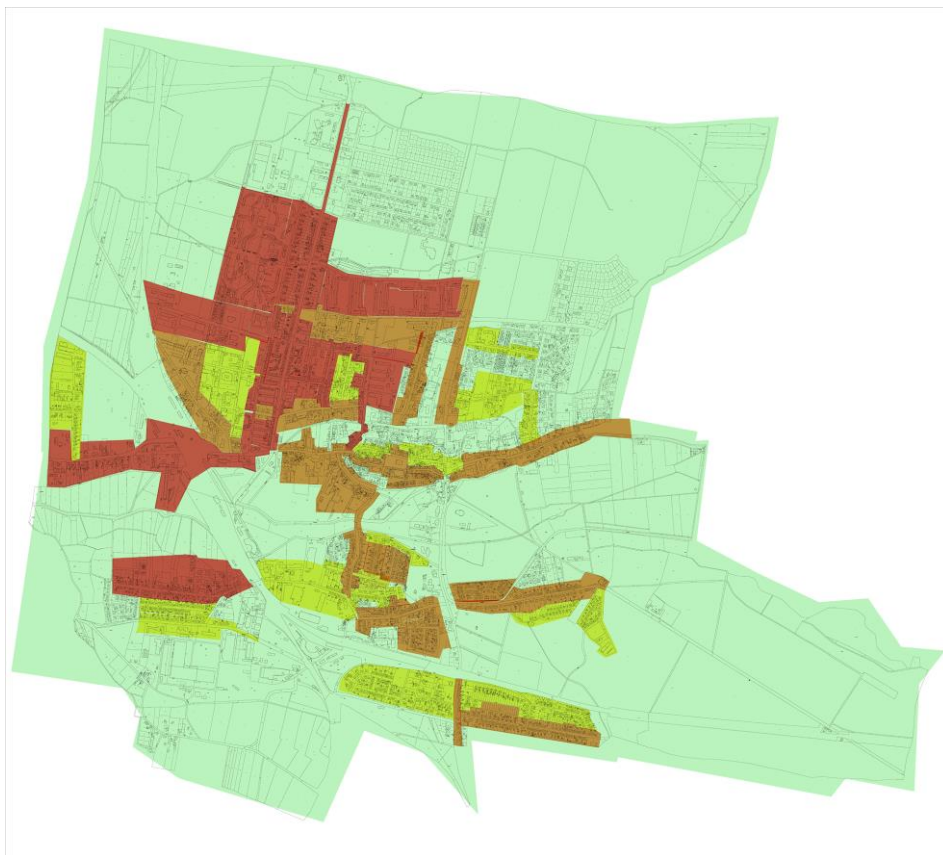
Krzywa	6	2	6	2	6	2	1,00%
Plebiscytowa	16	2	16	2	17	2	1,00%
Kantora	15	2	17	2	20	2	1,00%
Kardynała Wyszynskiego	35	2	43	2	43	2	1,00%
Polna	3	2	3	2	3	2	1,00%
Towarowa	8	1	6	1	5	2	1,00%
Kościelna	3	1	3	1	3	1	0,50%
Gen. Sikorskiego	24	0	24	0	23	1	0,50%
Witkacego	20	1	19	1	19	1	0,50%
Bankowa	3	1	3	1	3	1	0,50%
Chełmońskiego	34	1	32	1	34	1	0,50%
Paderewskiego	4	1	5	1	5	1	0,50%
Cybisa	25	0	27	0	33	1	0,50%
Graniczna	9	1	9	1	9	1	0,50%
Rodakowskiego	9	0	13	1	13	1	0,50%
Sportowa	3	0	3	0	3	1	0,50%
Księdza Skargi	12	0	22	0	29	1	0,50%
Podkowińskiego	52	0	59	0	70	0	0,00%
Boznańskiej	10	0	10	0	10	0	0,00%
Gazowa	3	0	3	0	3	0	0,00%
Gniazdowskiego	20	0	20	0	21	0	0,00%
Grottgera	8	0	7	0	7	0	0,00%
Kopernika	0	0	0	0	0	0	0,00%
Michałowskiego	12	0	12	0	12	0	0,00%
Moniuszki	0	0	0	0	2	0	0,00%

Tabela 17 Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2012-2015 w gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych UM Kluczbork.

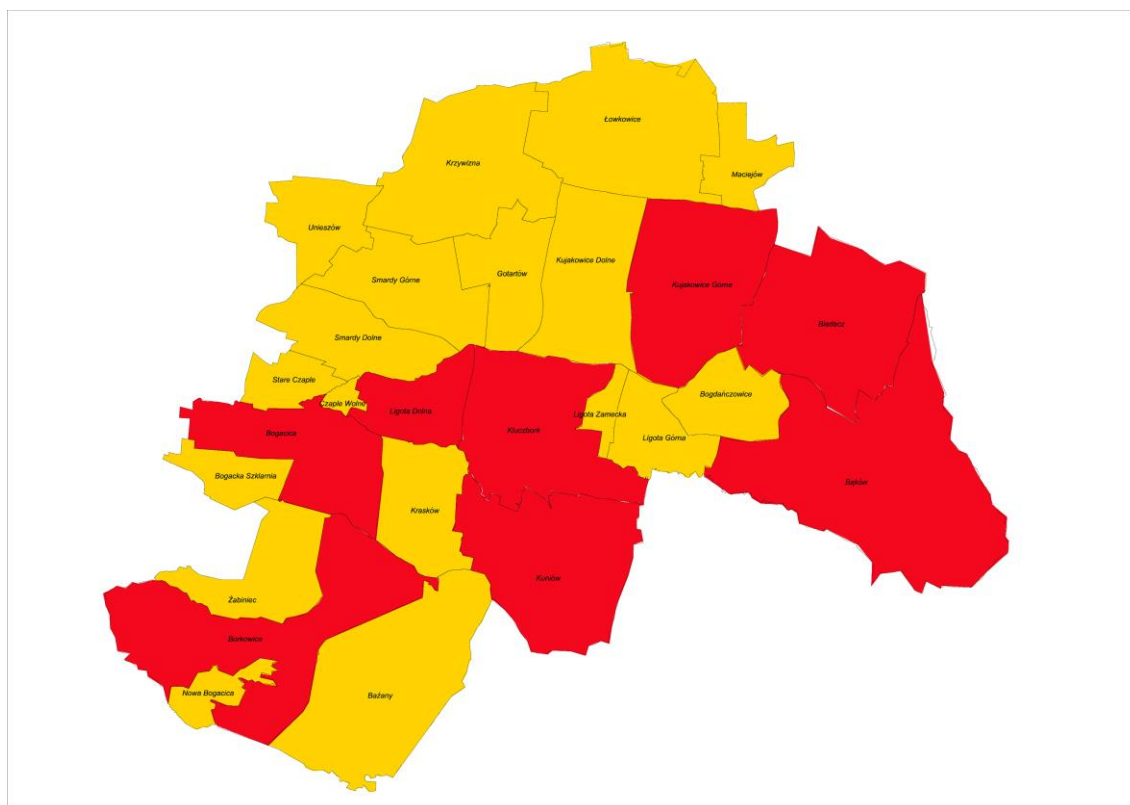
Koncentracja zjawisk negatywnych w zakresie starzenia się społeczeństwa występuje na poniższych ulicach:

- 1.** ul. Konopnickiej
- 2.** ul. Broniewskiego
- 3.** ul. Ossowskiego
- 4.** ul. Grunwaldzka
- 5.** ul. Szenwalda
- 6.** ul. Morcinka
- 7.** ul. Tuwima
- 8.** ul. Jana Pawła II
- 9.** ul. Kochanowskiego
- 10.** ul. Słowackiego
- 11.** ul. Wołczyńska

- 12.** ul. Gałczyńskiego
- 13.** ul. Byczyńska
- 14.** ul. Norwida
- 15.** ul. Kilińskiego
- 16.** Biadacz
- 17.** Kujakowice Górne
- 18.** Ligota Dolna
- 19.** Borkowice
- 20.** Bąków
- 21.** Kuniów
- 22.** Bogacica

Rysunek 10 Osoby w wieku poprodukcyjnym w mieście Kluczbork. Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.

Rysunek 11 Osoby w wieku poprodukcyjnym w gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.

Z powyższych map wynika, iż praktycznie wszystkie jednostki urbanistyczne objęte są zjawiskiem wzrostu wskaźnika osób w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców. Jest to bardzo niekorzystny wskaźnik obrazujący proces starzenia się społeczeństwa.

Rok	2012	2013	2014	2015
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	4778	4936	5127	5285
liczba mieszkańców (miasto Kluczbork)	26210	26013	25747	25474
Liczba mieszkańców (gmina Kluczbork)	36925	36 781	35814	35525
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności	6,6%	6,5%	5,5%	bd
udział procentowy	18,22	18,97	19,91	20,75

Tabela 18 Wskaźniki dotyczące ludności w wieku produkcyjnym w gminie Kluczbork w latach 2012-2015, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.

W latach 2010-2014 obserwuje się tendencję spadkową ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

Problem starzenia społeczeństwa jest widoczny dla całego miasta i gminy – udział osób

w wieku poprodukcyjnym systematycznie wzrasta i osiąga poziom 20,75% dla roku 2015. W skali Gminy Kluczbork udział ten wynosi 21,06 %.

W województwie Opolskim udział ludności w wieku przedprodukcyjnym jest najniższy w kraju. Obserwowany i przewidywany spadek liczby ludności, przy jednoczesnym starzeniu się populacji, wpływa na zmiany w rzeczywistości społeczno-gospodarczej. W latach 2002 - 2011, w województwie Opolskim, odnotowano największy w kraju ubytek liczby ludności, wynoszący 4,6%.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa oraz wzrost ludności w wieku emerytalnym, będzie się pogłębiać, dlatego też należy podjąć działania mające na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, w integracji ze społeczeństwem oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Starzenie się zasobów pracy i wzrost udziału osób biernych zawodowo to nieodwracalne w przyjętym horyzoncie prognozy cechy rozwoju ludności, które są zdeterminowane przez procesy demograficzne¹⁸

	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym
Kluczbork	57,1	33,5	141,5
Województwo Opolskie	55,6	30,4	121,1
Polska	58,8	30,2	105,2

Tabela 19 Wskaźniki dotyczące osób w wieku produkcyjnym, Źródło: opracowanie własne na opracowane na podstawie danych GUS BDL.

W mieście Kluczbork odsetek osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 57,1 % dla porównania dla województwa opolskiego będzie to 55,6 % a dla Polski 58,8 %. Wskaźniki dla miasta są gorsze niż dla gminy Kluczbork.

Kolejnym analizowanym zjawiskiem w diagnozie społecznej gminy Kluczbork jest liczba osób samotnie wychowujących dziecko. Za osobę samotnie wychowującą dzieci, zgodnie z treścią art. 6 ust. 5 ustawy o podatku od osób fizycznych, uważa się jednego z rodziców albo opiekuna prawnego, jeżeli osoba ta jest:

¹⁸ Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050 GUS, Warszawa listopad 2014.

- panną, kawalerem,
- wdową, wdowcem,
- rozwódką, rozwodnikiem albo
- osobą, w stosunku do której orzeczono separację w rozumieniu odrębnych przepisów.

Za osobę samotnie wychowującą dzieci uważa się również osobę pozostającą w związku małżeńskim, jeżeli jej mąż został pozbawiony praw rodzicielskich lub odbywa karę pozbawienia wolności.

Samotny rodzic ma prawo do pomocy finansowej w postaci zasiłku rodzinnego i dodatków do niego, w tym dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka.

Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje samotnie wychowującym dziecko matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, jeżeli nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców dziecka, ponieważ drugi z rodziców dziecka nie żyje, ojciec dziecka jest nieznanym lub też powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone.

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2011, wynika, że Samotni rodzice (głównie matki) wraz z ich dziećmi to prawie 1/6 ludności Polski. Samotni rodzice (głównie matki) wychowywali co 5 dziecko w wieku 0-24 lata pozostające na utrzymaniu.

Niepełność rodziny oraz upowszechnienie tego zjawiska należy do zmian nieoczekiwanych, wynikających w znacznej części z decyzji jednostek (rozwód), a w mniejszej części jest determinowana czynnikami niezależnymi, tj. śmierć partnera. Rodziny niepełne z racji swojej wewnętrznej organizacji narażone są na zwiększone trudności funkcjonowania. Problemy dorosłych i dzieci mogą się kumulować, a przeciążenie jednego opiekuna może zwiększać skalę odczuwanych deprivacji¹⁹. Intensywność zjawiska, jakim jest samotne rodzicielstwo w rozbiciu na poszczególne ulice miasta Kluczborka oraz miejscowości gminy obrazuje tabela poniżej.

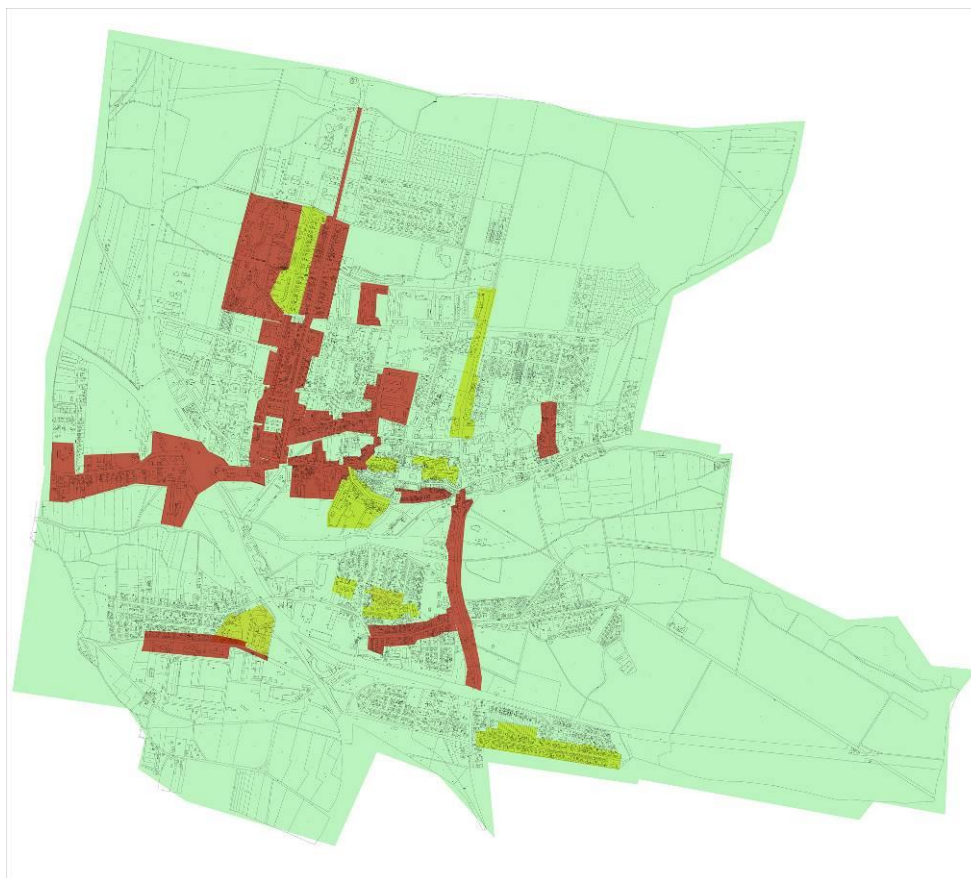
Lp.	OBSZAR	Ilość osób samotnie wychowujących dziecko
1.	Damrota	7
2.	Byczyńska	4
3.	Konopnickiej	4
4.	Wołczyńska	4
5.	Mickiewicza	3

¹⁹ *Samotne rodzicielstwo. Między diagnozą a działaniem. M.Raław, D.Trawkowska, Koordynacja na rzecz aktywnej integracji. Warszawa 2013, s.14.*

6.	Norwida	3
7.	Bąków	2
8.	Biadacz	2
9.	Bogacica	2
10.	Borkowice	2
11.	Ligota Dolna	2
12.	Smardy Górne	2
13.	Drzymały	2
14.	Fabryczna	2
15.	Grunwaldzka	2
16.	Kujakowicka	2
17.	Skłodowskiej	2
18.	Szenwalda	2
19.	Waryńskiego	2
20.	Bogdańczowice	1
21.	Czaple Stare	1
22.	Gotartów	1
23.	Krasków	1
24.	Łowkowice	1
25.	Maciejów	1
26.	Nowa Bogacica	1
27.	Dąbrowskiego	1
28.	Jagiellońska	1
29.	Jana III Sobieskiego	1
30.	Lompy	1
31.	Okulickiego	1
32.	Ossowskiego	1
33.	Podwale	1
34.	Pułaskiego	1
35.	Ściegiennego	1
36.	Zamkowa	1
37.	Zygmunta Starego	1
38.	Bogacka Szklarnia	0
39.	Krzywizna	0
40.	Kujakowice Dolne	0

41.	Kujakowice Górne	0
42.	Kuniów	0
43.	Ligota Górna	0
44.	Smardy Dolne	0
45.	Unieszów	0
46.	Żabiniec	0
47.	Bażany	0
48.	Pozostałe ulice miasta	0

Tabela 20 Liczba osób samotnie wychowujących dziecko w gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Kluczborku.

Rysunek 12 Natężenie liczby osób samotnie wychowujące dziecko w mieście Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.

zdarzają się także rodziny z 13 (Pawłowiczki) czy 12 (Kluczbork, Domaszowice) dziećmi²¹.

Lp.	OBSZAR	Ilość rodzin wielodzietnych (3 i więcej)
1.	Smarydy Górne	4
2.	Kujakowicka	3
3.	Bąków	2
4.	Ligota Dolna	2
5.	Byczyńska	2
6.	Damrota	2
7.	Drzymały	2
8.	Kochanowskiego	2
9.	Mickiewicza	2
10.	Skłodowskiej	2
11.	Strzelecka	2
12.	Wołczyńska	2
13.	Zamkowa	2
14.	Biadacz	1
15.	Bogacica	1
16.	Krzywizna	1
17.	Kuniów	1
18.	Łowkowice	1
19.	Maciejów	1
20.	Jana III Sobieskiego	1
21.	Konopnickiej	1
22.	Krakowska	1
23.	Leśna	1
24.	Waryńskiego	1
25.	Bogacka Szklarnia	0
26.	Bogdańczowice	0
27.	Borkowice	0
28.	Czaple Stare	0
29.	Gotartów	0
30.	Krasków	0
31.	Kujakowice Dolne	0
32.	Kujakowice Górne	0
33.	Ligota Górna	0
34.	Nowa Bogacica	0
35.	Smarydy Dolne	0
36.	Unieszów	0
37.	Żabiniec	0
38.	Pozostałe ulice	0

Tabela 21 Liczba rodzin wielodzietnych w Gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Kluczbork.

²¹ Sytuacja życiowa rodzin wielodzietnych, korzystających z pomocy społecznej w woj. opolskim Raport z badania regionalnego Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu, Opole 2011

Problemy rodzin i ich członków są ze sobą silnie powiązane, wzajemnie się wspierające i tym samym dysfunkcyjność rodzin jest bardzo głęboka. Rodziny wielodzietne statystycznie gorzej radzą sobie z problemami ekonomicznymi. Również w tych rodzinach, jeżeli występuje dysfunkcyjność – towarzyszące jej zjawiska społeczne nasilają się bardziej i statystycznie trwają dłużej niż w rodzinie małodziejnej.

Im więcej dzieci na utrzymaniu w rodzinie tym trudności w zapewnieniu potrzeb żywnościowych są większe. Najbardziej niekorzystna sytuacja w zakresie żywienia dzieci wystąpiła w rodzinach wielodzietnych. Jednocześnie nierzadko rodziny wielodzietne charakteryzują się postawą roszczeniową i nieumiejętnością gospodarowania własnym budżetem oraz swoistą rozrzutnością. Polega ona na zaspokajaniu potrzeb innych niż żywieniowe i ubraniowe, przy bardzo ograniczonych środkach finansowych.

Pomocy rodzinom i ich dzieciom udzielają różnego rodzaju instytucje zlokalizowane na terenie miasta Kluczborka. Główną instytucją jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku. Ośrodkiem wsparcia dziennego dla dzieci jest Świetlica Terapeutyczno-Wychowawcza PARASOL, działająca aktualnie w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku. Działalność świetlicy skupia się przede wszystkim na poprawie funkcjonowania psychospołecznego dzieci, poprzez objęcie ich w czasie wolnym od zajęć szkolnych opieką oraz zajęciami profilaktycznymi, terapeutycznymi, rozwojowymi i edukacyjnymi. Od 2007 r. funkcjonuje wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego. Funkcjonuje również PARASOL 2 w formie stowarzyszenia, które uzupełnia działalność OPS-u. Inną instytucją jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. PCPR oferuje poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest ono świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów związanych z przemocą w rodzinie.

Nadmienić należy, że Gmina Kluczbork realizuje Program „Kluczbork dla rodziny +” na lata 2014-2016, który obejmuje zadania wykraczające poza obligatoryjną działalność samorządu, niezdefiniowane w innych programach na rzecz rodziny – tworząc pakiet działań prorodzinnych skierowanych do rodzin zamieszkałych na terenie Gminy Kluczbork, w szczególności rodzin wielodzietnych i rodzin wychowujących niepełnosprawne dzieci. Udział w programie nie jest warunkowany sytuacją dochodową rodziny. Kryterium jest posiadanie trojga lub więcej dzieci lub jednego dziecka niepełnosprawnego lub z ustalonym umiarkowanym lub znacznym stopniem niepełnosprawności w wieku do 18 roku życia. A jeżeli dziecko uczy się nadal w szkole, to do 21 roku życia.

5.9.2 Alkoholizm

Zrealizowane w Polsce badania epidemiologiczne (2012 r.) pozwalają szacować liczbę osób uzależnionych między 600 a 900 tys.(ok. 1.5%-3%), a pijących alkohol szkodliwie – na około 2,5 mln a w niektórych okresach czasu nawet do około 4 mln z czego ok 80% stanowią mężczyźni.

Sprowadzając to do Gminy Kluczbork, której ludność wynosi około 36 tys. osób to (śr. 2%) 720 osób jest uzależnionych. Do tej wielkości należy podchodzić z ostrożnością gdyż mogą to być wartości nieściśle i zaniżone.

Z zebranych materiałów wynika, że w 2015r. (dane za 10 m-cy) w jednostkach leczenia odwykowego przebywało około 150 osób z Gminy Kluczbork.

Przyjmując z wszystkimi zastrzeżeniami liczbę osób uzależnionych od alkoholu, oznacza to, że do specjalistycznego leczenia trafia mniej niż połowa z pośród nich. Około 570 nadal nie leczonych osób uzależnionych, generuje dodatkowe koszty w różnych obszarach życia. Grupa ta ponosi również straty o charakterze społecznym i materialnym, będąc jednocześnie powodem różnych problemów w swoim najbliższym otoczeniu. Z opieki poradni korzysta również około 79 osób współuzależnionych, 2 osoby uzależnione od hazardu oraz 11 osoby z rozpoznaniem uzależnienia mieszanego.

Z danych Policji wynika, że w 2015 r. (dane za 10 m-cy) - odnotowano 3 wypadki drogowe oraz 9 kolizji spowodowanych przez kierowców pod wpływem alkoholu. Odnotowano również około 300 przypadków prowadzenia pojazdów przez kierowców w stanie nietrzeźwym (dane na dot. powiatu). Zatrzymano do wytrzeźwienia w izbie zatrzymań 201 osób. Zatrzymano również pod wpływem alkoholu 10 osób nieletnich (do 18 r.ż.). Byli to w większości uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. Osoby te odwieziono do miejsc zamieszkania i przekazano rodzicom.

Według danych za rok 2015 liczba rodzin z problemem alkoholowym, które są zarejestrowane w Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynosi 63 rodziny.

Lp.	Ulica	Liczba rodzin z problemami alkoholowym
1.	Jagiellońska	4
2.	Tuwima	3
3.	M.C.Skłodowskiej	3
4.	Grunwaldzka	2
5.	Jana Pawła II	2
6.	Krakowska	2
7.	Norwida	2
8.	Kujakowicka	2
9.	Strzelecka	2
10	Piłsudskiego	2

11	Wołczyńska	1
12	Piastowska	1
13	Wolności	1
14	Zamkowa	1
15	Armii Krajowej	1
16	Fabryczna	1
17	Mickiewicza	1
18	Kościelna	1
19	Konopnickiej	1
20	Drzymały	1
21	Pułaskiego	1
22	Damrota	1
23	Katowicka	1
24	Klasztorna	1
25	Ossowskiego	1
26	J. III Sobieskiego	1
27	Byczyńska	1
28	Okulickiego	1
29	Morcinka	1
30	Batorego	1
31	Ligonia	1

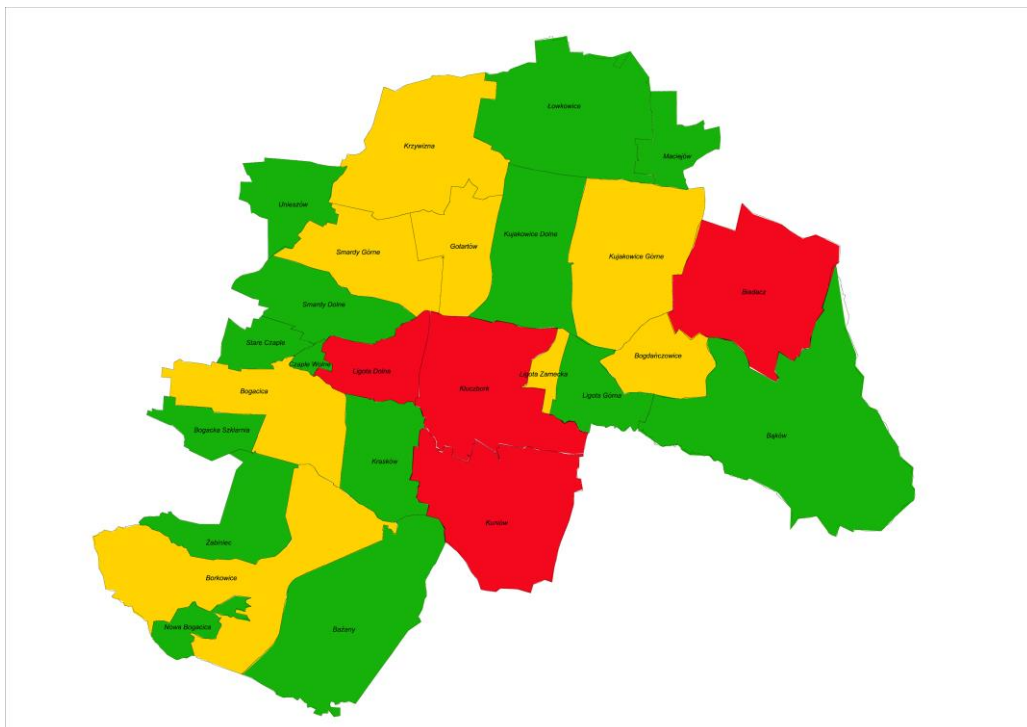
Tabela 22 Liczba rodzin z problemami alkoholowymi na terenie miasta Kluczborka, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji Alkoholowej w Kluczborku.

SOŁECTWO	Liczba rodzin z problemami alkoholowym
Ligota Dolna	6
Biadacz	2
Kuniów	2
Borkowice	1
Krzywizna	1
Kujakowice Górne	1
Ligota Zamecka	1
Smardy Górne	1
Bogdańczowice	1
Bogacica	1
Gortatów	1

Tabela 23 Liczba rodzin z problemami alkoholowymi na terenie gminy, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji Alkoholowej w Kluczborku.

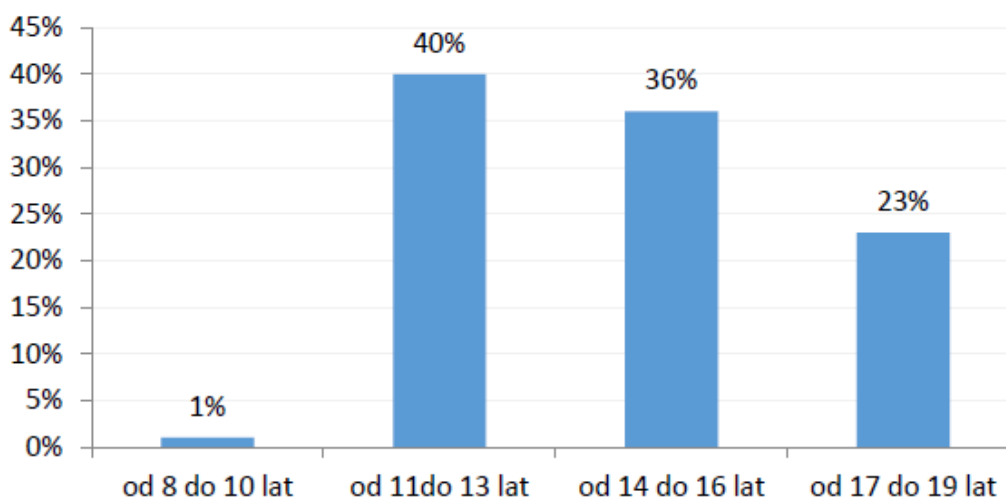
Rysunek 14 Obszary występowania problemów alkoholowych w mieście Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji Alkoholowej w Kluczborku.

Rysunek 15 Obszary występowania problemów alkoholowych w gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji Alkoholowej w Kluczborku.

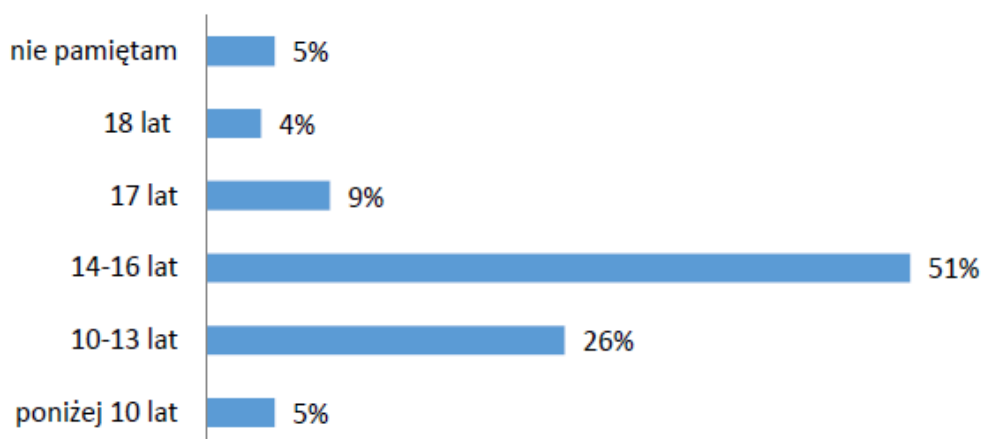
W 2015 roku przeprowadzono badania ankietowe w szkołach Gminy Kluczbork na temat używania alkoholu, nikotyny i środków odurzających w których wzięło udział 474 uczniów, w tym 191 uczniów szkoły podstawowej, 283 uczniów określanych w badaniu jako młodzież szkolna. Wśród respondentów znalazło się 48% kobiet oraz 52% mężczyzn.

W próbie najwięcej uczniów było w kategorii wiekowej 11-13 lat (40%), następnie 14-16 lat (36%), 17-19 lat (23%). 1% to osoby w przedziale wiekowym 8-10 lat.

Wykres 4 Struktura wiekowa uczniów z problemami alkoholowymi, Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Kluczbork.

Uczniowie potwierdzający swój bezpośredni kontakt z alkoholem, podali wiek, w którym pierwszy raz spróbowali alkoholu. 51% młodzieży szkolnej pierwszy raz spróbowało alkoholu pomiędzy 14 a 16 rokiem życia, 26% między 10 a 13 rokiem życia a 9% to osoby, które sięgnęły po alkohol mając 17 lat, 5% poniżej 10 roku życia, 4% po osiągnięciu pełnoletności.

Wykres 5 Struktura wiekowa dzieci po raz pierwszy spożywających alkohol, Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Kluczbork.

Z opinii Komendy Powiatowej Policji w Kluczborku oraz z przeprowadzonych badań wynika, że obniżył się wiek sięgania po środki psychotropowe w tym po alkohol i papierosy. Wszystko wskazuje, że palenie papierosów, picie alkoholu (szczególnie piwa), dopalacze a obecnie i napoje energetyczne to ugruntowany styl życia młodzieży. Alkohol i dopalacz stają się atrybutem „dobrej zabawy” i sposobem na zabicie nudy. Dają poczucie dorosłości. Stają się również przyczyną czynów karalnych. Przytoczone wyniki badań zostały przekazane szkołom i powinny stanowić materiał do tworzenia szkolnych programów profilaktycznych, jak i do codziennych spotkań z młodzieżą.

Dzieci i młodzież od najwcześniejszych lat stykają się z osobami pijącymi i nadużywającymi alkoholu. Wcześniej też, podejmują próby picia napojów alkoholowych, palenia tytoniu i używania środków odurzających. Skutki ujawniają się zwykle po latach²².

5.9.3 Przemoc domowa

W rodzinach z problemem alkoholowym akty przemocy fizycznej występują dwukrotnie częściej niż w rodzinach wolnych od problemu alkoholowego. Ofiarami przemocy pijanego rodzica są częściej partnerzy niż dzieci. Natomiast one są zdecydowanie częściej zaniebywane. „Z danych raportu opracowanego przez Instytut Zdrowia i Trzeźwości Polskiego Towarzystwa Psychologicznego wynika, że 80% badanych żon alkoholików doświadczyło różnego rodzaju przemocy ze strony męża, w tym ponad połowa z nich doznała łagodniejszej przemocy fizycznej (popychanie, szarpanie, niszczenie sprzętów), co trzecia doznała ciężkiej przemocy fizycznej (bicie, kopanie, szarpanie za włosy) i przemocy seksualnej. Prawie wszystkie doznawały przemocy psychicznej”²³.

Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku w 2015 roku objęła nadzorem 39 rodziny w ramach procedury „Niebieska karta”. Odnotowała również 404 interwencje domowe, z których większość miała związek z nadużywaniem alkoholu. Stwierdzono 57 przypadków przemocy i znęcania się nad rodziną. W większości przemoc dotyczyła kobiet. Wszystkimi przypadkami zajął się Zespół Interdyscyplinarny działający przy Komendzie Powiatowej Policji. W większości przypadków podłożem było nadużywanie alkoholu. Osoby, których stan powodował agresję zatrzymywano do wytrzeźwienia (22 osoby).

Wnioski dotyczące sprawców przemocy, a jednocześnie nadużywających alkoholu Zespół skierował do Komisji Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w celu podjęcia odpowiednich kroków prawem przypisanych.

²² Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Kluczbork na 2016r.

²³ Bandura-Madej W., Dobrzyńska-Mesterhazy, A. (2000). Przemoc w rodzinie interwencja kryzysowa i psychoterapia. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

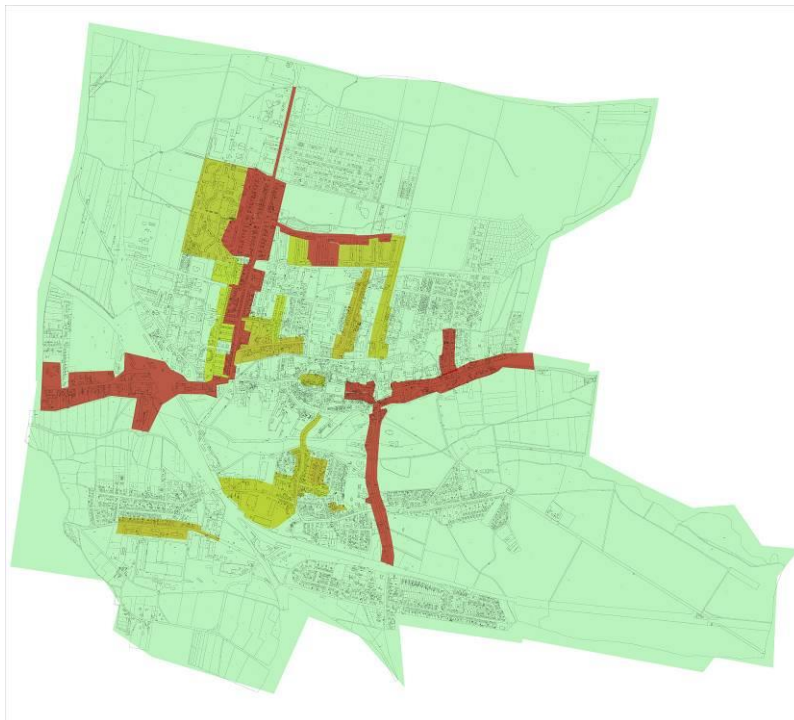
Skierowano 5 wniosków do Sądu Rodzinnego w celu ustalenia stopnia uzależnienia oraz określenia sposobu leczenia. Niestety, leczenie odwykowe nie zawsze jest skuteczne i przynosi wymierne efekty.

W ramach pomocy, Ośrodek Pomocy Społecznej udzielił wsparcia 60 rodzin, w których występują problemy z alkoholem. W sytuacjach „*gorącej przemocy*” pomoc świadczy również Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

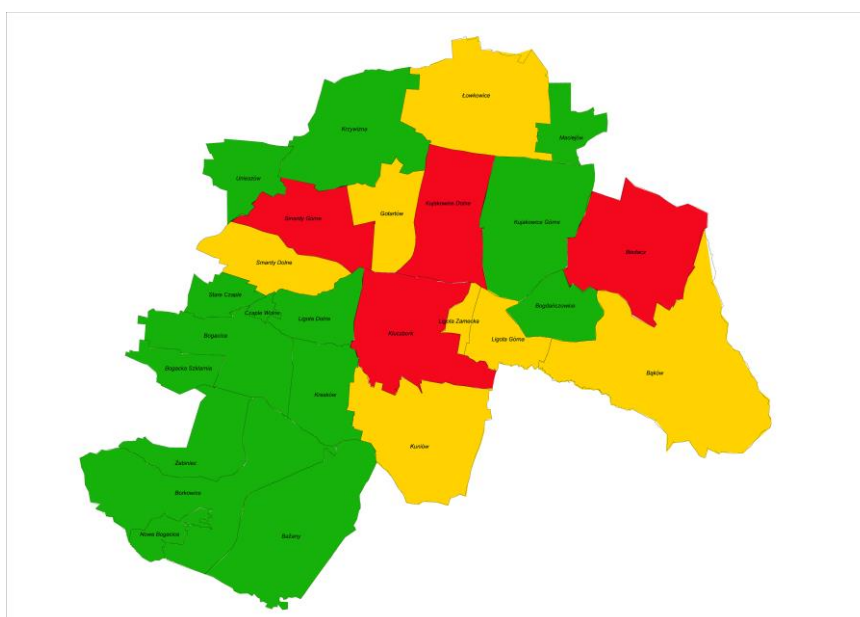
OBSZAR	Ilość rodzin
Krakowska	7
Byczyńska	6
Skłodowskiej	6
Ossowskiego	4
Zamkowa	4
Jana Pawła II	3
Katowicka	3
Smardy Górne	3
Kujakowicka	2
Morcinka	2
Wołczyńska	2
Biadacz	2
Kujakowice Dolne	2
Chrobrego	1
Dąbrowskiego	1
Dzierżona	1
Fabryczna	1
Gałczyńskiego	1
Jagiellońska	1
Kochanowskiego	1
Konopnickiej	1
Kościuszki	1
Norwida	1
Sienkiewicza	1
Stefana Batorego	1
Szenwalda	1
Ściegiennego	1
Tuwima	1
Waryńskiego	1
Wolności	1
Smardy Dolne	1
Łowkowice	1
Gotartów	1
Kuniów	1

Bąków	1
Ligota Górna	1
Ligota Zamecka	1

Tabela 24 Liczba rodzin na obszarze Gminy Kluczbork, w których wystąpił problem przemocy domowej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowej Komendy Policji w Kluczborku.

Rysunek 16 Obszary, na których wystąpiło największe nasilenie problemu przemocy domowej w mieście Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowej Komendy Policji w Kluczborku.

Rysunek 17 Obszary, na których wystąpiło największe nasilenie problemu przemocy domowej w Gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowej Komendy Policji w Kluczborku

5.9.4 Bezrobocie

Bezrobocie to podstawowe zjawisko społeczne, które w najprostszy sposób można zdefiniować jako brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do pracy i jej poszukujących. Szczególną uwagę należy zwrócić na konsekwencje jakie wiążą się ze zjawiskiem bezrobocia. Problem ze znalezieniem pracy wpływa na szereg zjawisk natury ekonomicznej oraz społecznej zarówno w kontekście kraju jak i w kontekście lokalnym. Brak dochodów wpływa na pozycję społeczną danej osoby, poziom życia oraz stopień samorealizacji. Skutki bezrobocia na danym obszarze są dotkliwe nie tylko dla bezrobotnych i ich rodzin, ale poniekąd dla całej społeczności lokalnej. Do skutków tych zaliczyć można m.in.: duże koszty świadczeń socjalnych oraz nasilenie się społecznej patologii (np. agresja, rozpad tradycyjnych więzi rodzinnych, rozwody, alkoholizm), ograniczenie realizacji potrzeb, któremu towarzyszy silna frustracja objawiająca się przede wszystkim w aspołecznych zachowaniach.

O poziomie lokalnego bezrobocia decyduje wiele czynników.

- systematycznie zmniejszająca się liczba miejsc pracy w mieście;
- poziom kwalifikacji, umiejętności lokalnej siły roboczej;
- możliwość zarobkowania w szarej strefie, której faktyczne rozmiary są słabo rozpoznane w kraju jak i poszczególnych województwach.

W Kluczborku na 1000 mieszkańców pracuje 306 osób (stan na 31.12.2014). Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa opolskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski. 47,3% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 52,7% mężczyźni.

Bezrobocie w Kluczborku wynosiło w 2014 roku 17,1% (20,8% wśród kobiet i 13,8% wśród mężczyzn). Jest to znacznie więcej od stopy bezrobocia dla województwa opolskiego oraz znacznie więcej od stopy bezrobocia dla całej Polski.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Kluczborku wynosi 3 381,34 PLN, co odpowiada 84,40% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Kluczborka 1 354 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 1 848 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi 494. 25,4% aktywnych zawodowo mieszkańców Kluczborka pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 30,1% w przemyśle i budownictwie, a 14,9% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,2% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Poziom bezrobocia w Gminie Kluczbork w latach 2011-2014 w rozbiciu na płeć prezentuje tabela poniżej.

Bezrobocie	2011	2012	2013	2014
Ogółem	1656	1584	1559	1307
Kobiety	665	665	664	552
Mężczyźni	991	935	895	755

Tabela 25 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych wg. płci w Gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kluczborku.

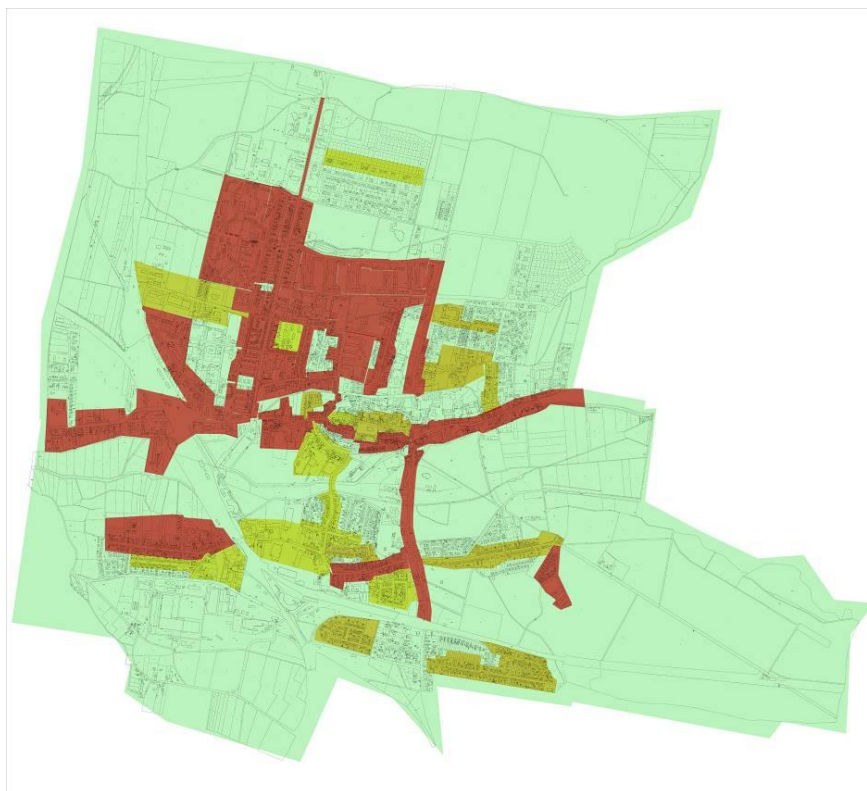
Obszar (ulica/sołectwo)	Liczba bezrobotnych	% średniej
Norwida	41	414,56%
Ossowskiego	41	414,56%
Konopnickiej	36	364,00%
Damrota	35	353,89%
Bogacica	33	333,67%
Kuniów	32	323,56%
Baków	30	303,34%
Grunwaldzka	29	293,23%
Byczyńska	23	232,56%
Kochanowskiego	23	232,56%
Borkowice	23	232,56%
Szenwalda	22	222,45%
Broniewskiego	21	212,34%
Gotartów	21	212,34%
Smardy Górne	21	212,34%
Wołczyńska	20	202,22%
Gałczyńskiego	19	192,11%
Słowackiego	19	192,11%
Kujakowice Górne	19	192,11%
M.Skłodowskiej-Curie	18	182,00%
Bażany	18	182,00%
Kilińskiego	17	171,89%
Biadacz	17	171,89%
Jana Pawła II	16	161,78%
Leśna	16	161,78%
Smardy Dolne	16	161,78%
Jagiellońska	15	151,67%
Katowicka	15	151,67%
Tuwima	15	151,67%
Łowkowice	15	151,67%
Pl. Niepodległości	14	141,56%
Sienkiewicza	14	141,56%
Wolności	14	141,56%
Krzywizna	14	141,56%
Krakowska	12	121,33%
Krasków	12	121,33%
Morcinka	11	111,22%
Piłsudskiego	11	111,22%
Pułaskiego	11	111,22%
Waryńskiego	11	111,22%

Drzymały	10	101,11%
K. Miarki	10	101,11%
Ligonia	10	101,11%
Mickiewicza	10	101,11%
Ligota Dolna	10	101,11%
Ligota Górna	9	91,00%
Jana III Sobieskiego	8	80,89%
Kujakowicka	8	80,89%
Reymonta	8	80,89%
Strzelecka	8	80,89%
Bora Komorowskiego	7	70,78%
Klasztorna	7	70,78%
Kołątaja	7	70,78%
St. Batoiego	7	70,78%
Kujakowice Dolne	7	70,78%
Nowa Bogacica	7	70,78%
Unieszów	7	70,78%
Arki Bożka	6	60,67%
Podwale	6	60,67%
Rynek	6	60,67%
Wyspiańskiego	6	60,67%
Bogdańczowice	6	60,67%
Dąbrowskiego	5	50,56%
Piastowska	5	50,56%
Ściegiennego	5	50,56%
Zamkowa	5	50,56%
Generała Okulickiego	4	40,44%
Generała Pułaskiego	4	40,44%
Kościuszki	4	40,44%
Krótką	4	40,44%
Sybiraków	4	40,44%
Maciejów	4	40,44%
Gen. Hallera	3	30,33%
Jagiełły	3	30,33%
Księdza Dzierżona	3	30,33%
Księdza Skargi	3	30,33%
Lompy	3	30,33%
Mieszka I	3	30,33%
Podkowińskiego	3	30,33%
Poniatowskiego	3	30,33%
Powstańców Śląskich	3	30,33%
Szewska	3	30,33%
Zygmunta Starego	3	30,33%
Bogacka Szklarnia	3	30,33%
Fabryczna	2	20,22%
Generała Maczka	2	20,22%
Grota Roweckiego	2	20,22%
Korfantego	2	20,22%
Kossaka	2	20,22%
Malczewskiego	2	20,22%
Nowodworska	2	20,22%
Oгородowa	2	20,22%

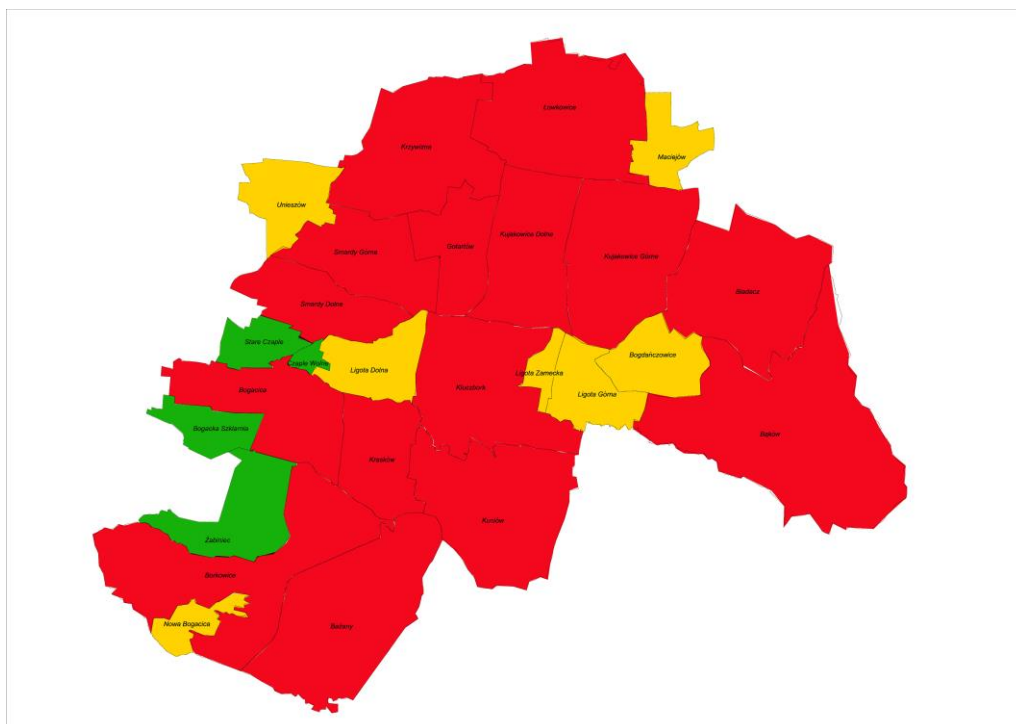
Opolska	2	20,22%
Żeromskiego	2	20,22%
Żabiniec	2	20,22%
Armii Krajowej	1	10,11%
B. Chrobrego	1	10,11%
Bema	1	10,11%
Ficka	1	10,11%
Gdacjusza	1	10,11%
Gen. Andersa	1	10,11%
Jakuba Kani	1	10,11%
Księdza Curzydły	1	10,11%
Księdza Popiełuszki	1	10,11%
Młyńska	1	10,11%
Plebiscytowa	1	10,11%
Różana	1	10,11%
Sikorskiego	1	10,11%
Witosa	1	10,11%
Władysława Jagiełły	1	10,11%

Tabela 26 Liczba/procent zarejestrowanych osób bezrobotnych na poszczególnych ulicach i w sołectwach gminy Kluczbork, stan na 01.08.2016. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kluczborku.

Na poniższej mapie zaznaczono kolorystycznie obszary w których nastąpiło przekroczenie wartości wskaźnika liczby bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym w stosunku do średniej miasta.

Rysunek 18 Obszary, na których wystąpiło największe nasilenie problemu bezrobocia w mieście Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kluczborku.

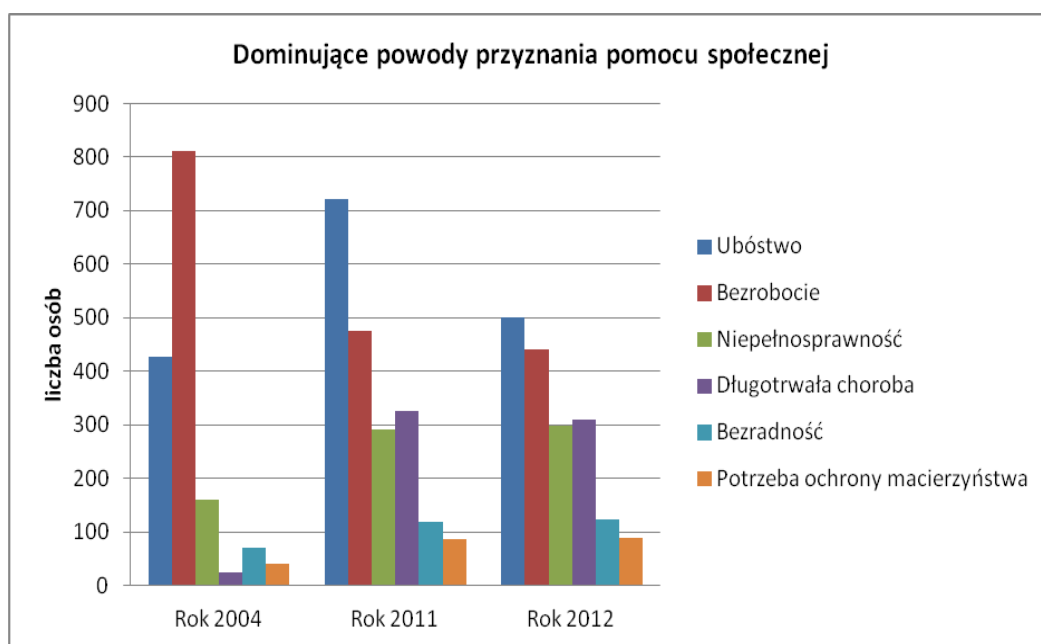

Rysunek 19 Obszary, na których wystąpiło największe nasilenie problemu bezrobocia w gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kluczborku.

5.9.5 Pomoc społeczna w Gminie Kluczbork

Problemy społeczne zostały przeanalizowane na podstawie danych gromadzonych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Ocena występowania problemów społecznych w gminie Kluczbork została oparta m.in: na wskaźniku liczby osób/rodzin korzystających z pomocy OPS-u do liczby mieszkańców.

Świadczenia z zakresu pomocy społecznej przyznawane są na wniosek osoby, bądź z urzędu. Przed wydaniem decyzji o przyznaniu bądź odmowie przyznania świadczeń, pracownik socjalny przeprowadza wywiad środowiskowy. Najistotniejszym powodem przyznania świadczeń z pomocy społecznej jest ubóstwo. Kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej określane jest progiem ubóstwa. Inne powody przyznania pomocy społecznej obrazuje wykres poniżej.

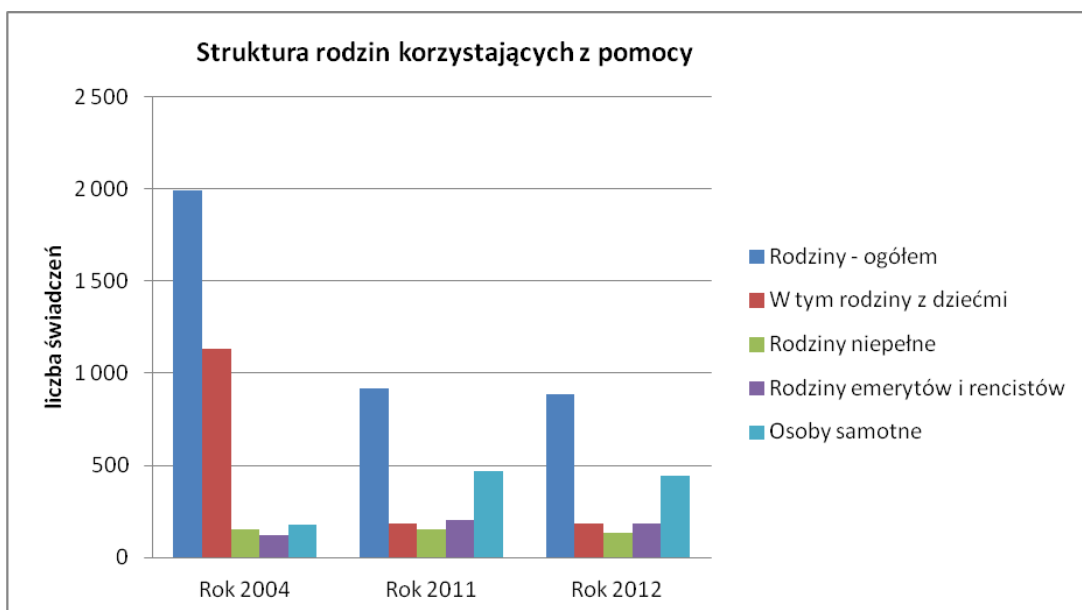

Wykres 6 Dominujące powody przyznania pomocy społecznej w Gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Świadczenia z pomocy społecznej finansowane są z dwóch źródeł: budżetu państwa (dotacja celowa) oraz budżetu gminy (środki własne gminy). Osoby i rodziny obejmowane są różnorodną pomocą finansową, rzeczową i usługową zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Niżej zamieszczone tabele zawierają podstawowe informacje o ilości realizowanych świadczeń i liczbie osób z nich korzystających.

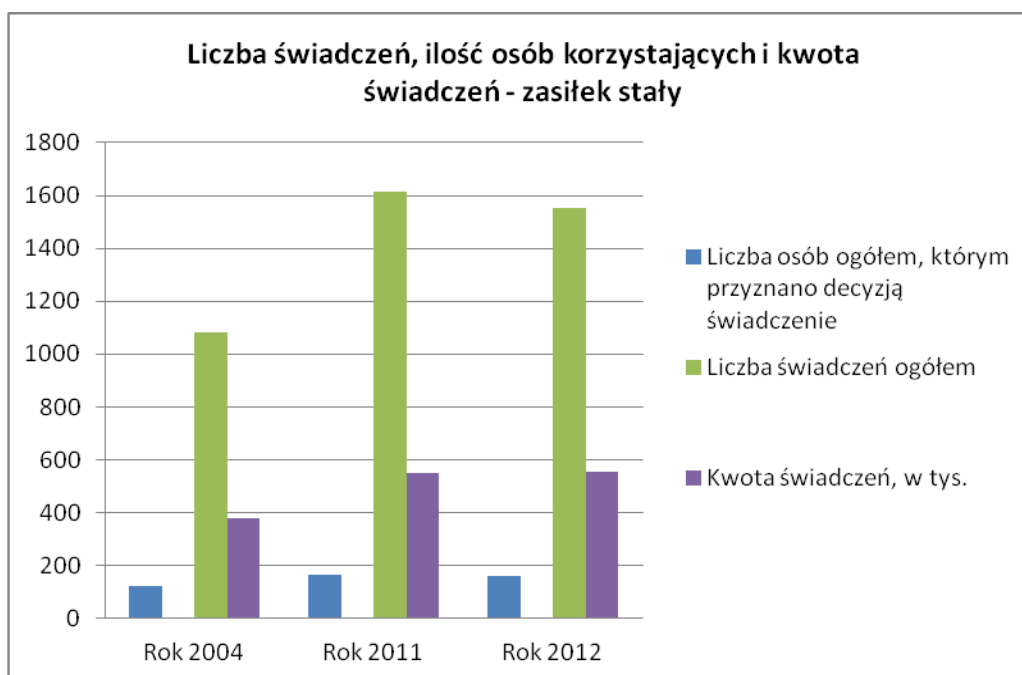
Wyszczególnienie	Rok								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Liczba osób ogółem, którym przyznano decyzją świadczenie	2 147	1 420	1 507	1 311	1 488	1 595	1 482	1 483	1 573
Liczba rodzin ogółem	1 917	926	918	839	829	896	856	858	806
Liczba osób w rodzinach	3 874	2 428	2 640	2 069	2 049	2 107	2 038	1 973	1 863

Tabela 27 Korzystający ze świadczeń przyznawanych w ramach zadań własnych i zleconych w gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Wykres 7 Struktura rodzin korzystających z pomocy w Gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Oprócz zasiłków stałych przyznawane są również inne świadczenia: zasiłki okresowe, zasiłki celowe, usługi opiekuńcze, opłacenie przez gminę za pobytu w domu pomocy społecznej, opłacenie składki na ubezpieczenie zdrowotne, pomoc materialna dla uczniów, decyzje potwierdzające prawo do świadczeń opieki zdrowotnej, wynagrodzenie za sprawowanie opieki, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz świadczenia rodzinne. Ponadto realizowany jest rządowy program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Wykres 8 Liczba świadczeń, ilość osób korzystających z zasiłków stałych w Gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
liczba osób korzystających z pomocy OPS	1703	1555	1499
liczba mieszkańców	26013	25747	25474
udział procentowy	6,54	6.03	5,88
liczba mieszkańców gminy	36 781	35814	35525

Tabela 28 Liczba korzystających z pomocy OPS w Gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Ilość i kwoty świadczeń w roku 2015 przedstawiają się następująco:

- ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 1.269 osób na kwotę 2.514.130 zł
- ze świadczeń rodzinnych skorzystało 1.538 rodzin (dlatego rodzin, że świadczenia na dzieci) na kwotę 6.123.561 zł
- ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego skorzystało 207 rodzin na kwotę 1.535.754 zł

Razem 3014 rodzin na łączną kwotę 10 173 445,00 zł

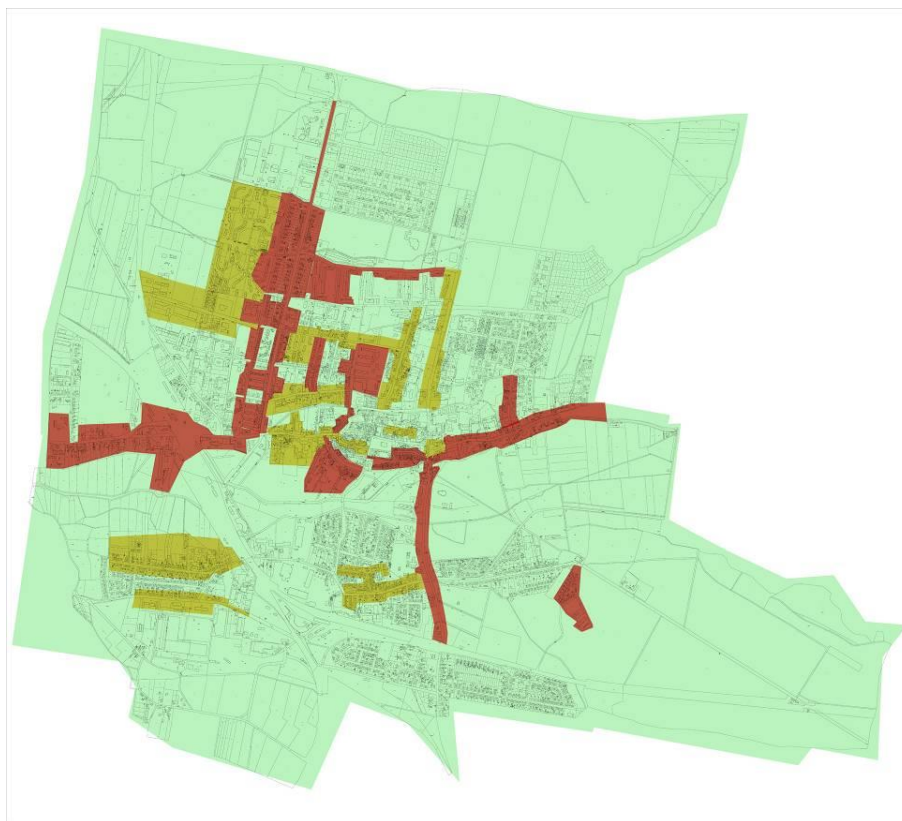
Liczbę osób korzystających z pomocy OPS w skali całej gminy w latach 2014-2015 oraz wskaźnik liczby osób korzystających z OPS do liczby mieszkańców gminy w rozbiciu na poszczególne ulice i sołectwa prezentuje tabela poniżej.

OBSZAR (ulica/sołectwo)	2014	2015	Wskaźnik procentowy średniej liczby osób korzystających z OPS do średniej gminy w 2015
Damrota	38	45	538,28%
Grunwaldzka	14	34	406,70%
Wołczyńska	24	32	382,78%
Konopnickiej	17	29	346,89%
Byczyńska	24	28	334,93%
Kochanowskiego	9	22	263,16%
Bogacica	17	20	239,23%
Krakowska	14	19	227,27%
Ligota Dolna	14	18	215,31%
Leśna	14	17	203,35%
Pułaskiego	16	17	203,35%
Skłodowskiej	14	17	203,35%
Broniewskiego	11	16	191,39%
Katowicka	14	15	179,43%
Ossowskiego	8	15	179,43%
Sienkiewicza	8	15	179,43%
Szenwalda	6	15	179,43%
Kuniów	13	15	179,43%
Smardy	12	15	179,43%
Jana Pawła II	2	14	167,46%

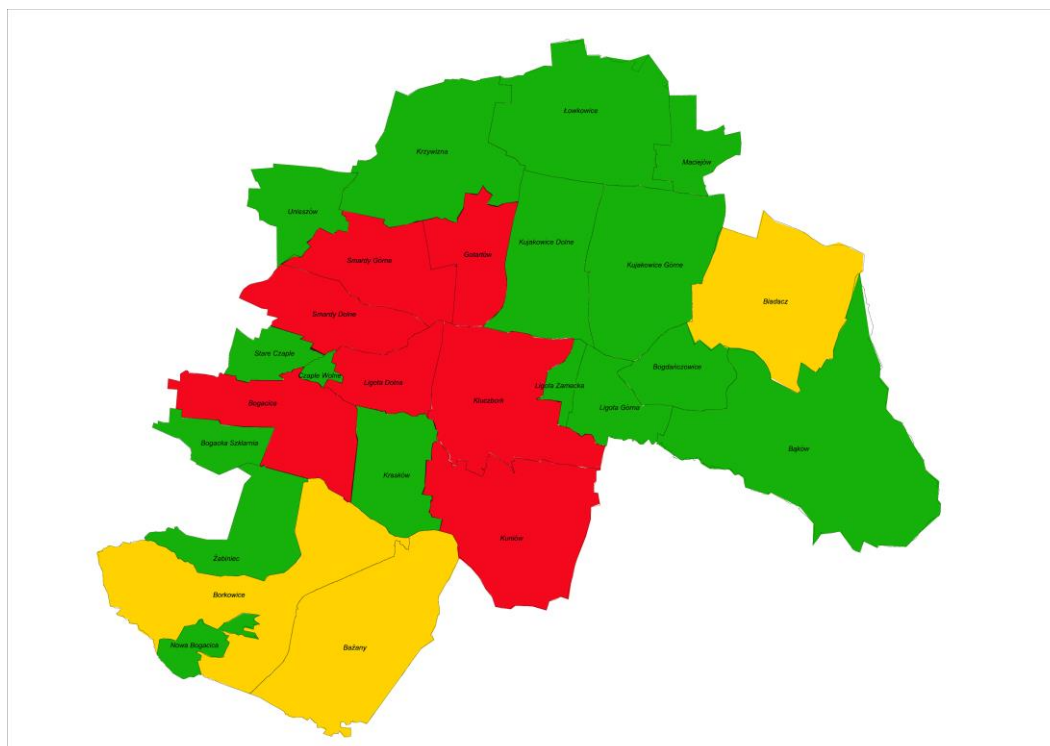
Kujakowicka	11	13	155,50%
Gotartów	12	13	155,50%
Kołątaja	9	12	143,54%
Norwida	10	12	143,54%
Waryńskiego	6	12	143,54%
Biadacz	13	12	143,54%
Plac Niepodległości	9	11	131,58%
Reymonta	9	11	131,58%
Fabryczna	4	10	119,62%
Gałczyńskiego	8	10	119,62%
Jagiellońska	10	10	119,62%
Kilińskiego	5	10	119,62%
Mickiewicza	8	10	119,62%
Piłsudskiego	10	10	119,62%
Bażany	9	10	119,62%
Borkowice	11	10	119,62%
Drzymały	8	9	107,66%
Jana III Sobieskiego	9	9	107,66%
Morcinka	6	9	107,66%
Wolności	6	9	107,66%
Mieszka I	3	8	95,69%
Podwale	4	8	95,69%
Słowackiego	9	8	95,69%
Bąków	7	8	95,69%
Krzywizna	10	8	95,69%
Nowa Bogacica	7	8	95,69%
Kujakowice Górne	6	7	83,73%
Klasztorna	2	5	59,81%
Kościuszki	2	5	59,81%
Miarki	5	5	59,81%
Okulickiego	1	5	59,81%
Sybiraków	2	5	59,81%
Zygmunta Starego	2	5	59,81%
Bogdańczowice	6	5	59,81%
Arki Bożka	2	4	47,85%
Gen. G. Roweckiego	2	4	47,85%
Krótką	4	4	47,85%
Ks. Ściegiennego	4	4	47,85%
Młyńska	2	4	47,85%
Rynek	4	4	47,85%
Strzelecka	3	4	47,85%
Bogacka Szklarnia	3	4	47,85%
Łowkowice	5	4	47,85%
Jagielły	1	3	35,89%
Lompy	1	3	35,89%
Piastowska	2	3	35,89%
Stefana Batorego	3	3	35,89%

Szewska	1	3	35,89%
Zamkowa	3	3	35,89%
Krasków	4	3	35,89%
Kujakowice Dolne	2	3	35,89%
Chopina	0	2	23,92%
Chrobrego	0	2	23,92%
Dąbrowskiego	2	2	23,92%
Kard. Wyszyńskiego	0	2	23,92%
Ligonia	1	2	23,92%
Tuwima	1	2	23,92%
Wyspiańskiego	1	2	23,92%
Czaple Stare	1	2	23,92%
Ligota Górna	3	2	23,92%
Bogacica Krężel	2	2	23,92%
Unieszów	2	2	23,92%
Armii Krajowej	1	1	11,96%
Fałata	0	1	11,96%
Gen. Maczka	0	1	11,96%
Opolska	2	1	11,96%
Poniatowskiego	1	1	11,96%
Różana	1	1	11,96%
Ligota Zamecka	2	1	11,96%
Maciejów	2	1	11,96%
Żabiniec	1	1	11,96%
Andersa	1	0	0,00%
Dzierżona	1	0	0,00%
Korfantego	1	0	0,00%
Ks. Sapiehy	1	0	0,00%
Ogrodowa	0	0	0,00%
Staszica	1	0	0,00%
Średnia	6,2	8,36	

Tabela 29 Liczba korzystających z pomocy OPS w Gminie Kluczbork wg ulic miasta i sołectw Gminy Kluczbork.,
Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Rysunek 20 Koncentracja wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy OPS do średniej gminy w mieście Kluczbork. Opracowanie własne na podstawie danych OPS w Kluczborku.

Rysunek 21 Koncentracja wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy OPS do średniej gminy w gminie Kluczbork. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS w Kluczborku.

W obrębie miasta najwyższą wartością wskaźnika liczby osób korzystających do średniej miasta charakteryzują się ulice: Damrota, Grunwaldzka, Wołczyńska, Konopnickiej, Byczyńska, Kochanowskiego, Krakowska, Leśna, Pułaskiego, Skłodowskiej, Broniewskiego, Katowicka, Ossowskiego, Sienkiewicza, Szenwalda, Jana Pawła II, Kujakowicka, Bogacica, Ligota Dolna, Kuniów, Smardy, Gotartów.

Kolejnym wskaźnikiem w analizie i identyfikacji problemów w sferze społecznej była liczba rodzin korzystających z Funduszu Alimentacyjnego w roku 2015.

Lp.	OBSZAR (ulica/sołectwo)	Liczba rodzin korzystający z funduszu alimentacyjnego
1.	Konopnickiej	19
2.	Damrota	16
3.	Bogacica	11
4.	Waryńskiego	9
5.	Wołczyńska	9
6.	Byczyńska	8
7.	Grunwaldzka	8
8.	Norwida	7
9.	Ligota Dolna	7
10.	Gotartów	6
11.	Kujakowice Górne	6
12.	Smardy Górne	6
13.	Fabryczna	5
14.	Leśna	5
15.	Sienkiewicza	5
16.	Broniewskiego	4
17.	Gałczyńskiego	4
18.	Krakowska	4
19.	Ściegiennego	4
20.	Borkowice	3
21.	Bażany	3
22.	Bąków	3
23.	Kuniów	3
24.	Ligota Górna	3
25.	Ligota Zamecka	3
26.	Nowa Bogacica	3
27.	Jana Pawła II	3
28.	Kochanowskiego	3
29.	Miarki	3
30.	Pułaskiego	3
31.	Strzelecka	3
32.	Szenwalda	3
33.	Zamkowa	3
34.	Jagiellońska	2

35.	Katowicka	2
36.	Kilińskiego	2
37.	Kujakowicka	2
38.	Ligonia	2
39.	Mickiewicza	2
40.	Młyńska	2
41.	Morcinka	2
42.	Plebiscytowa	2
43.	Skłodowskiej	2
44.	Tuwima	2
45.	Biadacz	2
46.	Bogacka Szklarnia	2
47.	Krzywizna	2

Tabela 30 Liczba osób korzystających funduszu alimentacyjnego w 2015 r. wg ulic i sołectw, Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Wraz ze starzeniem się społeczeństwa, co jest także widoczne w Gminie Kluczbork, wzrasta ilość osób wymagających opieki i pomocy osób drugich. Część z osób w podeszłym wieku jest na tyle sprawna, i nie wymaga pomocy stacjonarnej w domu, ale chętnie skorzystałaby ze wsparcia w dziennym domu pomocy społecznej. Brakuje dla nich takiej oferty.

Wzrastają potrzeby na całodobową opiekę nad osobami w podeszłym wieku, przewlekle chorymi, niepełnosprawnymi i osobami młodymi z zaburzeniami psychicznymi w zakresie opieki instytucjonalnej w całodobowych Domach Pomocy Społecznej (DPS). Bardzo duże koszty utrzymania tych osób powodują stałe zwiększanie nakładów na to zadanie obowiązkowe gminy. Przy okazji restrukturyzacji placówek oświatowych warto zastanowić się nad przystosowaniem jednej z nich na gminny DPS. Na terenie gminy Kluczbork nie ma schroniska dla osób bezdomnych. Problem bezdomności istnieje w niewielkim zakresie, a osoby bezdomne są przewożone do schronisk poza gminą.

Na terenie gminy od 1997 roku działa Środowiskowy Dom Samopomocy – dzienny ośrodek wsparcia dla osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie powiatu. Ośrodek posiada 2 budynki: w Kluczborku przy ul: Zamkowej 6 z 36 miejscami oraz w Kuniowie z 34 miejscami. Ośrodki dostosowane są do potrzeb osób niepełnosprawnych (pozbawione barier architektonicznych), wyposażone w niezbędny sprzęt służący rehabilitacji społecznej i ruchowej. W ośrodku tym prowadzone są grupowe bądź indywidualne zajęcia, których celem jest rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, zwłaszcza kształtowanie umiejętności zaspakajania podstawowych potrzeb życiowych i umiejętności społecznego funkcjonowania, motywowanie do aktywności zawodowej, leczenia i rehabilitacji. Czyni się starania w kierunku rozbudowy ośrodka w Kuniowie celem objęcia wsparciem osób ze stwierdzoną chorobą Alzheimera, których rodziny pracują. Zapewnienie dziennego wsparcia chorym pozwoli na pozostawienie ich w środowisku rodzinnym, a rodzinom na kontynuowanie

pracy zarobkowej. Problem osób chorych na Alzheimera związany z zapewnieniem im profesjonalnej opieki i wsparcia pogłębia się, gdyż brak jest ośrodków, które mogłyby zapewnić dzienną opiekę tym osobom.

Obecnie czyni się również starania w kierunku utworzenia Zakładu Aktywności Zawodowej, w którym osoby o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności podjęłyby zatrudnienie.

5.9.6 Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne to stan gwarantujący niezakłócone i zgodne z wolą obywateli funkcjonowanie instytucji państwowych, samorządowych i społecznych oraz urzędów publicznych a także bezpieczeństwo życia, zdrowia i mienia ludności w wyniku przestrzegania akceptowanego przez obywateli porządku prawnego. To stan stabilizacji i spokoju będący wynikiem przestrzegania przez poszczególne osoby i grupy osób akceptowanego powszechnie porządku prawnego.

W celu oceny stanu bezpieczeństwa publicznego w mieście Kluczbork posłużono się danymi uzyskanymi od Komendy Powiatowej Policji w Kluczborku dotyczącymi poziomu przestępczości na przestrzeni 2014 i 2015 roku.

Obszar gminy Kluczbork został podzielony na 7 rejonów, podlegających funkcjonariuszom Rewiru Dzielnicowych KPP w Kluczborku. Ich zasięg terytorialny prezentuje poniższa tabela.

NR REJONU	WYKAZ ULIC W REJONIE
1.	ul. Krakowska, ul. Krzywa, ul. Jagiellońska (od nr1 do nr11 i od 2 do 14), ul. Kujakowicka, ul. Korfantego, ul. Strzelecka, ul. Ogrodowa, ul. Gen. Okulickiego, ul. Opolska, ul. Szewska, ul. Drukarska, ul. Katowicka, Pl. Niepodległości, Park Miejski, ul. Leśna, ul. Gen. Grota-Roweckiego, ul. Wąska, ul. Damrota, ul. Zamkowa, ul. Klasztorna, ul. Sportowa, ul. M. C. Skłodowskiej, ul. Kwiatowa, ul. Bora-Komorowskiego, ul. Piekarska, ul. Słoneczna, ul. Gniazdowskiego, ul. Parkowa
2.	ul. Pułaskiego, Al. Pokoju, ul. Szpitalna, ul. Staszica, ul. Drzymały, ul. Gen. Hallera, ul. Zygmunta Starego, ul. Dzierżona, ul. Arki Bożka, ul. Fabryczna, ul. Gen. Andersa, Pl. Matejki, ul. Kolejowa, ul. Ficka, ul. Gen. Bema, ul. Mieszka I, ul. Władysława Jagiełły, ul. Kilińskiego, ul. Kani, ul. Nowodworska, ul. Gen. Maczka, ul. Kościuszki, ul. Poniatowskiego, ul. Chrobrego, ul. Dąbrowskiego. ul. E. Plater, ul. Władysława Łokietka, ul. Lompy, ul. Witosa, ul. Sikorskiego, ul. Stefana Batorego, ul. Jana III Sobieskiego, ul. Fabryczna, al. Kolejowa
3.	ul. Broniewskiego, ul. Szenwalda, ul. Morcinka, ul. Tuwima, ul. Gałczyńskiego, ul. Jana Pawła II, ul. Wyszyńskiego, ul. Popiełuszki, ul. Curzydły, ul. Sapiechy, ul. Ligonía 1,3,5, ul. Ks. Skorupki, ul. Ks. Tischnera, ul. Ks. Skargi, ul. Jagiellońska (od nr 16 do nr 30)

4.	ul. Mickiewicza, ul. Ściegiennego, ul. Krótka, ul. Piłsudskiego, ul. Wolności, ul. Gazowa, ul. Kościelna, ul. Rynek, ul. Sybiraków, ul. Plebiscytowa, Pl. Targowy, Pl. Gdacjusza, ul. Podwale, ul. Piastowska, ul. Grunwaldzka, ul. Krakusa, ul. Kopernika, ul. Paderewskiego, Al. Wodna, ul. Armii Krajowej, Pl. Floriana, Al. Czerwonego Krzyża, ul. Moniuszki, ul. Bankowa
5.	ul. Waryńskiego (od nr 1 do 19 i od nr 2 do nr 30), ul. Sienkiewicza (od nr 1 do nr 19 i od nr 2 do nr 6), ul. Kochanowskiego, ul. Jagiellońska (od nr 13 i od nr 17), ul. Chopina, ul. Słowackiego, ul. Reymonta, Al. Geodetów, ul. Witkacego, ul. Rodakowskiego, ul. Brzechwy, ul. Ligonía (nr od nr 12), ul. Wyczółkowskiego, ul. Gersona, ul. Malczewskiego, ul. Chełmońskiego, ul. Styki, ul. Gierymskiego, ul. Fałata, ul. Wyspiańskiego, ul. Cybisa, ul. Kossaka, ul. Matejki, ul. Michałowskiego, ul. Podkowińskiego, ul. Boznańskiej, ul. Grotgiera, ul. Kantora, al. Pileckiego
6.	ul. Graniczna, ul. Młyńska, ul. Towarowa, ul. Dworcowa, ul. Sienkiewicza (od 21 i od nr 8), ul. Waryńskiego (od 21 i od nr 32), ul. Konopnickiej (do nr 1 do nr 15 i od nr 2 do nr 22), ul. Różana, ul. Robotnicza, ul. K. Miarki, ul. Powstańców Śląskich, ul. Wołczyńska, ul. Żeromskiego, ul. Byczyńska (od nr 1 do 25 i od nr 2 do nr 40), ul. Kołłątaja (nr nieparzyste)
7.	ul. Polna, ul. Jaronia, ul. Ossowskiego, ul. Norwida, Pl. Konstytucji 3-go maja, ul. Byczyńska (od nr 27 i od nr 42), ul. Konopnickiej (od nr 17 i od nr24), ul. Ligonía (1 A i od nr 2 do 10), ul. Kołłątaja (nr parzyste)

Tabela 31 Rejony miasta Kluczborka podległe funkcjonariuszom Rewiru Dzielnicowych KPP w Kluczborku Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.

W ramach poszczególnych rejonów przeanalizowano poziom przestępczości biorąc pod uwagę następujące kategorie przestępstw i wykroczeń: zniszczenie mienia, kradzieże, rozboje, przestępstwa narkotykowe i przestępstwa popełniane przez kierowców.

Rejon		UJAWNIONE PRZESTĘPSTWA W WYBRANYCH KATEGORIACH w 2015																								SUMA
		Zniszczenie mienia			Kradzieże z włamaniem			Kradzieże			Kradzieże samochodów			Bójki i pobicia			Przestępstwa popełniane przez kierowców			Przestępstwa narkotykowe			Pozostałe			
		I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	
Kluczbork	Rejon I	1	1		1	7	6	10	11	4				1			5	8	1	3	2	3	15	8	1	
	Rejon II			1	2	11	3	2	3	4							1	1	2		4	1	2	8	3	
	Rejon III		1		5	3	3	3	8	6							1		1		2	3	4	2	1	
	Rejon IV		3	6	4	5	7	13	9	12					2	1	2	2	3		2	5	4	5	3	
	Rejon V	1		4				3	4					1	2		1	5		1			3	6	4	
	Rejon VI			2	2	2	5	8	9	4						1	1	1	2		2		3	5	2	
	Rejon VII	1	2	1	3	2	4	2	6	2							3	3	1		1		3			
RAZEM		3	7	14	17	30	28	41	50	32				2	4	2	14	20	10	4	13	12	34	34	14	
RAZEM		24			75			123			0			8			44			29			82			385

Tabela 32 Liczba przestępstw wg. rodzaju w 2015 roku w poszczególnych rejonach miasta, źródło Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.

		UJAWNIONE WYKROCZENIA W WYBRANYCH KATEGORIACH w 2015																					SUMA
		51 KW			119 KW			124 KW			140 KW			141 KW			145 KW			43 KW			
		I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	
KLUCZBORK	Rejon I	5	6	9	15	18					9	19	4	6	3	10	5	3	2	24	35	9	
	Rejon II		1	5	3	3	1				3	7	1	1		1	2	2	3	5	14	2	
	Rejon III		2	7	3	3					2	8	5		1					7	12	1	
	Rejon IV	7	14	11	12	20	2				16	40	13	5	7	5	6	12	6	40	54	21	
	Rejon V	3	5	3	25	52	1				3	16	4	3	7	4	1	7	2	12	45	9	
	Rejon VI	5	13	12	23	42	1				14	9	4	2	6	1	5	12	2	27	51	11	
	Rejon VII		1		1		1					2		1	2	1		1		18	13	2	
		20	42	47	82	138	6				47	101	31	18	26	22	19	37	15	133	224	55	
SUMA		109			226			0			179			66			71			412			1063

Tabela 33 Liczba wykroczeń wg. rodzaju w 2015 roku w poszczególnych rejonach miasta, źródło Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.

Rejon		UJAWNIONE PRZESTĘPSTWA W WYBRANYCH KATEGORIACH w 2014																								SUMA
		Zniszczenie mienia			Kradzieże z włamaniem			Kradzieże			Kradzieże samochodów			Bójki i pobicia			Przestępstwa popełniane przez kierowców			Przestępstwa narkotykowe			Pozostałe			
		I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	
Kluczbork	Rejon I		3	3			6	6	4	2			1	1	1	2	2	5	5	1	2			8	1	
	Rejon II	1		1		3	5	3	2	3							1		1	1	4		1	3	4	
	Rejon III		2	4	5	1	5	8	8	4		1			1	1	1	1			2	2		4	2	
	Rejon IV		1	11		3	6	15	11	11				1	2		1	4	3		4	2	3	3	7	
	Rejon V		1			2	5	7	8	2				1	2	1	3	3	4			1	4	2	3	
	Rejon VI		2	6	1		5	4	8	6					2		2	4	4	1		1	2	3	1	
	Rejon VII				3	1	7	1	2	5			1					4	1				5		2	
		1	10	25	9	10	39	44	43	33		1	2	3	8	4	10	21	18	3	12	6	15	23	20	
RAZEM		26			58			120			3			15			49			21			58			

Tabela 34 Liczba przestępstw wg. rodzaju w 2014 roku w poszczególnych rejonach miasta. Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.

		UJAWNIONE WYKROCZENIA W WYBRANYCH KATEGORIACH w 2014																					Suma:
		51 KW			119 KW			124 KW			140 KW			141 KW			145 KW			43 KW			
		I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	I	II	III	
KLUCZBORK	Rejon I	5	10	13	21	18	12	1	4	8	10	11	8	1	2	3	8	4	1	26	39	16	
	Rejon II	1	5	3	7	7	7	1		4	4	15	3	1	5	3	2	10	1	13	17		
	Rejon III	2	8	4	10	15	9	2	2	2	2	2	2	2	2		1	4	4	2	33	5	
	Rejon IV	3	18	18	32	54	15	3	1	6	22	36	18	3	16	3	1	9	5	23	65	31	
	Rejon V	5	17	7	33	102	10	1	3	1	8	20	4		5	1	1	12	3	5	40	13	
	Rejon VI	7	14	9	30	46	27		2	3	10	23	4	1	6	4	2	13	2	20	52	25	
	Rejon VII		2	1	11	14	5			5	3	5	2		2	4		2	2	6	22	4	
		23	74	55	144	256	85	8	12	29	59	112	41	8	38	18	15	54	18	95	268	94	
SUMA		152			485			49			212			64			87			457			

Tabela 35 Liczba przestępstw wg. rodzaju w 2014 roku w poszczególnych rejonach miasta. Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.

		ZESTAWIENIE ZBIORCZE ILOŚCI PRZESTĘPSTW I WYKROCZEŃ W POSZCZEGÓLNYCH REJONACH					
		2015			2014		
		Przestępstwa	Wykroczenia	Razem	Przestępstwa	Wykroczenia	Razem
KLUCZBORK	Rejon I	88	182	270	53	221	274
	Rejon II	48	54	102	33	109	142
	Rejon III	43	51	94	52	113	165
	Rejon IV	88	291	379	88	382	470
	Rejon V	35	202	237	49	291	340
	Rejon VI	49	240	289	52	300	442
	Rejon VII	34	43	77	32	90	122
		385	1063		350	1506	
SUMA		1448			1856		

Tabela 36 Liczba przestępstw i wykroczeń w latach 2014-2015 w poszczególnych rejonach miasta. Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.

5.9.7. Aktywność społeczna mieszkańców Gminy Kluczbork

Poziom aktywności mieszkańców najlepiej określa stopień ich udziału w ważnych dla lokalnej społeczności wydarzeniach, jak np. wyborach samorządowych lub parlamentarnych, a także działalność organizacji pozarządowych. Frekwencja w wyborach jest zwykle dość zróżnicowana i uzależniona od rodzaju wyborów. Najwyższa frekwencja występuje w przypadku wyborów prezydenckich, do Sejmu i Senatu oraz samorządowych, a najniższa do Parlamentu Europejskiego.

Podczas I tury wyborów prezydenckich 2005 roku frekwencja w gminie Kluczbork wyniosła 41,15%²⁴. W obwodach głosowania, zlokalizowanych na terenie miasta, natomiast frekwencja była nieco wyższa i wyniosła 44,9%²⁵. Dla porównania, w tych samych wyborach frekwencja w gminie Namysłów wyniosła 48,30%, w powszechnych obwodach miejskich zaś 50,6%. Frekwencja w gminie Olesno wyniosła 36,48%, a w mieście 41,8%.

Rok później, podczas wyborów samorządowych do Rady Miejskiej, frekwencja w gminie Kluczbork wyniosła 36,68%²⁶, w okręgach miejskich natomiast 38,94%²⁷. W gminie Namysłów odsetek głosujących wyniósł 46,66%, a w okręgach miejskich 44,94%. W gminie Olesno frekwencja wyniosła 40,93%, a w mieście 43,34%.

Kolejnym sprawdzianem aktywności społecznej kluczborczan były wybory parlamentarne 21 października 2007 r., podczas wyborów do Sejmu, frekwencja w gminie wyniosła 46,58%²⁸, w mieście zaś 51,11%²⁹. Analogicznie w gminie Namysłów odsetek ten wyniósł 50,82%, a w mieście 55,24%. W gminie Olesno natomiast frekwencja wyniosła 41,29%, a w mieście 49,63%.

Zgodnie z tendencją krajową wybory samorządowe cieszą się najmniejszym zainteresowaniem wśród mieszkańców wszystkich trzech miast i gmin. Bardziej niepokojący jest jednak fakt, że na szczeblu wyborów lokalnych odsetek głosujących mieszkańców Kluczborka jest dużo mniejszy niż na obu pozostałych obszarach - Namysłowie i Oleśnie. Świadczyć to może o stosunkowo niewielkiej aktywności obywatelskiej mieszkańców miasta i gminy Kluczbork, a pośrednio o małym zaangażowaniu w sprawy swojego najbliższego otoczenia.

Frekwencja wyborcza mieszkańców gminy Kluczbork w odniesieniu do frekwencji w kraju w ciągu podczas ostatnich trzech wyborów samorządowych przedstawia tabela poniżej.

²⁴ www.prezydent2005.pkw.gov.pl.

²⁵ Obliczenia własne na podst. danych zawartych na stronie www.prezydent2005.pkw.gov.pl.

²⁶ www.wybory2006.pkw.gov.pl.

²⁷ Obliczenia własne na podst. danych zawartych na stronie www.wybory2006.pkw.gov.pl.

²⁸ www.wybory2007.pkw.gov.pl.

²⁹ Obliczenia własne na podst. danych zawartych na stronie www.wybory2007.pkw.gov.pl.

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	FREKWENCJA WYBORCZA		
	2006	2010	2014
Polska	45,99 %	47,32%	47,34%
woj. opolskie	39,38	40,99	42,18%
powiat kluczborski	40,31 %	41,09%	40,06 %
Gmina Kluczbork	36,68 %	39,59%	37,61%

Tabela 37 Frekwencja wyborcza podczas wyborów samorządowych w Gminie Kluczbork w latach 2006,2010,2014.
Źródło www.wybory20014.pkw.gov.pl

Lp.	GRANICE OBWODU GŁOSOWANIA	FREKWENCJA
1.	Bogdańczowice, Ligota Górna z przysiółkiem Ligota Zamecka.	51,23
2.	Ligota Dolna.	46,25
3.	Bolesława Chrobrego, Bożka, Fabryczna, Ficka, Generała Bema, Generała Dąbrowskiego, Kani, Kilińskiego, Kościuszki, Księdza Dzierżona, Lompy, Nowodworska, Staszica, Witosa.	44,80
4.	Boznańskiej, Chełmońskiego, Cybisa, Fałata, Gałczyńskiego, Gersona, Gierymskiego, Gniazdowskiego, Grottgera, Kantora, Kossaka, Malczewskiego, Matejki, Michałowskiego, Podkowińskiego, Styki, Witkacego, Wyczółkowskiego, Wyspiańskiego, Jagiellońską, Klasztorną, Reymonta, Rodakowskiego, Słowackiego.	43,13
5.	Gotartów.	42,34
6.	Broniewskiego, Jana Brzechwy, Chopina, Ligonía, Szenwalda.	42,10
7.	Grunwaldzka, Kochanowskiego, Plebiscytowa, Wolności.	41,24
8.	Ossowskiego, Plac Konstytucji 3 Maja, Polna	39,40
9.	Jaronia, Kołataja, Norwida, Sienkiewicza.	39,21
10.	Bora Komorowskiego, Gen. Andersa, Gen. Hallera, Gen. Maczka, Gen. Okulickiego, Gen. Sikorskiego, Grota Roweckiego, Kwiatowa, Leśna, Ogródowa, Opolska, Strzelecka, Al.Parkowa, Al.Spacerowa, Drzymały, Jana III Sobieskiego, Korfantego, Księcia Poniatowskiego, Mieszka I, Parkowa, Plater, Skłodowskiej -Curie, Sportowa, Stefana Batoiego, Słoneczna, Szpitalna, Wąska, Wł. Jagiełły, Wł. Łokietka, Zygmunta Starego.	37,84
11.	Czaple Stare z przysiółkiem Czaple Wolne, Smardy Dolne, Smardy Górne, Unieszów.	36,70
12.	Krasków.	36,40
13.	Byczyńska, Konopnickiej.	36,09
14.	Kuniów	35,97
15.	Jana PawłaII, Kardynała Sapięhy, Kardynała Wyszyńskiego, Księdza Curzydły, Księdza Popiełuszki, Morcinka, Księdza Skargi, Księdza Skorupki, Księdza Tischnera, Tuwima.	35,56
16.	Bąków.	35,13
17.	Kujakowice Dolne, Kujakowice Górne.	35,06
18.	Biadacz.	35,04
19.	Księdza Ściegiennego, Marszałka Piłsudskiego, Mickiewicza, Piastowska, Plac Gdacjusza, Sybiraków, Waryńskiego	33,43
20.	Bażany.	32,82
21.	Bogacica, Bogacka Szklarnia, Nowa Bogacica, Żabiniec.	32,78
22.	Al. Czerwonego Krzyża, Al. Kolejowa, Al. Pokoju, Al. Wodna, Dworcowa, Gen. Pułaskiego, Graniczna, Miarki, Młyńska, Pows.Śląskich, Robotnicza, Różana, Towarowa, Wołczyńska, Żeromskiego.	31,61
23.	Krzywizna, Łowkowice, Maciejów	31,16
24.	Borkowice	31,12
25.	Armii Krajowej, Bankowa, Damrota, Drukarska, Gazowa, Katowicka, Kopernika, Kościelna, Krakowska, Krakusa, Krótka, Krzywa, Kujakowicka, Moniuszki, Paderewskiego, Piekarska, Pl.Floriana, Pl.Matejki, Pl.Niepodległości, Pl.Targowy, Podwale, Rynek, Szewska, Zamkowa.	28,64

Tabela nr 37 Frekwencja wyborcza podczas wyborów samorządowych w 2014 wg okręgów wyborczych. Źródło: www.wybory20014.pkw.gov.pl

Dzięki danym zawartym w powyższej tabeli można przeprowadzić analizę rozkładu przestrzennego frekwencji w poszczególnych obwodach wyborczych i wskazać obszary gminy, w których aktywność mieszkańców w życiu publicznym była najniższa względem całego badanego obszary. Problem najniższej frekwencji w wyborach samorządowych w 2014 roku pojawił się w okręgu obejmującego swoim zasięgiem ściśle centrum miasta tj. ulice: Armii Krajowej, Bankową, Damrota, Drukarską, Gazową, Katowicką, Kopernika, Kościelną, Krakowską Krakusa, Krótką, Krzywą, Kujakowicką, Moniuszki, Paderewskiego, Piekarską, Plac Floriana, Plac Matejki, Plac Niepodległości, Plac Targowy, Podwałe, Rynek, Szewską oraz Zamkową tam frekwencja wyborcza będąca jedną z podstawowych form uczestnictwa obywatela w życiu publicznym wyniosła zaledwie 28,64 %.

6. WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Definicja obszaru zdegradowanego została zawarta w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (z dnia 2.08.2016r.). Zgodnie z tym dokumentem obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich.

Stan kryzysowy to stan spowodowany koncentracją **negatywnych zjawisk społecznych** (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- **gospodarczej** (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- **środowiskowej** (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- **przestrzenno-funkcjonalnej** (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- **technicznej** (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań

technicznych umożliwiającym efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Stopień degradacji obszaru kryzysowego został zbadany w trzech podstawowych aspektach – przestrzennym, społecznym i gospodarczym. Dla wskazania obszarów programu rewitalizacji posłużył zestaw kryteriów w każdym z wyżej wymienionych aspektów. Obszary wyznaczone do objęcia programem rewitalizacji są iloczynem obszarów wyznaczonych w ramach poszczególnych kryteriów. Jako obszar zintegrowanego programu rewitalizacji został wskazany teren o szczególnym skumulowaniu przyjętych kryteriów. Analizie poddano wartości kulturowe na całym obszarze kryzysowym - poszczególnych obiektów i zespołów urbanistycznych, obiektów symbolicznych, przestrzeni publicznych, zieleni miejskiej - jako mogące stanowić dodatkowy punkt oparcia dla budowania ożywienia gospodarczego poprzez wzrost ruchu turystycznego w rewitalizowanym rejonie oraz dla podniesienia prestiżu i promocji wyłonionych obszarów programu rewitalizacji. Rozpatrzono istniejącą strukturę funkcjonalno – przestrzenną obszaru kryzysowego, z uwypukleniem funkcji o randze i zasięgu stwarzających możliwości pozyskania zainteresowania inwestorów krajowych i zagranicznych. Zanalizowano powiązania funkcjonalno – przestrzenne i komunikacyjne w ramach obszaru kryzysowego oraz pomiędzy obszarem kryzysowym a jego otoczeniem, obecnie istniejące i planowane. Istotnym kryterium wyboru obszarów było istnienie przestrzeni lub obiektów potencjalnie korzystnych dla programu rewitalizacji – stwarzających możliwości rearanżacji istniejących przestrzeni publicznych i stworzenia nowych, rehabilitacji i adaptacji obiektów o dużej „nośności” przestrzennej, społecznej, gospodarczej.

Na bazie przeprowadzonej analizy możliwe było obiektywne stwierdzenie występowania skumulowanych zjawisk negatywnych (stosunkowo duży poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, bezrobocie, procesy starzenia się ludności czy też przestępczość). Zjawiska te występują w większości analizowanych ulic obszaru rewitalizacji, w tym również najbardziej zamieszkałych. Badania na potrzeby działań z zakresu mieszkalnictwa dodatkowo potwierdziły porównywalnie niższy poziom zasobu mieszkaniowego w całym obszarze.

OBSZAR (ULICA /SOŁECTWO)	WIEK POPRODUKCYJNY	PRZEMOC DOMOWA	OSOBY SAMOTNIE WYCHOWUJĄCE DZIECKO	PROBLEMY ALKOHOLOWE	POMOC SPOŁECZNA	BEZROBOCIE	KORZYSTAJĄCY Z ALIMENTÓW	WYLUDNIENIE	OCENA FUNKcjONALNO- PRZESTRZENNA	OCENA ŁĄCZNA
Byczyńska	3	3	3	2	3	3	3	3	8	31
Wołczyńska	3	3	3	2	3	1	3	2	10	30
Grunwaldzka	3	1	3	3	3	3	3	3	6	28
Konopnickiej	3	2	3	2	3	3	3	3	6	28
Damrota	2	1	3	2	3	3	3	2	9	28
Gen. Pułaskiego	2	1	1	2	3	3	3	1	12	28
Jana Pawła II	3	3	1	3	3	3	3	3	5	27
Skłodowskiej- Curie	1	3	3	3	3	3	2	2	7	27
Szenwalda	3	2	3	1	3	3	3	3	6	27
Krakowska	2	3	1	3	3	3	1	3	7	26
Mickiewicza	2	1	3	2	2	2	2	2	10	26
Katowicka	2	3	1	2	3	3	2	2	8	26
Leśna	2	1	1	1	3	3	3	2	10	26
Morcinka	3	3	1	2	2	3	2	3	6	25
Broniewskiego	3	1	1	1	3	3	3	3	7	25
Tuwima	3	2	1	3	1	3	2	3	7	25
Gałczyńskiego	3	2	1	1	2	3	3	3	7	25
Kujakowicka	2	3	3	3	3	2	2	2	5	25
Zamkowa	2	3	2	2	1	1	3	2	9	25
Norwida	3	2	3	3	2	1	3	3	4	24
Kochanowskiego	3	2	1	1	3	3	3	3	5	24
Ossowskiego	3	3	2	2	3	3	1	3	3	23

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023

Sienkiewicza	3	2	1	1	3	3	3	3	4	23
Fabryczna	2	2	3	2	2	1	3	1	7	23
Biadacz	3	1	2	3	3	3	1	2	5	23
Bąków	3	2	2	1	1	3	2	3	6	23
Borkowice	3	1	2	2	2	3	2	3	5	23
Kujakowice Górne	3	2	1	2	1	3	3	3	5	23
Ligota Dolna	3	2	2	3	3	2	2	2	4	23
Jagiellońska	2	2	2	3	2	3	2	3	3	22
Jana III Sobieskiego	2	1	2	2	2	2	1	2	8	22
Bogacica	3	2	2	2	3	3	1	2	4	22
Gotartów	2	2	2	2	3	3	3	1	4	22
Waryńskiego	2	2	3	1	2	3	3	2	3	21
Ligonia	2	1	1	2	1	2	2	3	7	21
Ks. Ściegiennego	2	2	2	1	1	1	3	3	6	21
M. Piłsudskiego	2	1	1	1	2	3	1	2	8	21
Kuniów	2	2	1	3	3	3	2	2	3	21
Słowackiego	3	1	1	1	2	3	1	3	5	20
Drzymały	2	1	3	2	1	1	1	2	7	20
Podwale	2	1	2	1	2	1	1	2	8	20
Bogdańczowice	2	2	2	2	1	2	1	2	6	20
Pows. Śląskich	2	1	1	1	1	1	1	2	9	19
Nowa Bogacica	2	1	2	1	1	2	3	2	5	19
Smardy Górne	2	2	2	1	2	2	3	1	4	19
Reymonta	3	1	1	1	2	2	1	3	4	18
Kołątaja	3	1	1	1	2	1	1	3	5	18
Miarki	2	1	1	1	1	2	3	2	5	18

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023

Mieszka I	2	1	1	1	2	1	1	2	7	18
Piastowska	2	1	1	2	1	1	1	2	7	18
Stefana Batorego	2	2	1	2	1	1	1	2	6	18
Różana	1	1	1	1	1	1	1	2	9	18
Bażany	2	2	1	1	2	3	2	1	4	18
Maciejów	2	2	2	1	1	2	1	2	5	18
Smardy Dolne	2	2	1	1	2	3	1	2	4	18
Strzelecka	2	1	1	3	1	1	3	2	3	17
Kościuszki	2	2	1	1	1	1	1	2	6	17
Zygmunta Starego	2	1	2	1	1	1	1	2	6	17
Młyńska	1	1	1	1	1	1	2	2	7	17
Armii Krajowej	1	1	1	2	1	1	1	2	7	17
Graniczna	1	1	1	1	1	1	1	2	8	17
Kościelna	1	1	1	2	1	1	1	1	8	17
Sportowa	1	1	1	1	1	1	1	2	8	17
Sybiraków	1	1	1	1	1	1	1	2	8	17
Krzywa	1	1	1	1	1	1	1	1	9	17
Czaple Stare	2	2	2	1	1	2	1	2	4	17
Krasków	2	1	2	1	1	3	1	2	4	17
Krzywizna	2	2	1	2	1	2	1	2	4	17
Ligota Górna i Zamecka	2	1	1	2	1	2	2	1	5	17
Żabiniec	2	2	1	1	1	1	1	1	7	17
Łowkowice	2	1	2	1	1	3	1	2	4	17
Unieszów	2	2	1	1	2	2	1	2	4	17
Ogrodowa	1	1	1	1	1	1	1	2	7	16
Opolska	2	1	1	1	1	1	1	2	6	16

Gen. Sikorskiego	1	1	1	1	1	1	1	2	7	16
Dzierżona	2	2	1	1	1	1	1	1	6	16
Gazowa	1	1	1	1	1	1	1	1	8	16
Plac Gdaczusza	1	1	1	1	1	1	1	1	8	16
Bogacka Szklarnia	2	2	1	1	1	1	1	3	4	16
Kujakowice Dolne	2	2	1	1	1	2	1	1	5	16
Wolności	2	2	1	2	2	3	1	1	1	15
Kilińskiego	3	1	1	1	2	3	2	1	1	15
Pl. Niepodległości	2	1	1	1	2	3	1	2	2	15
Krótką	1	1	1	1	1	1	1	2	6	15
Nowodworska	1	1	1	1	1	1	1	2	6	15
Plebiscytowa	1	1	1	1	1	1	2	1	6	15
Gen. Okulickiego	2	1	2	2	1	1	1	2	2	14
Gen. Hallera	2	1	1	1	1	1	1	2	4	14
Chopina	2	1	1	1	1	1	1	1	5	14
Arki Bożka	2	1	1	1	1	1	1	2	4	14
Moniuszki	1	1	1	1	1	1	1	1	6	14
Szewska	1	1	1	1	1	1	1	1	6	14
Wł. Jagiełły	2	1	1	1	1	1	1	1	5	14
Bolesława Chrobrego	2	2	1	1	1	1	1	2	2	13
Generała Dąbrowskiego	2	2	2	1	1	1	1	1	2	13
Gen. Andersa	2	1	1	1	1	1	1	2	3	13
Grota Roweckiego	2	1	1	1	1	1	1	1	4	13

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023

Kwiatowa	2	1	1	1	1	1	1	2	3	13
Lompy	1	1	2	1	1	1	1	1	4	13
Klasztorna	2	1	1	1	1	1	1	2	3	13
Paderewskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	5	13
Plater	1	1	1	1	1	1	1	1	5	13
Wł. Łokietka	1	1	1	1	1	1	1	1	5	13
Towarowa	1	1	1	1	1	1	1	2	3	12
B.Komorowskiego	2	1	1	1	1	1	1	2	2	12
Gen. Maczka	2	1	1	1	1	1	1	2	2	12
Korfantego	2	1	1	1	1	1	1	2	2	12
Rynek	2	1	1	1	1	1	1	2	2	12
Jana Brzechwy	1	1	1	1	1	1	1	1	4	12
ul. Kani	1	1	1	1	1	1	1	2	3	12
Ks. Poniatowskiego	2	1	1	1	1	1	1	1	3	12
Polna	1	1	1	1	1	1	1	1	4	12
Ficka	2	1	1	1	1	1	1	2	1	11
Kopernika	1	1	1	1	1	1	1	1	3	11
Wyspiańskiego	2	1	1	1	1	1	1	2	1	11
Chelmońskiego	1	1	1	1	1	1	1	2	2	11
Generała Bema	1	1	1	1	1	1	1	1	3	11
Staszica	1	1	1	1	1	1	1	1	3	11
Boznańskiej	1	1	1	1	1	1	1	2	1	10
Gersona	1	1	1	1	1	1	1	2	1	10
Klasztorna	1	1	1	2	1	1	1	1	1	10
Matejki	1	1	1	1	1	1	1	2	1	10
Słoneczna	1	1	1	1	1	1	1	2	1	10
Wyczółkowskiego	1	1	1	1	1	1	1	2	1	10

Żeromskiego	2	1	1	1	1	1	1	1	1	10
Gniazdowskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	2	10
Jaronia	1	1	1	1	1	1	1	1	2	10
Witosa	1	1	1	1	1	1	1	1	2	10
Bankowa	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Bożka	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Fałata	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Gierymskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Kantora	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Kardynała Sapiehy	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Kardynała Wyszyńskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Kossaka	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Ks. Curzydły	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Ks. Dzierżona	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Ks. Popiełuszki	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Malczewskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Michałowskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Podkowińskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Rodakowskiego	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Styki	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Witkacego	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Andersa	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Cybisa	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Grottgera	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Księdza Skargi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9

Tabela 38 Zbiorcze zestawienie wskaźników, wziętych pod uwagę przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.

Delimitacja przestrzenna obszarów zdegradowanych została dokonana przy założeniu, że Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Kluczborka obejmować będzie więcej niż jedno terytorium wymagające wsparcia.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojkowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

OBSZAR ZDEGRADOWANY MIASTA KLUCZBORKA

Rysunek 22 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego. Źródło: pracowanie własne na podstawie zebranych danych i wskaźników.

Biorąc pod uwagę znaczenie dla rozwoju lokalnego oraz to, że obszar powinien być ograniczony przestrzennie wyznaczono następujące obszary rewitalizacji w mieście Kluczbork:

PODOBSZAR 1 obejmuje następujące ulice: Armii Krajowej, Bankową, Damrota, Drukarską, Generała Pułaskiego, Grunwaldzką, Krakowską, Kopernika, Kościelną, Krótką, Krzywą, Ks. Ściegiennego, Marszałka Piłsudskiego, Mickiewicza, Paderewskiego, Parkową, Piekarską, Piastowską, Plac Gdacjusza, Plac Matejki, Plac Niepodległości, Podwale, Rynek, Skłodowskiej-Curie, Szewską, Wąską, Zamkową.

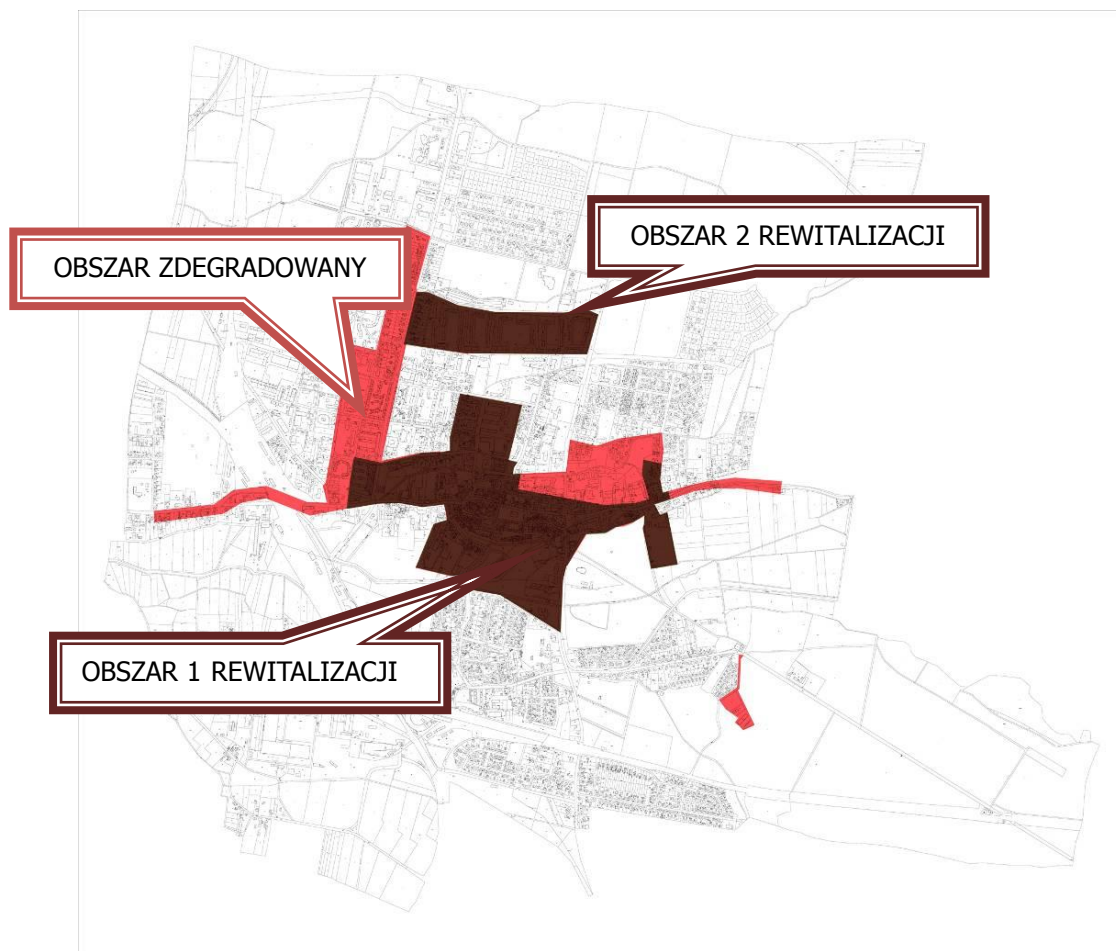
PODOBSZAR 2 obejmujący ulice: Jana Pawła II, Broniewskiego, Tuwima, Szenwalda, Morcinka, Gałczyńskiego oraz fragment ul. Byczyńskiej

OBSZAR REWITALIZACJI MIASTA KLUCZBORKA

Rysunek 23 Wyznaczenie obszarów rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych danych i wskaźników.

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI MIASTA KLUCZBORKA

Rysunek 24 Wyznaczenie obszarów rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych danych i wskaźników.

Charakteryzując łącznie podobszary należy stwierdzić, że są to obszary obejmujące m.in.

- ✓ ściśle, zabytkowe centrum miasta, którego układ urbanistyczny posiada walory historyczne;
- ✓ budynki mieszkaniowe budowane w latach 70-ych i początkach lat 80 należące do Spółdzielni Mieszkaniowej Przyszłość;
- ✓ obszar zwarty i wzajemnie powiązany, charakteryzujący się wieloma funkcjami;
- ✓ obszar o dużym stopniu patologii posiadający jednak potencjał rozwoju ekonomicznego;
- ✓ obszar o znacznej degradacji tkanki mieszkaniowej;
- ✓ obszar o znacznej degradacji przestrzeni publicznych;
- ✓ obszar posiadający obiekty o potwierdzonej wartości architektonicznej i historycznej niezaadaptowane na pełnienie specjalistycznych funkcji np. gospodarczych, społecznych czy też turystycznych;
- ✓ obszar posiadający zdegradowaną infrastrukturę techniczną.

Na rewitalizowanym terenie istnieją ulice, w których wskaźniki degradacji plasują je w zakresie sytuacji dobrej i bardzo dobrej, niemniej jednak ulice te są przeważnie słabo zaludnione. Podobnie sytuacja wygląda w kwestii mieszkalnictwa. Tu też możemy znaleźć ulice nie wpisujące się w referencyjne wskaźniki, jednakże w jednym i drugim przypadku zasadne staje się włączenie „ulic pozytywnych” do obszaru rewitalizowanego z uwagi na bezpośredni bądź pośredni negatywny wpływ ulic problematycznych. W kontekście przenikania w obszarze ulic pozytywnych i negatywnych należy mieć również na uwadze utrzymanie spójności całego rewitalizowanego obszaru.

Na wybór obszaru rewitalizacji miały również istotny wpływ wyniki konsultacji społecznych, o czym szerzej w rozdziale poświęconym partycypacji społecznej.

Na ulicach zdegradowanych mieszka **10046** mieszkańców, co w porównaniu do liczby mieszkańców gminy która wynosi **35525** stanowi to **28,28 %** mieszkańców gminy.

Powierzchnia obszaru wynosi **76,5 ha**, co w porównaniu z obszarem gminy 217 km.kw. stanowi **0,35 %** powierzchni gminy.

Na podobszarze 1 zlokalizowany jest m.in. obszar przemysłowy położony w centrum miasta Kluczborka przy ul. Pułaskiego, na którym do 2007 funkcjonował zakład branży metalowej produkujący elementy małej architektury miejskiej oraz oświetlenia ulicznego. W ramach rewitalizacji planuje się na tym terenie, którego powierzchnia wynosi 1,4 ha. zaadaptowanie jednego z budynków na cele społeczne polegające na stworzeniu miejsca opieki dla dzieci z rodzin ubogich materialnie oraz zaniedbanych wychowawczo, które w gminie Kluczbork bardzo często nie posiadają wystarczającej opieki, przeżywają wiele doświadczeń traumatycznych i należą do tzw. grupy ryzyka. W rodzinach tych występują zaniedbania, brak opieki, alkoholizm oraz przemoc. Dzieci w takich rodzinach korzystają z różnych sposobów ucieczki od rzeczywistości w jakiej przyszło im funkcjonować w inne formy zachowań sprawiających wrażenie lepszego życia m.in. wagarowanie, przemoc rówieśniczą, sięganie po alkohol i narkotyki itp. Również na terenie gminy Kluczbork takie problemy występują. Sposobem na ograniczenie problemów na jakie narażone są dzieci jest utworzenie świetlicy środowiskowej, która obejmie je pomocą kompleksowo. Organizowane w nich zajęcia mają umożliwić dzieciom i młodzieży skorzystanie z opieki wychowawczej i dydaktycznej oraz realizowanych działań profilaktycznych.

Projekt będzie realizowany w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się rozwiązywaniem problemów społecznych i prowadzącymi m.in. świetlice środowiskowe.

Ponadto obszar „fampry” z uwagi na pozostałości przemysłowe wymaga interwencji przestrzennej oraz zagospodarowania terenu. W związku z tym planuje się tam utworzenie strefy rekreacji oraz nowe urządzenie przestrzenne terenu w celu umożliwienia mieszkańcom spędzania

wolnego czasu oraz realizowanie programów społecznych i profilaktycznych. Rewitalizacja terenu i zlokalizowana tam infrastruktura ma ułatwić integrację społeczną kluczborskich rodzin dotkniętych różnego rodzaju problemami społecznymi. W tym celu planuje się tam zlokalizowanie m. in. placu zabaw dla dzieci, siłowni zewnętrznej, miasteczka ruchu drogowego, nowych nasadzeń, wytyczenie ścieżek spacerowych. Teren jest zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie Hali Osir, Zespołu Szkół Ogólnokształcących, Szkoły Podstawowej nr i Publicznego gimnazjum nr 1. To również umożliwi realizację programów edukacyjnych na zrewitalizowanym terenie.

Podejście zaprezentowane powyżej dot. tego obszaru rewitalizacji będzie wypełnieniem definicji rewitalizacji zgodnie z wytycznym MiiR na lata 2014r. -2020r. tj powiązania wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne (świetlica środowiskowa, program społeczny PARASOL 2016-2020) przestrzenno-funkcjonalne (zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni i przywrócenie jej do życia – połączenie z OSIR-em, kinem Bajka) gospodarcze (remont przemysłowej hali na cele gospodarcze, usługi).

Planuje się również stworzenie programu edukacyjnego wzmacniającego lokalną tożsamość, w tym specjalne lekcje, zajęcia pozalekcyjne i specjalnie opracowane pomoce naukowe.

Realizacja programu w szczególności na obszarze przemysłowym poprawi ład przestrzenny, zapełni i nada nowe znaczenie „luce” przestrzennej obszaru rewitalizacji i będzie sprzyjać idei miasta zwartej przeciwdziałając niekontrolowanej suburbanizacji.

Podobszar rewitalizacji 1 obejmuje również obszar Starego Miasta, (tereny położone od południa między linią dawnych murów obronnych zlokalizowanych pomiędzy ulicami Pułaskiego i Krzywą oraz Piastowską i Damrotą, a od północy ulicą Moniuszki. Jest to obszar historycznej tożsamości miasta – usytuowania wielu zabytków architektury i budownictwa oraz zabytkowego układu urbanistycznego, z ukształtowaną funkcją usługowo-mieszkaniową. Ze Starym Miastem związane jest „City” handlowe Kluczborka oraz w mniejszej części (3 ulice) w dzielnicy śródmiejskiej, która tworzy pierścień wokół Starego Miasta, rozbudowanej wzdłuż ulic: Katowickiej, Jagiellońskiej, Skłodowskiej, Mickiewicza i między tymi ulicami. Zabudowa jest tu mniej zwarta niż na Starym Mieście i bardziej różnorodna. Obszary mieszkaniowe przeplatają się tu z przemysłowo-składowymi i większymi kompleksami ogrodów. Przeważającym typem zabudowy mieszkaniowej jest zabudowa wielorodzinna.³⁰

Główne problemy zdiagnozowane na obszarach rewitalizacji to:

- wysoki poziom bezrobocia wykazujący niekorzystne tendencje wzrostowe, w tym bezrobocia długotrwałego;
- wyludnienie obszaru;

³⁰ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kluczbork, str. 60.

- niekorzystna struktura demograficzna tj. niski udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym;
- występowanie problemów społecznych, w tym alkoholizmu, bezdomności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych potrzeby ochrony macierzyństwa, przemocy w rodzinie, ubóstwa, wielodzietności;
- nasilenie zjawisk zagrażających bezpieczeństwu;
- bariery w rozwoju gospodarczym miasta (jest to problem zdefiniowany dla całego miasta, niemniej jednak jego oddziaływanie na tereny rewitalizacji jest bardzo duże z uwagi na wysoki poziom bezrobocia);
- występowanie zabudowy wymagającej uporządkowania lub uzupełnienia;
- przestrzeń publiczna, tereny zieleni, rekreacji i wypoczynku wymagające budowy, uzupełnienia lub odnowy;
- niski poziom jakości dróg.

Różnorodność skumulowanych problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych na tak ważnych z punktu widzenia rozwoju i funkcjonowania miasta terenach, oraz kumulacja zjawisk negatywnych na stosunkowo małym obszarze uzasadnia podjęcie na jego terenie kompleksowych działań naprawczych.

Podobszar 2 jest obszarem zarządzanym przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Przyszłość”. Jej historia sięga **1958 roku**, kiedy to z inicjatywy załogi Kluczborskich Zakładów Zbożowo-Młynarskich i Rzemieślniczej Spółdzielni Szewców powstaje Komitet Organizacyjny Spółdzielni Mieszkaniowej w Kluczborku.

Od **1966 roku** w ciągu pięciu lat powstają pierwsze pawilony handlowo-usługowe przy ul. 22 lipca (obecna Byczyńska) i Kochanowskiego. Rozpoczyna się budowa bazy remontowej, budynku świetlicy oraz bloku w Wołczynie.

Powstają bloki przy ul. Kochanowskiego, Reymonta, Wołczyńskiej, Sienkiewicza, 22 lipca (obecna Byczyńska). W 1969 roku powstaje nowe osiedle przy ul. Słowackiego i Grunwaldzkiej. W Wołczynie oddano do użytku dwa budynki.

Efektom pracy w latach 1974-1983 jest osiedle Północ tj. ulice: **Broniewskiego, Szenwalda, Morcinka, XXX-lecia PRL (obecna Jana Pawła II), Tuwima i największy w mieście pawilon handlowo-usługowy U-75 przy ul. Grunwaldzkiej.**

Rok 1981 to kolejne bloki przy ul. Tuwima. Kolejne lata to ulice: Ossowskiego, Kołłątaja, Gałczyńskiego, XXX-lecia PRL (obecna Jana Pawła II) i Jagiellońska. W **roku 1988** oddane zostają bloki przy ul. Wolności i tzw. nowe zasoby przy ul. Grunwaldzkiej. Ostatnią nieruchomością zbudowaną przez SM „Przyszłość” były bloki przy ul. Ligonía, które zostały oddane do zamieszkania

w **1993 roku** . Od tego roku SM nie prowadzi już żadnych nowych prac budowlanych.

Podobszar 2 jest obszarem tzw. blokowisk. W Polsce idea wielkich osiedli mieszkaniowych przyjęła się szybko i była podstawową budownictwa mieszkalnego od lat 50. do lat 90 XX wieku. Po II wojnie na skutek zniszczeń, intensywnego rozwoju miast i masowego napływu ludności wiejskiej istniał ogromny deficyt mieszkań.

6.1 Wizja stanu obszaru oraz planowane efekty po przeprowadzeniu rewitalizacji

W 2023 r. obszar objęty Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczborka poprzez realizację projektów rewitalizacyjnych stanie się obszarem atrakcyjnym pod względem gospodarczym, przestrzenno - funkcjonalnym, rekreacyjnym, kulturowym i społecznym.

Odnowiona przestrzeń publiczna obejmująca tereny dawnego zakładu przemysłowego stanie się miejscem spotkań mieszkańców oraz miejscem realizowania ważnych projektów społecznych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży i ich rodzin. Zrewitalizowany obszar wyposażony w miejsca rekreacji i uprawiania sportu zachęcać będzie do aktywnego wypoczynku. Sąsiedztwo wyremontowanego kina Bajka, Kluczborskiego Domu Kultury pozwala na kontakt z kulturą.

Możliwość wspólnego korzystania z dostępnych atrakcji, a także uczestniczenia w licznie organizowanych imprezach kulturalnych i rozrywkowych sprzyja wzmocnieniu więzi społecznych. Przedstawienia i imprezy integracyjne, organizowane na terenach zrewitalizowanych przyciągają mieszkańców, co sprzyjać będzie integracji społecznej mieszkańców i przeciwdziała wykluczeniu społecznemu, w szczególności osób starszych i niepełnosprawnych.

Dawny obszar koncentracji zjawisk negatywnych będzie tętniącym życiem obszarem, o dużej atrakcyjności sportowo-rekreacyjnej, zachęcającym mieszkańców, a w szczególności młodzież i dzieci, zagrożonych wykluczeniem społecznym, narkomanią, alkoholizmem do aktywnego spędzania wolnego czasu. Obszar stanie się również przyjazny osobom starszym i niepełnosprawnym. Odnowione i uporządkowane tereny poprzemysłowe przyczyniają się także do podniesienia atrakcyjności gospodarczej miasta, co przyciąga nowych inwestorów.

Dzięki rewitalizacji przestrzeni międzyblokowych i podwórek zostanie odtworzona i wzmocniona spójność społeczna, przede wszystkim przez odbudowanie więzi sąsiedzkich i organizowanie spotkań. Poprzez rewitalizację podwórek i przestrzeni międzyblokowych obszar ten stanie się atrakcyjny pod względem zamieszkania i wypoczynku. Na obszarze rewitalizowanym znacząco poprawi się jakość życia.

Wizja obszaru po rewitalizacji nawiązuje do wizji Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2014-2020, która brzmi Gmina Kluczbork jest obszarem dynamicznego i

zrównoważonego rozwoju gdzie nowoczesne i aktywne społeczeństwo posiada wysokiej jakości warunki do życia i pracy w przyjaznej przestrzeni.

7. CELE REWITALIZACJI

Rewitalizacja to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia kompleksowe czyli takie które łączą interwencję na rzecz społeczności lokalnej, lokalnej gospodarki oraz przestrzeni - środowiska i infrastruktury. Ponadto zaplanowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 przedsięwzięcia będą skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany, spójny oraz zintegrowany. Według definicji określonej przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju rewitalizacja jest procesem wieloletnim, prowadzonym we współpracy z lokalną społecznością, którego koordynatorem w ramach naszego miasta będzie Gmina Kluczbork.

Cel główny oraz cele szczegółowe zostały skorelowane z celami strategicznymi i operacyjnymi Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Kluczbork 2015-2020 oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kluczbork.

Głównym celem działań rewitalizacyjnych, objętych Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 jest kompleksowa i co najważniejsze efektywna odnowa i zagospodarowanie zdegradowanych terenów i obiektów, poprawiająca spójność funkcjonalno-przestrzenną, wpływająca bezpośrednio na procesy niwelowania negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Tak sformułowany cel główny stanowi podstawę dla celów szczegółowych rewitalizacji, odpowiadających wszystkim sferom tego złożonego procesu: społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz gospodarczej. Ich realizacja pozwoli na stworzenie przestrzennych warunków do jakościowego i zrównoważonego rozwoju miasta oraz poprawy jakości życia mieszkańców. Zarówno cel strategiczny jak i cele szczegółowe prezentuje schemat zamieszczony poniżej.

Cele i działania określono na podstawie przeprowadzonej diagnozy, ale również kierowano się wynikami konsultacji społecznych.

Celem strategicznym Rewitalizacji Miasta Kluczborka jest kompleksowa i efektywna odnowa i zagospodarowanie zdegradowanych terenów i obiektów Miasta Kluczborka, poprawiająca spójność funkcjonalno - przestrzenną, wpływająca bezpośrednio na procesy niwelowania negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych.

Cel 1. Poprawa jakości i tworzenie nowych przestrzeni publicznych umożliwiających integrację mieszkańców i umacnianie spójności społecznej,

Kierunki działań

1. Nadawanie nowych funkcji społecznych zdegradowanym obiektom.
2. Uporządkowanie przestrzeni publicznej pod kątem funkcjonalnym i estetycznym.
3. Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki terenów zielonych.
4. Dostosowywanie obiektów i przestrzeni do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.
5. Rewitalizacja podwórek i przestrzeni międzyblokowych.
6. Modernizacja infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.
7. Poprawa warunków spędzania czasu wolnego i rekreacji.
8. Tworzenie miejsc spotkań i odpoczynku dla lokalnej społeczności.

Cel 2. Budowanie tożsamości lokalnej i stwarzanie warunków do integracji społecznej:

Kierunki działań

1. Organizacja imprez integracyjnych z wykorzystaniem zrewitalizowanej infrastruktury.
2. Aktywizacja społeczna poprzez aktywne włączenie mieszkańców w procesy rewitalizacyjne.
3. Wspieranie inicjatyw podejmowanych przez mieszkańców gminy, lokalne stowarzyszenia, przedsiębiorców i innych interesariuszy rewitalizacji.

4. Rozwój nowych funkcji kulturalnych i społecznych z wykorzystaniem zrewitalizowanych przestrzeni i obiektów.

Cel 3. Włączenie społeczne osób wykluczonych, w szczególności dzieci i młodzieży.

Kierunki działań

1. Poszerzenie oferty zajęć środowiskowych.
2. Tworzenie i łączenie świetlic środowiskowych.
3. Indywidualne wsparcie: opiekunowie, asystenci, pracownicy socjalni, animatorzy pracy, streetworkerzy.
4. Rozwój oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej z wykorzystaniem zrewitalizowanej infrastruktury.
5. Wsparcie indywidualne oraz grupowe w zakresie podniesienia kompetencji życiowych i umiejętności społecznych.

Cel 4. Aktywizacja i wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości wykorzystującej efekty rewitalizacji infrastrukturalnej i przestrzennej

Kierunki działań

1. Wsparcie rozwoju i funkcjonowania istniejących podmiotów ekonomii społecznej.
2. Wspieranie zatrudniania w przedsiębiorstwach społecznych osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym, jako element ścieżki integracji i reintegracji społecznej.

Cel 5. Zachowanie dziedzictwa kulturowego

Kierunki działań

1. Remonty, modernizacja i konserwacje zabytkowych obiektów i przestrzeni publicznej.
2. Nadanie nowych funkcji obiektom zabytkowym.
3. Zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, w tym dla osób niepełnosprawnych.

Cel 6. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego oraz infrastruktury usług społecznych

Kierunki działań

1. Budowa nowych mieszkań socjalnych.
2. Remont istniejących mieszkań socjalnych.
3. Tworzenie mieszkań wspomaganym i chronionym.
4. Roboty budowlane w zdegradowanych budynkach w celu adaptacji ich na mieszkania socjalne, wspomaganym i chronionym.

Cel 7. Ochrona przed czynnikami szkodliwymi i zanieczyszczeniem środowiska.

Kierunki działań

1. Termomodernizacja budynków i obiektów.
2. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz rozwój infrastruktury technicznej.

8. PLANOWANE PROJEKTY REWITALIZACYJNE

Kompleksowe wdrożenie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 wymaga zastosowania podejścia projektowego. Dzięki takiemu podejściu możliwe będzie etapowanie działań i rozłożenie ich w czasie tak aby do 2023 roku przyczyniły się do realizacji wizji rewitalizacji.

Realizacja projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych inicjowana i koordynowana będzie przez gminę Kluczbork we współpracy z lokalnymi społecznościami, sektorem biznesu, organizacjami pozarządowymi.

Poniżej zaprezentowano zbiorczą listę przedsięwzięć inwestycyjnych dotyczących realizowanych w ramach działań rewitalizacyjnych w gminie Kluczbork, w dalszej części każdy projekt został zaprezentowany w sposób bardziej szczegółowy w postaci fiszki projektowej.

Lp.	NAZWA PROJEKTU	WNIOSKODAWCA
1.	Remont i adaptacja budynku przy ul. Pułaskiego na potrzeby miejsca wielofunkcyjnego w szczególności na potrzeby świetlic środowiskowych	Gmina Kluczbork
2.	Remont i adaptacja budynku przy ul. Pułaskiego na potrzeby Zakładu Aktywności Zawodowej	Gmina Kluczbork, Środowiskowy Dom Samopomocy
3.	Kawiarnia kinowa z salą konferencyjną.	Gmina Kluczbork
4.	Projekt Kompas - Program wsparcia terapeutycznego dla wychowanków Świetlicy Terapeutyczno- Wychowawczej „PARASOL” ORAZ „PARASOL II” w Kluczborku i ich rodzin	Gmina Kluczbork, Ośrodek Pomocy Społecznej
5.	Miasteczko Ruchu Drogowego	Gmina Kluczbork
6.	Rewitalizacja Stadionu w Kluczborku.	Gmina Kluczbork, Ośrodek Sportu i Rekreacji
7.	Zachowanie przemysłowego dziedzictwa kulturowego na terenie miasta Kluczbork	Hydrokom Sp. z o.o.
8.	Rewitalizacja murów miejskich i obronnych miasta Kluczborka	Gmina Kluczbork
9.	Rewitalizacja podwórek, przestrzeni między blokami	Spółdzielnia Mieszkaniowa
10.	Remont budynku Domu Katechetycznego	Parafia MBWW w Kluczborku
11.	Żyjmy Zdrowo na Sportowo	Gmina Kluczbork, Ośrodek Sportu i Rekreacji
12.	Konkurs fotograficzny „Jak zmienia się moje miasto”. Cykl czterech konkursów organizowanych w latach: 2010 – 2013 dotyczących rewitalizowanych części miasta Kluczborka.	Gmina Kluczbork, Kluczborski Dom Kultury

Tabela 39 Zbiorcze zestawienie projektów w ramach LPR Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023. Źródło: pracowanie własne UM Kluczbork.

Szczegółowy opis poszczególnych projektów zawierają indywidualne fiszki projektowe.

Fiszka projektowa 1	
Nazwa projektu	Remont i adaptacja budynku przy ul. Pułaskiego na potrzeby miejsca wielofunkcyjnego w szczególności na potrzeby świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży.
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Brak warunków lokalowych i dostępności dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemami społecznymi.
Cel ogólny (cele) projektu	Wsparcie i edukacja dla dzieci z rodzin z problemami społecznymi i rodzin dysfunkcyjnych.
Zakres realizowanego zadania	1. Kompleksowy remont budynku i dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych 2. Zakup niezbędnego wyposażenia w celu prowadzenia działań edukacyjnych.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	Teren przy ul. Pułaskiego 5 (dawna Fampra)
Szacowana wartość projektu	3 000 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Wyrównanie braków i zaległości w nauce wśród podopiecznych świetlicy. Zmniejszenie izolacji i stygmatyzacji dzieci i rodzin wykluczonych społecznie. Podniesienie poziomu edukacji dla dzieci i młodzieży z rodzin wykluczonych społecznie. Poprawienie jakości oferty pomocowej wobec dzieci i ich rodzin Wzrost umiejętności radzenia sobie ze stresem i napięciem bez szkody dla otoczenia u podopiecznych świetlicy. Ograniczenie kontaktów podopiecznych świetlicy z grupami i osobami destrukcyjnymi.
Planowane produkty projektu	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury. Liczba dzieci korzystająca ze świetlicy.

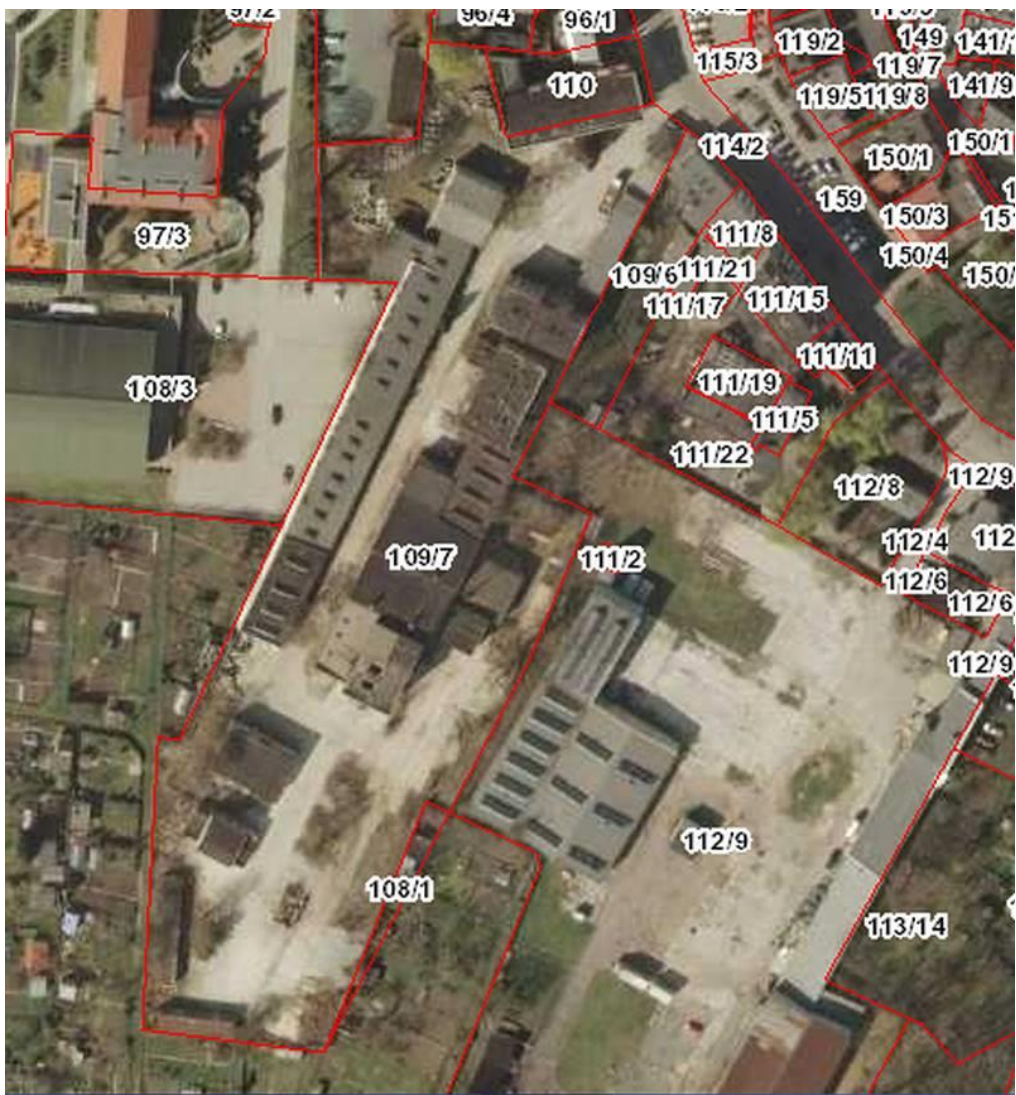
Zdjęcie 5 Stan obecny terenu po byłym zakładzie przemysłowym Fampra. Źródło: UM Kluczbork.

Zdjęcie 6 Stan obecny terenu po byłym zakładzie przemysłowym Fampra. Źródło: UM Kluczbork.

Zdjęcie 7 Stan obecny terenu po byłym zakładzie przemysłowym Fampra. Źródło UM Kluczbork.

Zdjęcie 8 Teren po byłym zakładzie przemysłowym Fampra w obrębie działki 109/7. Źródło <http://geoportal.gov.pl>

Fiszka projektowa 2

Nazwa projektu	Zakład Aktywności Zawodowej
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork/ Środowiskowy Dom Samopomocy w Kluczborku
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Zła sytuacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnymi intelektualnie. Nieadekwatne do potrzeb rynku pracy kwalifikacje zawodowe.
Cel ogólny (cele) projektu	Remont dawnych hal przemysłowych i ich dostosowanie na potrzeby Zakładu Aktywności Zawodowej. Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych intelektualnie mieszkańców gminy Kluczbork. Wyrównanie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych intelektualnie kobiet i mężczyzn.
Zakres realizowanego zadania	W Zakładzie Aktywności Zawodowej pracować będzie 35 osób ze znacznym i umiarkowanym (01-U,02-P) stopniem niepełnosprawności. Zakład Aktywności Zawodowej prowadzić będzie działalność usługowo- wytwórczą. Planuje się utworzenie 7 pracowni: poligraficznej, usług porządkowych, ceramicznej, krawieckiej i artystycznej, kompozycji, małego montażu.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	Teren przy ul. Pułaskiego 5 (dawne hale przemysłowe Fampry)
Szacowana wartość projektu	3 000 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Zdobycie doświadczenia przez zatrudnione osoby niepełnosprawne Integracja zatrudnionych osób z pełnosprawnymi współpracownikami i społecznością lokalną.
Planowane produkty projektu	Ilość wyremontowanych budynków. Liczba utworzonych etatów dla osób niepełnosprawnych.

Fiszka projektowa 3

Nazwa projektu	Kawiarnia kinowa z salą konferencyjną.
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Zły stan techniczny budynków po byłym zakładzie przemysłowym Fampra. Brak przestrzeni/lokalu na prowadzenie spotkań autorskich, wystaw, imprez integracyjnych dla użytkowników instytucji zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie (Ośrodek Sportu i Rekreacji , kino, świetlice środowiskowe dla dzieci i młodzieży, zakład aktywności zawodowej).
Cel ogólny (cele) projektu	Remont dawnych hal przemysłowych i ich dostosowanie na prowadzenie działalności usługowej. Wspieranie ekonomii społecznej oraz zatrudniania osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym. Stworzenie przestrzeni do realizacji wystaw i spotkań autorskich oraz imprez integracyjnych.
Zakres realizowanego zadania	Remont obiektu obejmujący odnowienie elewacji, remont dachu, przemurowanie ścian, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, prace instalacyjne i wykończeniowe. Przestrzeń o powierzchni ok 180 metrów zaprojektowana zostanie w taki sposób aby na co dzień mogła pełnić funkcje kameralnej kawiarni, w której odwiedzający będą mogli, spotkać się z najbliższymi przy filiżance kawy. Natomiast w razie potrzeb można by ją przeorganizować na potrzeby spotkań, wystaw, warsztatów. Lokal będzie posiadał zaplecze gastronomiczne
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	Teren przy ul. Pułaskiego 5 (dawne hale przemysłowe Fampry)
Szacowana wartość projektu	2 000 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Stworzenie przestrzeni, która będzie miała wielofunkcyjny charakter, która wykracza poza rolę lokalu gastronomicznego i wzbogacają życie kulturalne, organizując i goszcząc koncerty, wystawy, pokazy filmowe, dyskusje, spektakle, warsztaty. Lokal będzie mógł być wykorzystany przez użytkowników instytucji znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie. Tym samym stworzenie możliwości dla organizacji imprez, spotkań okolicznościowych.
Planowane produkty projektu	Ilość wyremontowanych budynków. Liczba utworzonych etatów.

Fiszka projektowa 4	
Nazwa projektu	Projekt Kompas - Program wsparcia terapeutycznego dla wychowanków Świetlicy Terapeutyczno- Wychowawczej „PARASOL” ORAZ „PARASOL II” w Kluczborku i ich rodzin.
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork/ Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Brak warunków lokalowych i dostępności dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemami społecznym.
Cel ogólny (cele) projektu	Głównym celem projektu jest wsparcie rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, doświadczających wielokrotnego wykluczenia społecznego, poprawa funkcjonowania psychoemocjonalnego i społecznego dzieci uczęszczających na zajęcia w Świetlicy „Parasol”. Działalność świetlicy przez realizację swoich zadań ma przeciwdziałać i zapobiegać zjawisku nieprzystosowania społecznego swoich wychowanków. Realizacja projektu ma uzupełnić i poprawić jakość oferty pomocowej wobec dzieci i ich rodzin, poprzez wprowadzenie zajęć socjoterapeutycznych, których do tej pory brakowało, a okazują się niezbędne w rozwiązywaniu problemów wychowanków.
Zakres realizowanego zadania	Uczestnicy projektu będą brać udział w różnego rodzaju zajęciach edukacyjnych, socjoterapeutycznych, kulinarnych, integracyjnych, kulturalnych, rekreacyjno-sportowych.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	Teren przy ul.Pułaskiego (dawna Fampira), Kino Bajka, OSiR, OPS.
Szacowana wartość projektu	600 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Zmniejszenie izolacji i stygmatyzacji dzieci i rodzin wykluczonych społecznie. Podniesienie poziomu edukacji dla dzieci i młodzieży z rodzin wykluczonych społecznie. Poprawienie jakości oferty pomocowej wobec dzieci i ich rodzin.
Planowane produkty projektu	Ilość zorganizowanych terapii przeciwdziałających przemocy. Ilość zorganizowanych terapii przeciwdziałających uzależnieniom. Ilość przeprowadzonych warsztatów dla dzieci i młodzieży

Fiszka projektowa 5	
Nazwa projektu	Miasteczko Ruchu Drogowego
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Brak wystarczającej wiedzy na temat poruszania się po drogach. Brakuje miasteczka ruchu drogowego przystosowanego dla dzieci niepełnosprawnych, gdzie pod okiem nauczyciela dzieci mogłyby bezpiecznie nauczyć się jazdy na rowerze i zasad ruchu drogowego.
Cel ogólny (cele) projektu	Celem projektu jest wyrównywanie szans dzieci z dysfunkcjami w społeczeństwie poprzez naukę nowych umiejętności komunikacyjnych. Poprawa stanu bezpieczeństwa na drodze, w tym bezpieczeństwa dzieci i młodzieży szkolnej oraz podniesienie kultury motoryzacyjnej. Stworzenie kompleksowego obiektu służącego promowaniu bezpieczeństwa ruchu drogowego.
Zakres realizowanego zadania	Budowa miasteczka ruchu drogowego: ścieżki rowerowe z elementami organizacji ruchu wraz z infrastrukturą towarzyszącą: układ chodników z możliwością dojazdu do budynku, ogrodzenie terenu, zieleń, mała architektura – ławki, kosze na śmieci, stojaki na rowery. Wyposażenia w znaki drogowe, sygnalizatory, rowery - 20 szt; rowery trójkołowe dla osób niepełnosprawnych – 5 szt, pojazdy elektryczne - 2 szt, elementy zieleni i małej architektury, info kiosk, system monitoringu i oświetlenie.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	ul. Pułaskiego 5 (tereny po Famprze)
Szacowana wartość projektu	500 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Zmniejszenie liczby wypadków z udziałem dzieci i młodzieży, Popraw kondycji fizycznej osób niepełnosprawnych Zagospodarowanie zdegradowanego terenu.
Planowane produkty projektu	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury.

Fiszka projektowa 6

Nazwa projektu	Rewitalizacja Stadionu w Kluczborku.
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork/ Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kluczborku
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Brak stadionu lekkoatletycznego. Brak boiska treningowego do piłki nożnej.
Cel ogólny (cele) projektu	Zwiększenie aktywności sportowej jako czynnika stymulującego rozwój społeczny i gospodarczy gminy. Poprawa infrastruktury sportowej w gminie, poprawa stanu zdrowia osób niepełnosprawnych poprzez ćwiczenia fizyczne.
Zakres realizowanego zadania	- budowa bieżni lekkoatletycznej na stadionie i montaż innych elementów lekkoatletycznych - budowa boiska treningowego do piłki nożnej, - modernizacja trybun
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	ul. Sportowa 1 Park Miejski
Szacowana wartość projektu	5 000 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Przeciwdziałanie występowaniu problemom dzieci z rodzin z problemami społecznymi – umożliwienie rozwoju sportowego dla dzieci i młodzieży w szczególności niepełnosprawnych zwiększenie więzi społecznych.
Planowane produkty projektu	Liczba zrewitalizowanych obiektów sportowych.

Fiszka projektowa 7

Nazwa projektu	Zachowanie przemysłowego dziedzictwa kulturowego na terenie miasta Kluczbork.
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Wodociągi i Kanalizacja „HYDROKOM” Sp. z o.o.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Obecnie budynek wieży ciśnień jest nieużytkowany i wyłączony z eksploatacji. Zabytkowa wieża ciśnień poprzez swoją historię i kunszt ówczesnych budowniczych ma posłużyć jako regionalna atrakcja dla zwiedzających i promować tematykę związaną z wodą.
Cel ogólny (cele) projektu	Zewnętrzna odnowa i odrestaurowanie istniejących zabytkowych, przemysłowych elementów architektonicznych wieży, a także umiejętne wzbogacenie niektórych elementów, ma uatrakcyjnić jej wygląd i zachęcić do poznania jej na nowo. Wewnętrzna przebudowa i remont ma doprowadzić do utworzenia edukacyjnej ścieżki – w której zawierać się będzie informacja i rys historyczny o wieży, kolejnych losów związanych z przebudową oraz ma na celu wprowadzić zwiedzającego do świata opowiadającego o życiodajnej wodzie, jej zastosowaniu i przeznaczeniu.
Zakres realizowanego zadania	<p>Wieża ciśnień – objęta będzie pracami budowlanymi i wyposażeniem wnętrza w całości.</p> <ul style="list-style-type: none"> Prace będą obejmowały odnowienie elewacji, remont dachu, remont strefy wejścia głównego, wykonanie 5 nowych kondygnacji i przebudowę 2 istniejących, montaż nowych schodów wewnętrznych, montaż windy panoramicznej, częściowy demontaż istniejącego skorodowanego zbiornika na wodę $V=210,0m^3$, wymianę rur żeliwnych zasilania i powrotu zbiornika na nowe (akrylowe) w obiegu zamkniętym, co kondygnację. Ostatni obieg będzie znajdował się na poziomie zbiornika. Na poziomie istniejącego zbiornika planuje się montaż nowego, owalnego i przezroczystego zbiornika, który będzie pełnił funkcję akwarium o wysokości około 6m. dodatkowo należy wymienić i wykonać nowe instalacje wewnątrz wodno – kanalizacyjne, wykonać remont tynków wewnętrznych, wykonać nowe instalacje ogrzewania wnętrza wieży, wykonać wymianę stolarki okiennej i drzwiowej na nową o odpowiednich parametrach cieplnych na dzień oddania do użytkowania danego obiektu, wykonać odrestaurowanie istniejących - wartościowych elementów przemysłowych związanych z eksploatacją tego obiektu, po uprzednim uzgodnieniu z konserwatorem zabytków.

- Do prac budowlanych trzeba też zaliczyć prace związane z wymianą i montażem instalacji elektrycznych. Budowla musi być wyposażona w przyłącza o odpowiednich parametrach. Należy zaplanować odpowiednie urządzenia stanowiące wyposażenie wewnętrzne do projekcji multimedialnej.

Poziom I kondygnacji będzie stanowić istniejący poziom przyziemia. Wejście będzie odbywać się poprzez istniejące drzwi po stronie zachodniej elewacji. Wejście będzie po schodach i dodatkowo za pomocą nowej pochylni dla niepełnosprawnych. W centralnej części wieży będą się znajdować przezroczyste akrylowe rury, w których będzie pokazany obieg wody poprzez rurę zasilania do góry, następnie rurą powrotu na dół, ruch powtarzany na kolejnych kondygnacjach. Krótka prezentacja informacyjna, pokazana poprzez hologram zapowie kierunek poruszania się i zwiedzania. Na kolejną kondygnację będą prowadzić schody. Planuje się wykonanie schodów jednobiegowych, ze spocznikami po obwodzie wewnętrznych ścian wieży. Schody o konstrukcji stalowej, z profili zimnogiętych o wysokim walorze estetycznym.

Kondygnacja II będzie znajdować się na poziomie około 5,80m względem +/-0,00 wieży. Na tym poziomie odbywać będzie się multimedialna prezentacja hologramowa 3D z dźwiękiem przestrzennym.

Tutaj będzie się kończyć pierwszy obieg przepływu wody. Zwiedzający będą mogli na każdej kondygnacji uruchamiać zamknięte obiegi przepływu wody. Na kolejną kondygnację będą prowadzić schody. Planuje się wykonanie schodów jednobiegowych, ze spocznikami po obwodzie wewnętrznych ścian wieży. Schody o konstrukcji stalowej, z profili zimnogiętych o wysokim walorze estetycznym. Kolejne kondygnacje to III (11,70m) i IV (17,30m). Przewidziano na nich atrakcje w postaci ekspozycji ściennych, fotografii historycznych i banerowych opisów. Dodatkowo zostaną zamontowane głośniki imitujące efekty dźwiękowe związane z wodą.

Kondygnacja V (24,00m) to poziom, na którym zaplanowano przystanek windy panoramicznej, 2-3 gabloty do bezpiecznych doświadczeń związanych z badaniem charakterystycznych reakcji chemicznych związanych z zawartością związków i pierwiastków chemicznych znajdujących się w wodzie. Tutaj też należy przewidzieć wydzielenie powierzchni na potrzeby filtrów i pomp do obsługi akwarium na wyższej VI kondygnacji. Na poziomie V odbędzie się kolejna zapowiedź kierunku „ścieżki edukacyjnej”. Odrestaurowane i odpowiednio zamocowane urządzenia przemysłowe oddadzą charakter tego miejsca, a opowieść hologramowa przekaże dalszy proces technologiczny, jaki odbywał się na tym poziomie w czasach, kiedy wieża jeszcze funkcjonowała.

Wejście na VI kondygnacje będzie odbywać się kręconymi stalowymi schodami o wysokich walorach estetycznych. Bieg kręcony schodów będzie wokół kolejnego odcinka przezroczystych, akrylowych rur.

Kondygnacja VI (+27,00m) to poziom po byłym zbiorniku do gromadzenia wody pitnej dla miasta Kluczbork i okolic. Zewnętrzne ściany zbiornika zostaną odrestaurowane i planuje się je pozostawić jako pamiątkę techniki łączenia konstrukcji stalowej poprzez nity. Projektuje się wykonanie dwupłaszczyznowego, walcowatego akwarium o pojemności około 70,0m³, zbiornik akwarium odsunięty będzie od ścian zewnętrznych stalowego zbiornika (konieczne jest zapewnienie dostępu do zbiornika stalowego i nowoprojektowanego akwarium). Należy uwzględnić 6m wysokości w świetle istniejącej kondygnacji i wykorzystanie jej w pełni na potrzeby „akwarium”. W centralnej części akrylowe rury z wodą obiegu zamkniętego do zasilania i odpływu z akwarium. Całość wzbogacona o efekty świetlne, iluminacje tylnych ścian byłego stalowego zbiornika i efekty dźwiękowe, oddające charakter tego miejsca. Wokół rur akrylowych zaplanowano schody wachlarzowe lub kręcone, którymi będzie można dostać się na ostatnią VII kondygnację. Schody będą biegły w środku pustki walcowatego „akwarium”. Muszą być o wysokich walorach estetycznych i wykonane ze szlachetnych materiałów. Pomieszczenie to będzie nosić nazwę komnaty Aquario. Będzie to główna atrakcja dla zwiedzających wieżę ciśnień. Wchodząc po schodach będzie można oglądać jego zawartość poprzez przeziernie, akrylowe ściany.

Ostatni poziom to kondygnacja VII (około +33,50m).

Tutaj planuje się przeznaczenie przestrzeni jako taras widokowy z możliwością oglądania okolic poprzez interaktywne lunety z tzw. naprowadzającym celem. W zależności, jaki punkt się wybierze do oglądania, będzie krótka wzmianka o tym rejonie poprzez nałożone słuchawki.

Wszystkie kondygnacje planuje się wykonać jako żelbetowe, o odpowiedniej grubości i nośności użytkowej dla tego typu obiektów. Długość dojścia na ostatnią kondygnację to około 57,00m licząc długość każdego biegu.

Wszystkie elementy przewidziane do użytku dla potrzeb zwiedzających będą wyposażone w oznaczenia Braille'a dla niewidomych. Przekaz dźwiękowy interaktywny przystosowany będzie dla zagranicznych zwiedzających w różnych językach, audioprzewodnikami (AudioGuide - angielskim, niemieckim, rosyjskim). Oświetlenie wewnętrzne załączane poprzez czujniki ruchu.

Winda panoramiczna planowana jest na ścianie zachodniej lub południowej elewacji wieży, jako winda panoramiczna do transportu

	<p>osób niepełnosprawnych, małych dzieci i osób starszych. Dalszy transport wewnątrz wieży z kondygnacji V-VII poprzez elektryczne platformy przy schodach kręconych/wachlarzowych.</p> <p>Dodatkowo zaplanowano zewnętrzną - nocną iluminację wieży ciśnień.</p>
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	<p>Wieża ciśnień: ul. Zamkowa, Kluczbork, woj. opolskie, Dz. Nr 198; AM-6, wpisana do rejestru zabytków województwa opolskiego decyzją nr 810 z dnia 16.04.1964 r.</p> <p>Wieża leży na terenie starego miasta Kluczborcka wpisanego do rejestru zabytków województwa opolskiego decyzją nr 40/49 z dnia 10.06.1949 r.</p>
Szacowana wartość projektu	<p>2 741 426,47 zł netto</p> <p>3 371 954,56 zł brutto</p>
Prognozowane rezultaty projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie przemysłowego dziedzictwa kulturowego, unikalnego w skali regionu. • Uatrakcyjnienie przestrzeni publicznej i wzrost atrakcyjności miasta i gminy w regionie. • Udostępnienie zwiedzającym nowego obiektu o funkcji edukacyjno-wystawienniczej. • Szerzenie wiedzy dotyczącej wody, jej właściwości, metod pozyskiwania, uzdatniania i dystrybucji do odbiorców. • Udostępnienie przestrzeni do prowadzenia działalności kulturalnej. • Dostęp do budynku dla osób niepełnosprawnych i możliwość aktywnego uczestniczenia w wydarzeniach edukacyjnych i kulturalnych.
Planowane produkty projektu	<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie miejsc pracy. • Liczba osób korzystających z oferty – 1 000 rocznie.

Fiszka projektowa 8

Nazwa projektu	Rewitalizacja murów miejskich i obronnych Miasta Kluczborka
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	<p>Kluczbork otoczony był z trzech stron murami obronnymi, od północy zaś chroniła go palisada. Wały i mury wzniesione w 1396 r. przetrwały do 1429 r. Do końca XVIII w. zachowały się stare umocnienia obronne z ok. 1598 r. z murami, palisadami i obiema bramami – polską (krakowską), niemiecką i trzema furtami – południową Furtą pastorów, północną – strażnicy nocnej oraz przejściem do zamku na wschodzie. Zostały one uszkodzone w latach 1908-1909, podczas zakładania kanalizacji w mieście, przez pobieranie z nich materiału budowlanego, natomiast bramy zburzono już w wieku XIX.</p> <p>Stan murów wymaga interwencji i nakładów remontowo-inwestycyjnych, w przeciwnym razie ulegną nieodwracalnej degradacji, co byłoby dużym uszczerbkiem dla historycznego dziedzictwa Kluczborka.</p>
Cel ogólny (cele) projektu	<ul style="list-style-type: none"> - zachowanie dziedzictwa historycznego Kluczborka, - wprowadzenie nowej trasy turystycznej wzdłuż murów obronnych - uporządkowanie terenu przyległego do murów - rozwój potencjału turystycznego miasta Kluczborka
Zakres realizowanego zadania	Prace remontowo-konserwatorskie. Uzupełnienie ubytków.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	ul. Damrota, ul. Pułaskiego, ul. Zamkowa
Szacowana wartość projektu	1 500 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Zwiększenie tożsamości kulturowej i historycznej mieszkańców miasta Kluczborka.
Planowane produkty projektu	Liczba wyremontowanych zabytków w Gminie Kluczbork. Długość nowych tras turystycznych - 2 km.

Fiszka projektowa 9

Nazwa projektu	Rewitalizacja podwórek, przestrzeni między blokami osiedla Północ.
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Przyszłość"
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Zdegradowana przestrzeń powoduje brak możliwości spędzania wolnego czasu na powietrzu. Taka sytuacja powoduje zamknięcie mieszkańców bloków w swoich mieszkaniach. Poprawa stanu infrastruktury i nowe urządzenia spowodować mogą lepsze warunki życia.
Cel ogólny (cele) projektu	Poprawa warunków życia mieszkańców zamieszkujących osiedle Północ w tym zwłaszcza osób starszych, dzieci i młodzieży poprzez stworzenie infrastruktury do odpoczynku, rekreacji i uprawiania sportu. Reintegracja mieszkańców zagrożonych procesem wykluczenia społecznego ze środowiskiem lokalnym. Cel 1. Poprawa dostępności i bezpieczeństwa obszaru Cel 2. Poprawa jakości i spójności połączeń komunikacji pieszej i rowerowej
Zakres realizowanego zadania	1. Remont infrastruktury towarzyszącej i dojazdowej, nowe zagospodarowanie placów. 2. Zakup urządzeń małej architektury oraz nasadzenia zieleni. Monitoring placów pomiędzy osiedlami.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	ul. Broniewskiego, ul. Szenwalda, ul. Morcinka, ul. Tuwima, ul. Gałczyńskiego, ul. Ligonia, ul. Jana Pawła II
Szacowana wartość projektu	500 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Poprawa warunków życia mieszkańców. Zmniejszenie przestępczości w centrum miasta. Zwiększenie atrakcyjności miasta jako miejsca do zamieszkania. Poprawa warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w okolicy osiedli. Integracja społeczna wykluczonych mieszkańców.
Planowane produkty projektu	Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury. Zakup urządzeń małej architektury.

Fiszka projektowa 10	
Nazwa projektu	Remont kapitalny budynku Domu Katechetycznego
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Parafa Rzymskokatolicka Matki Bożej Wspomożenia Wiernych
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Zły stan techniczny budynku Domu Katechetycznego , występowanie barier architektonicznych, które stanowią o niedostosowaniu budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych. Brak miejsca do prowadzenia szeroko rozumianej działalności pastoralnej otwartej dla szerokiego grona odbiorców w tym przede wszystkim dla osób starszych.
Cel ogólny (cele) projektu	Wyremontowany obiekt ma zapewnić kontynuację w nim działalności pastoralnej parafii MBWW w Kluczborku, ale także otworzyć go na potrzeby społeczne zwłaszcza ludzi starszych.
Zakres realizowanego zadania	Remont obiektu, w szczególności odnowienie bryły obiektu, dachu, montaż nowych instalacji, obudowanie klatki na potrzeby windy dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	ul. Katowicka 3
Szacowana wartość projektu	3 500 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Zwiększenie atrakcyjności miasta poprzez remont zabytkowych obiektów. Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych Integracja społeczne grup społecznych uczestniczących w warsztatach organizowanych w wyremontowanym obiekcie.
Planowane produkty projektu	Ilość zrewitalizowanych obiektów sakralnych.

Fiszka projektowa 11	
Nazwa projektu	Konkurs fotograficzny „Jak zmienia się moje miasto”. Cykl czterech konkursów organizowanych w latach: 2017 – 2019 dotyczących rewitalizowanych części miasta Kluczborka.
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork - Kluczborski Dom kultury
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Brak identyfikacji z miastem. Niski stan uwrażliwienia społeczeństwa rewitalizowanych obszarów na piękno architektury miejskiej i jego historycznego dziedzictwa.
Cel ogólny (cele) projektu	Celem bezpośrednim projektu będzie zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców rewitalizowanych ulic oraz zwiększenie poczucia identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania/miastem poprzez ich uczestnictwo w warsztatach fotograficznych a następnie przygotowanie i przekazanie przez uczestników projektu, miastu Kluczbork materiałów fotograficznych ukazujących zmiany jakie zachodzą w przestrzeni miejskiej w wyniku wdrażania działania.
Zakres realizowanego zadania	Ekspozycje fotograficzne będą prezentowane cyklicznie począwszy od 2017 roku do roku 2020. Będą to wystawy wewnętrzne, na których zaprezentujemy prace fotoamatorów – galeria KDK, muzeum, biblioteka; oraz plenerowe – Rynek Miejski. Przygotowanie sześciu wystaw foto w latach 2017 – 2020 dotyczących kolejnych etapów rewitalizacji, oraz jednej podsumowującej i zamykającej przedsięwzięcie w 2020 roku.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	Rynek, ul. Pułaskiego 5
Szacowana wartość projektu	50 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Zwiększenie identyfikacji z miastem przez mieszkańców. Nabywanie nowych umiejętności.
Planowane produkty projektu	Ilość zdjęć pokonkursowych i dokumentacji fotograficznej przekazana do galerii foto rewitalizowanych obszarów. Zestaw folderów zawierających zwycięskie zdjęcia wykorzystanych do działalności promocyjnej miasta.

Fiszka projektowa 12	
Nazwa projektu	Żyjmy Zdrowo na Sportowo
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork, Ośrodek Sportu i Rekreacji
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	W obszarze objętym rewitalizacją występują obecnie problemy związane ze wzrostem przestępczości wśród dzieci i młodzieży, coraz powszechniejszym używaniem alkoholu, tytoniu i innych używek. Brak lub mała ilość zajęć i często świadomości wpływa negatywnie na życie zamieszkujących tam młodych ludzi którzy pozbawieni zainteresowań oraz opieki zajmują się w wolnych chwilach zajęciami z pogranicza patologii.
Cel ogólny (cele) projektu	Działania skierowane głównie do osób zamieszkujących obszar rewitalizowany oraz do młodzieży dotkniętej patologią, wykluczeniem społecznym, alkoholizmem. Celem głównym projektu jest aktywizacja ludności (głównie dzieci i młodzieży) zamieszkujących obszar rewitalizowany.
Zakres realizowanego zadania	Działania są podzielone na trzy moduły: zajęcia i zawody sportowe, zajęcia rekreacyjno – szkoleniowe.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	Obiekty sportowe gminy Kluczbork
Szacowana wartość projektu	50 000 zł
Prognozowane rezultaty projektu	Przeciwdziałanie występowaniu problemów dzieci z rodzin z problemami społecznymi - umożliwienie rozwoju sportowego dla dzieci i młodzieży w szczególności niepełnosprawnych - zwiększenie więzi społecznych Stworzenie szerokiego zakresu możliwości zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży, uczestnictwo w zawodach i zajęciach sportowych, wychowanie do umiejętności współżycia w społeczeństwie, wypromowanie zdrowego stylu życia i zdrowego odżywiania. Wielokrotny udział około 500 osób we wszystkich organizowanych przedsięwzięciach w ramach realizacji projektu.
Planowane produkty projektu	Ilość zorganizowanych zawodów sportowych Ilość zorganizowanych warsztatów z udziałem dzieci i młodzieży

Proponowane projekty zlokalizowane poza obszarem rewitalizacji.

Fiszka projektowa 13

Nazwa projektu	Pasieka Zarodowa w Maciejowie – 130 lat tradycji pszczelarstwa
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Pasieka Zarodowa w Maciejowie, Maciejów 8, 46-211 Kujakowice Górne
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	<p>Głównym problemem na jaki odpowiada niniejszy projekt jest niewielkie zainteresowanie pszczelarstwem wśród młodych ludzi. Świadczy o tym wysoka średnia wieku pszczelarzy zrzeszonych w kluczborskim kole Wojewódzkiego Związku Pszczelarzy w Opolu. Również stosunkowo niewielka jest wiedza mieszkańców gminy Kluczbork i powiatu kluczborskiego na temat światowej sławy pszczelarza, ks. dr. Jana Dzierżona, który mieszkał i pracował na terenie obecnej Pasieki Zarodowej w Maciejowie. Pomimo ogromnej pracy Muzeum w Kluczborku włożonej w popularyzowanie postaci ks. dr. Jana Dzierżona istnieje olbrzymia potrzeba przygotowania dodatkowej oferty edukacyjnej w tym zakresie połączonej z edukacją na temat pszczelarstwa skierowaną do różnych wiekowo grup odbiorców.</p> <p>Niebagatelne znaczenie ma również rola pszczół jako zapylaczy w przyrodzie i popularyzowanie tego tematu przez organizacje pozarządowe w tym ekologiczne i pszczelarskie. Istnieje ogromna potrzeba edukacji dzieci i dorosłych w tym temacie.</p>
Cel ogólny (cele) projektu	<p>Zewnętrzna odnowa i odrestaurowanie istniejących zabytkowych, przemysłowych elementów architektonicznych wieży, a także umiejętne wzbogacenie niektórych elementów, ma uatrakcyjnić jej wygląd i zachęcić do poznania jej na nowo.</p> <p>Wewnętrzna przebudowa i remont ma doprowadzić do utworzenia edukacyjnej ścieżki – w której zawierać się będzie informacja i rys historyczny o wieży, kolejnych losów związanych z przebudową oraz ma na celu wprowadzić zwiedzającego do świata opowiadającego o życiodajnej wodzie, jej zastosowaniu i przeznaczeniu.</p> <p>Pasieka Zarodowa w Maciejowie jest jedną z trzech pasiek zarodowych w Polsce. Miejsce to ma ogromne znaczenie dla promocji Gminy Kluczbork, Powiatu Kluczborskiego i Województwa Opolskiego ze względu na historyczne znaczenie tego miejsca gdzie ostatnie lata życia spędził ks. dr Jan Dzierżon, światowej sławy pszczelarz. Dlatego tak ważne jest, żeby miejsce to zostało zrewitalizowane i zachowane dla kolejnych pokoleń.</p>
Zakres realizowanego zadania	Działania zrealizowane w ramach projektu to remont historycznej części Pasieki Zarodowej w Maciejowie i zmiana sposobu jej użytkowania. Budynki wykorzystywane obecnie do prowadzenia gospodarki pasiecznej zostaną wyremontowane co zapobiegnie ich dalszej degradacji i zostanie zmieniona ich funkcja. Po realizacji projektu budynki będą wykorzystywane do prowadzenia szeroko rozumianej edukacji różnych grup docelowych w zakresie

	<p>pszczelarstwa i bioróżnorodności jak również w zakresie promocji i kultywowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego województwa opolskiego.</p>
<p>Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji</p>	<p>Pasieka Zarodowa w Maciejowie, Maciejów 8, 46-211 Kujakowice Górne, Gmina Kluczbork</p>
<p>Szacowana wartość projektu</p>	<p>2 741 426,47 zł netto 3 371 954,56 zł brutto</p>
<p>Prognozowane rezultaty projektu</p>	<p>Biorąc pod uwagę, że strategia promocji gminy i powiatu oparta jest między innymi na kultywowaniu tradycji pszczelarskich oraz na popularyzowaniu postaci ks. dr. Jana Dzierżona, to projekt ten jest bardzo ważny pod względem społecznym, gospodarczym oraz przestrzenno - infrastrukturalnym i idealnie wpisuje się w cel tematyczny 6 „Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami” w ramach priorytetów inwestycyjnych bezpośrednio związanych z rewitalizacją w ramach regionalnych programów operacyjnych (Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Minister Rozwoju, 02.08.2016 r.).</p> <p>Projekt ma również niebagatelne znaczenie pod względem gospodarczym. Po pierwsze realizacja projektu pozwoli na promocję i rozwój pszczelarstwa, które jest bardzo często dodatkowym źródłem dochodu dla osób mieszkających na wsi, a same pszczoły jako owady zapylające mają niebagatelne znaczenie w rolnictwie przyczyniając się do zwiększenia dochodów tej gałęzi gospodarki. Zgodnie z raportem Fundacji Greenpeace Polska wartość ekonomiczna zapylania upraw rolnych w Polsce w 2015 r. wynosiła 4,1 mld zł, a w województwie opolskim wartość ta wynosiła 97 mln zł.</p>
<p>Planowane produkty projektu</p>	<p>Ilość wyremontowanych budynków</p>

Fiszka projektowa 14

Nazwa projektu	Rewitalizacja Basenu krytego w Kluczborku
Nazwa podmiotu/podmiotów realizujących	Gmina Kluczbork, Ośrodek Sportu i Rekreacji
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać realizacja projektu	Konieczność przeprowadzenia remontu istniejącej, wyeksploatowanej infrastruktury, połączona z jej rozbudową aby stworzyć atrakcyjną ofertę sportowo-rekreacyjną będącą odpowiedzią na rosnące w tym zakresie potrzeby mieszkańców Kluczborka.
Cel ogólny (cele) projektu	Zwiększenie aktywności sportowej jako czynnika stymulującego rozwój społeczny i gospodarczy gminy. Poprawa infrastruktury sportowej w gminie, poprawa stanu zdrowia osób niepełnosprawnych poprzez ćwiczenia fizyczne.
Zakres realizowanego zadania	Termomodernizacja basenu. Budowa jacuzzi wewnętrznego i mini. Basenu wewnętrznego z brodzikiem dla dzieci. Program użytkowy: Część nowoprojektowana – główna sala basenu zawierająca nieckę, brodzik dla dzieci, wanny spa, zespół saun. Część przebudowywana – hall wejściowy z szatnią ubrań wierzchnich, punkt kasowy, korytarz z miejscem do suszenia włosów, przebieralnie w postaci kabin przejściowych, szatnię z szafkami indywidualnymi, zespół natrysków.
Lokalizacja projektu na obszarze rewitalizacji	Teren przy ul. Kołłątaja 9
Szacowana wartość projektu	12 416 009,25zł
Prognozowane rezultaty projektu	Umożliwienie rozwoju sportowego dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców Kluczbork szczególnie a także osób niepełnosprawnych. Stworzenie przyjaznego miejsca do spędzenia wolnego czasu.
Planowane produkty projektu	Liczba wyremontowanych budynków. Liczba osób uczęszczających na basen rocznie.

8.1 Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Komplementarność przestrzenna

Planując rewitalizację wzięto pod uwagę, wzajemne powiązania pomiędzy projektami /przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Jako przykład wskazać należy, że obszar objęty rewitalizacją – tereny dawnej Fampry sąsiaduje z nowo zrewitalizowanym Kinem Bajka (koszt inwestycji 6,5 mln zł.) Projekty objęte obszarem rewitalizacji przyczynią się do zmniejszenia degradacji społecznej, przestrzennej, społecznej, technicznej i środowiskowej na rewitalizowanym terenie, będą również oddziaływały na cały obszar gminy ponieważ będą dotyczyć istotnych obszarów gminy. Przedsięwzięcia realizowane poza obszarem rewitalizacji będą miały wpływ m.in. na poczucie tożsamości kulturowej obszaru (projekt rewitalizacji Pasieki) oraz kondycji fizycznej mieszkańców (basen kryty), szeroko pojętej kultury (zakończenie remontu Kina Bajka).

Inwestycje na ogólnodostępnych przestrzeniach (m.in. tereny spółdzielni mieszkaniowej zamieszkałe przez dużą część mieszkańców gminy) umożliwią wzmacnianie więzi mieszkańców, umożliwią uczestnictwo w organizowaniu imprez kulturalnych i rozrywkowych.

Komplementarność problemowa

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 obejmuje działania w sposób kompleksowy ponieważ zawiera działania skierowane na poprawę stanu przestrzennego, technicznego obszaru, które służą celom społecznym, przykładem jest adaptacja budynku na cele społeczne dla świetlic środowiskowych, które swoim działaniem będą przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży oraz ich rodzinom. Na obszarze rewitalizacji osiedla Północ gdzie występuje duże skupisko ludności i koncentracja negatywnych zjawisk będą realizowane programy społeczne.

W zmodernizowanych obiektach będą realizowane działania o charakterze społecznym. Działania będą tam prowadzić między innymi organizacje pozarządowe do których statutowych zadań należy walka z wykluczeniem społecznym.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 jest programem złożonym z wielu różnorodnych projektów który gwarantuje osiągnięcie kompleksowości interwencji.

Komplementarność międzyokresowa

Dzięki realizacji LPR Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 zostanie zapewniona kontynuacja działań z lat 2007-2013. W bliskim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji są zlokalizowane kamienice, które były rewitalizowane w poprzednim okresie programowania w poprzednim programie rewitalizacji (Willa Kruga ul. Pułaskiego, kamienice przy ul. Mickiewicza).

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Za realizację programu rewitalizacji będą odpowiedzialne różne podmioty, głównym podmiotem realizującym będzie Gmina Kluczbork. W Urzędzie Miejskim działa Zespół ds. Rewitalizacji. W ramach czynności zarządczych do jego zadań należy m.in.: bieżąca identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych, organizacja konsultacji społecznych służących aktualizowaniu LPR-u, delimitacja przestrzenna obszaru/obszarów przeznaczonych do rewitalizacji, wypracowanie celów i kierunków działań w poszczególnych sferach – społecznej, gospodarczej i przestrzennej, analiza zgłaszanych projektów i wypracowanie listy projektów priorytetowych, określenie harmonogramu realizacji Programu oraz planu finansowego, wypracowanie systemu wdrażania i monitoringu Programu.

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja zadań ujętych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 wymagać będzie doboru odpowiednich źródeł finansowania, które będą odpowiadać zaplanowanym rezultatom. Bezsprzecznie będzie to ściśle związane z potencjałem i możliwościami inwestycyjnymi budżetu Gminy Kluczbork. Istotnym źródłem wspierającym realizację przyjętych w dokumencie projektów rewitalizacyjnych będą również umiejętności i możliwości pozyskania środków finansowych, pochodzących ze źródeł publicznych, w tym funduszy strukturalnych, jak również montażu ze środkami publicznymi i prywatnymi innych podmiotów.

W zakresie finansowania projektów określonych w LPR Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 przyjmuje się, że projekty będące zadaniami gminy będą współfinansowane ze środków budżetu miasta w wysokości ok 15% ich kosztów, gdyż taki wkład własny będzie wymagany, zgodnie z zapisami dokumentów wdrażających RPO WO na lata 2014-2020. Pozostała wartość kosztów tych projektów pokryta powinna zostać ze środków zewnętrznych, głównie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020. Zgodnie z tymi zapisami na

realizację Inwestycji wynikające z Lokalnych Planów Rewitalizacji zaplanowana jest kwota 30 671 726,00 euro.

Budżet dla miasta Kluczborka kształtuje się na poziomie:

- Dofinansowanie 85 % 1 428 904,88 euro = **5 715 619,50 zł**
- Wkład własny 15 % = **1 008 638,74 zł**
- Razem budżet na rewitalizację wyniesie ok. 7 mln zł wliczając koszty niekwalifikowane.

W zakresie projektów ujętych w LPR Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 a nie będących zadaniami własnymi gminy lub jeśli podmiotem realizującym nie jest Gmina Kluczbork lub jej jednostka organizacyjna, finansowanie tych projektów wynikać będzie z zaangażowania partnerów w realizacji danego projektu.

10. PARTYCYPACJA SPOŁECZNA

Kluczowym elementem prawidłowego prowadzenia rewitalizacji jest pozyskanie wiedzy o potrzebach mieszkańców oraz o ich gotowości do włączenia się do proponowanych działań. Proces odnowy przestrzeni miejskiej bez udziału zamieszkujących tę przestrzeń ludzi, bez ich akceptacji dla prowadzonych przekształceń oraz bez planu działania nie może się udać.

Pierwszym krokiem było zorganizowanie akcji informacyjnej polegającej na upowszechnieniu informacji dot. rewitalizacji i Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczborka na lata 2016-2023 – w tym celu zorganizowano cykl spotkań informacyjnych oraz przygotowano publikacje prasowe, ulotki, materiały informacyjne dot. rewitalizacji. W ramach tych działań odbył się dzień otwarty, w trakcie którego rozdawano materiały informacyjne oraz promocyjne na temat konsultowanych kwestii oraz kwestionariusze i ankiety, przy pomocy których mieszkańcy mogli wyrazić swoje stanowisko.

Do kontaktów z interesariuszami został powołany Zespół ds. Rewitalizacji, do prac zespołu zaproszono przedstawicieli mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz inni interesariuszy aby wspólnie pracować nad rozwiązaniami rewitalizacyjnymi. Zakłada się również szerokie wykorzystanie portali, mediów społecznościowych. W tym celu korzystano z profile gminy Kluczbork na Facebook-u.

Po przeprowadzeniu powyższych działań i stworzeniu dokumentu projektu programu rewitalizacji, został on podany do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie na stronie www, publikacji w mediach wraz z zaproszeniem na spotkania konsultacyjne nad dokumentem.

Podkreślić należy, że planowane do rewitalizacji obszary zdegradowane będą poddane

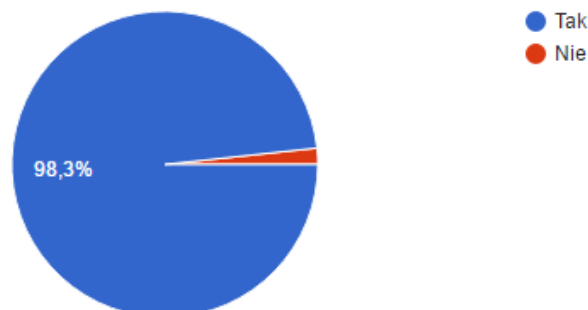
procesowi partycypacji społecznej dwutorowo, zarówno w procedurze planistycznej jak i procedurze procesu rewitalizacji. Po zakończeniu konsultacji społecznych zostanie sporządzony raport z konsultacji, który zostanie przedstawiony m.in. na konferencji podsumowującej projekt.

W ramach konsultacji społecznej przeprowadzono następujące działania:

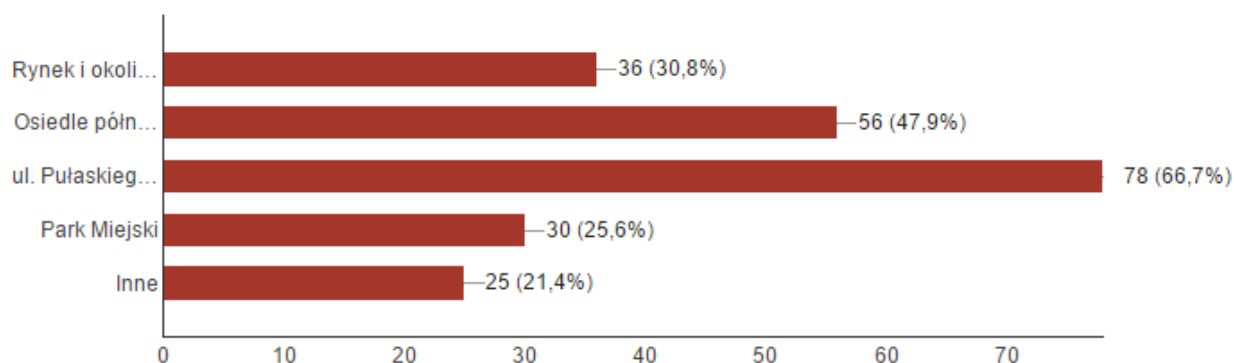
1. umieszczano na stronie internetowej www.kluczbork.pl oraz stronie www.kluczbork.rewitalizacja.eu informacji o postępach we wdrażaniu,
2. publikowano informacje w mediach społecznościowych,
3. organizowano spotkania konsultacyjne i informowano o ich przebiegu na stronach www,
4. publikowano informacje w lokalnej prasie,
5. przeprowadzono ankietyzację wśród bezpośrednich interesariuszy czyli mieszkańców miasta.

Poniżej przedstawiamy wyniki ankiety przeprowadzonej w ramach konsultacji społecznych towarzyszących pracą nad aktualizacją Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczborka na lata 2016-2023.

I. Czy Pana(i) zdaniem naszemu miastu potrzebny jest program ożywienia gospodarczego, społecznego i przestrzenno-środowiskowego w postaci Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Kluczborka?

II. Proszę wskazać, który obszar miasta Pana(i) zdaniem powinien być poddany procesowi rewitalizacji (można wskazać kilka terenów).

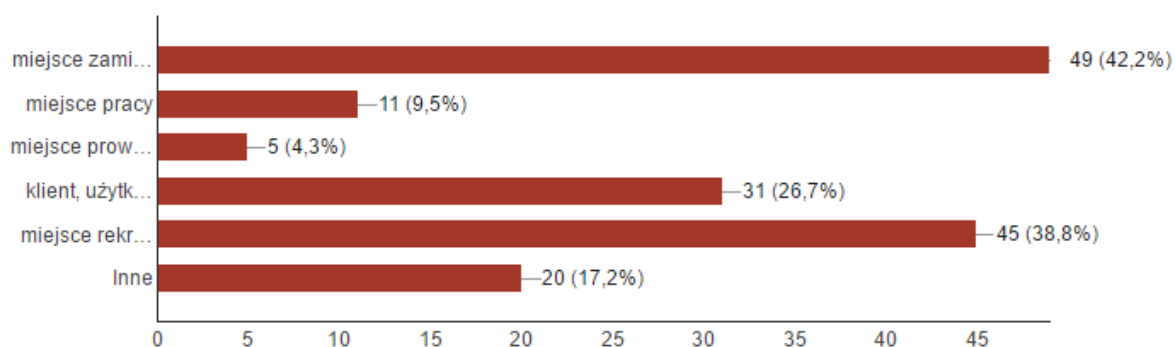

III. Proszę podać jeden teren, który Pana(i) zdaniem powinien być poddany rewitalizacji w pierwszej kolejności.

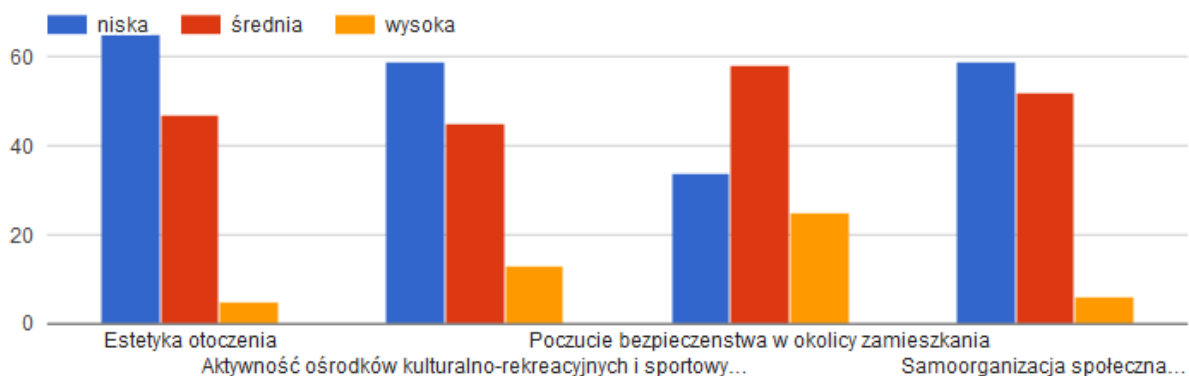

Pozostałe pojedyncze wskazania dot. poszczególnych punktów w mieście np. Stadion KKS w Parku Miejskim, budynek dawnego hotelu „STOBRAWA” przy ul. Mickiewicza, ul. Strzelecka teren dawnej strzelnicy, ul. Konopnickiej, ul. Sienkiewicza, ul. Waryńskiego, teren tzw. leśnej góry w lesie komunalnym.

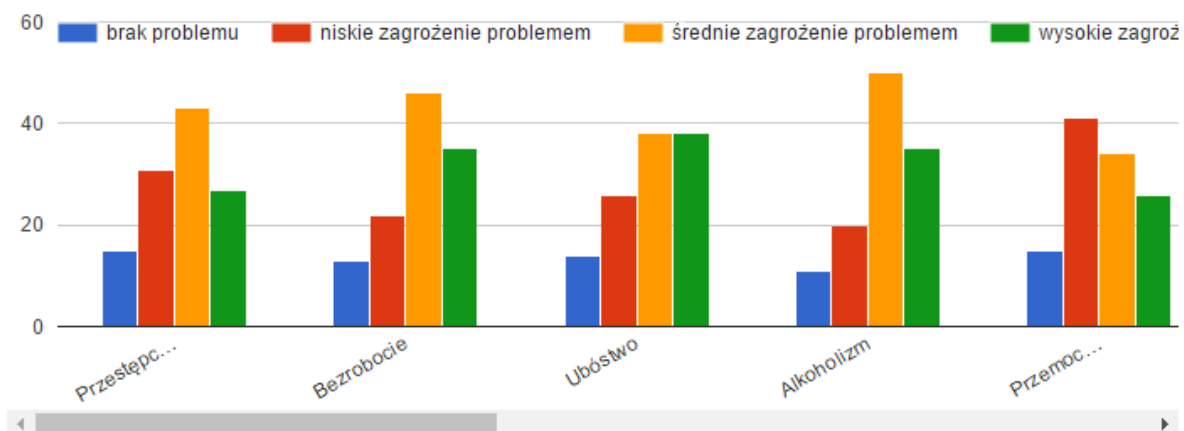
IV. Proszę podać Pana(i) związek z tym terenem (można wskazać kilka odpowiedzi)

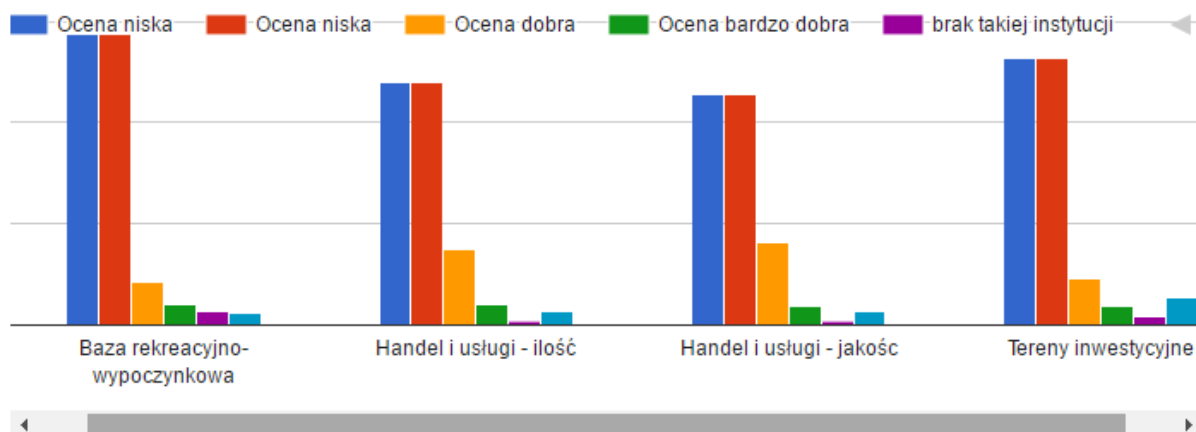
V. Proszę ocenić wymienione elementy związane z jakością życia na wskazanym przez Pana(nią) obszarze rewitalizacji.

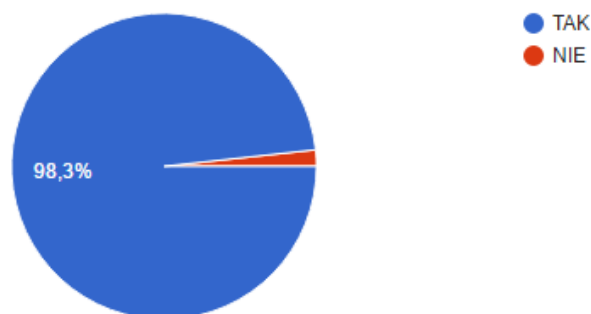
VI Jakie problemy Pana(i) zdaniem występują na wybranym przez Pana(ią) obszarze?

VII. Proszę ocenić poziom działania wymienionych podmiotów w wybranym obszarze:

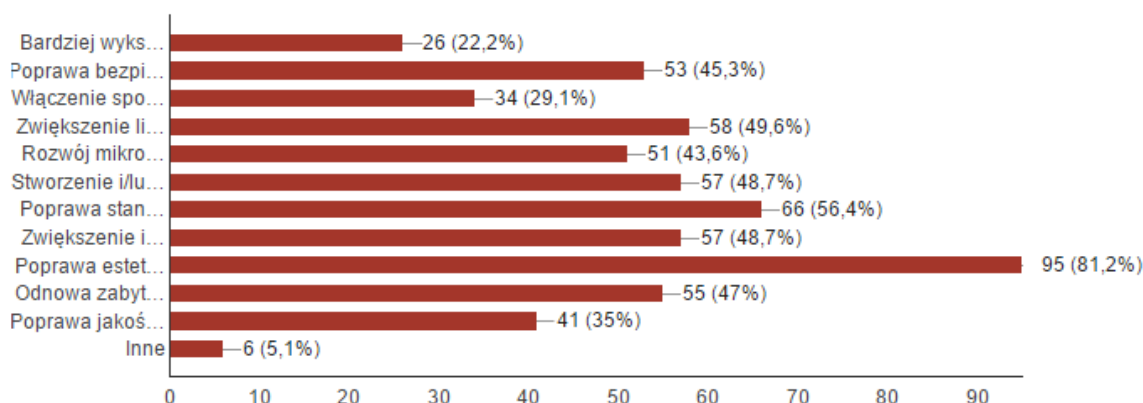

VIII. Problem rewitalizacji jest dla Pana(i) ważny

X. Jakie pięć najważniejszych efektów, według Pana/i, powinno zostać osiągniętych w wyniku procesu rewitalizacji? (proszę zaznaczyć wybrane odpowiedzi).

(117 odpowiedzi)

Uwagi dodatkowe jakie w ankietach zgłosili respondenci to:

1. Proszę o rozważenie stworzenia w ramach rewitalizacji pomieszczeń, w których organizacje pozarządowe będą mogły swobodnie organizować zebrania i szkolenia dla około 30 osób. Ratusz ze względów bezpieczeństwa (alarm) jest trudno dostępny po godzinie 18:00 co dla niektórych NGO jest dużym utrudnieniem.

2. Proponuję, aby na terenie objętym rewitalizacją powstała scena-amfiteatr, górka (mini szkółka narciarska) czy sztuczne lodowisko, kręgielnia, park design z sznurka, park linowy, boiska, ścieżki do jazdy na rolkach, był zatrudniony animator kultury lub streetworker, były organizowane pikniki rodzinne z fabułą, jarmarki, koncerty, turnieje sportowe, festyny, konkursy, kino letnie,

gminne przeglądy dorobku artystycznego, ścianka wspinaczkowa, zajęcia teatralne, dni kultury, spotkania dla dzieci z ciekawymi osobami, sławnymi osobami, pogadanki, akcje charytatywne, zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci, profilaktyka uzależnień, zajęcia typu talk show dla dzieci, rękodzielnia, cykle sobotnich warsztatów dla dzieci, niedzielne poranki filmowe lub zajęcia na żywo z udziałem rodzin w stylu Teleranka czy 5-10-15, poranna gimnastyka, organizowanie zajęć wakacyjnych, organizowanie i prowadzenie świetlic oraz zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży (np. z nauki jazdy na rolkach, łyżwach, rowerze, przepisów ruchu drogowego), instruktorzy nordic walking, biegania, tańca; trenerzy personalni, dietetycy, siłownia na dworze; cykliczne kursy pierwszej pomocy dla dzieci, zajęcia ze strażakami czy policjantami, lekarzami; gabinet relaksacyjny, gdzie można posłuchać muzyki i poczytać książkę, zajęcia w stylu poznajemy zawody; gry i zabawy podwórkowe; miejsce na gry planszowe; mały staw dla młodych wędkarzy, zajęcia z wędkarstwa; raj dziecięcy z posadzonymi przez dzieci drzewkami owocowymi, gdzie będą prowadzone cykliczne zajęcia o zdrowej żywności, przygotowywaniu przetworów, prowadzeniu ogródka; kawiarenka klubu młodzieżowego, cukiernia, Klub dla mamy i taty, gdzie młodzi rodzice spotykają się, aby nawzajem się wspierać, wymieniać poglądami, warsztaty kulinarne dla dzieci i rodziców, zajęcia dla seniorów; organizowanie akcji sprzątnięcia świata, wiele inspiracji można zaczerpnąć z działalności Nikiszowca na Śląsku. To miejsce w Kluczborku powinno być sercem tego miasta, gdzie angażowała się też będzie społeczność lokalna, stowarzyszenia, lokalni przedsiębiorcy, organizacje.

Biorąc pod uwagę wyniki ankiet respondenci wskazali że głównymi obszarami, które wymagają rewitalizacji jest obszar przy ul. Pułaskiego (tereny przemysłowe po dawnej Famprze, obok kina) oraz tereny Osiedla Północ (Gałczyńskiego, Tuwima, Morcinka, Szenwalda, Broniewskiego, Grunwaldzka, Słowackiego, Ligonja)

11. SYSTEM WDRAŻANIA PROGRAMU REWITALIZACJI

Celem zapewnienia optymalnych rozwiązań w zakresie realizacji planowanych procesów rewitalizacyjnych i aby trafnie powiązać obszary, na których toczy się proces rewitalizacji oraz działania poszczególnych uczestników procesu - przedstawicieli lokalnej społeczności, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, samorządowców, pracowników administracji planuje się powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji, pracą którego będzie kierowało dwóch merytorycznych pracowników Urzędu Miejskiego. W skład zespołu wejdą m.in. pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych, pracownicy nadzoru budowlanego, przedstawiciele instytucji publicznych oraz przedsiębiorcy.

Zespół Urzędu Miejskiego w Kluczborku posiada odpowiednie doświadczenie zebrane w trakcie przygotowania i realizacji inwestycji finansowanych ze środków europejskich. Zespół z powodzeniem zrealizował projekt „Rewitalizacja miasta Kluczborka obejmująca remont Ratusza, dróg i kanalizacji deszczowej wokół Rynku, remont Parku Miejskiego oraz remont części wspólnych budynków wspólnot mieszkaniowych” w ramach RPO 2007-2013. Ponadto zespół koordynował realizację partnerskiego projektu „Rewitalizacja Miasta Kluczborka - budynki mieszkaniowe z częścią usługową” realizowanego we współpracy ze wspólnotami mieszkaniowymi.

W ramach czynności zarządczych do zadań Zespołu ds. Rewitalizacji należało m.in.: przeprowadzenie diagnozy problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych oraz identyfikacja potrzeb rewitalizacyjnych, organizacja konsultacji społecznych służących opracowaniu Programu, delimitacja przestrzenna obszaru/obszarów przeznaczonych do rewitalizacji, wypracowanie celów i kierunków działań w poszczególnych sferach – społecznej, gospodarczej i przestrzennej, analiza zgłoszonych projektów i wypracowanie listy projektów priorytetowych, określenie harmonogramu realizacji Programu oraz planu finansowego, wypracowanie systemu wdrażania i monitoringu Programu.

11.1 Monitorowanie

Monitorowanie LPR oparte jest o system wskaźników, które zostały wybrane w odniesieniu do postawionych celów, a następnie określono wartości tych wskaźników – obecne i docelowe. Proces monitorowania jest więc ściśle powiązany z planowaniem. Wskaźniki zostały opracowane częściowo na podstawie statystyki publicznej, a częściowo opierają się na danych zbieranych przez Urząd.

Funkcję zarządzającego i koordynującego realizację LPR Miasta i Gminy Kluczbork 2015-2023 będzie pełnił zespół ds. Rewitalizacji. Do jego zadań będzie należeć monitorowanie realizacji LPR w tym m. in.:

- zbieranie danych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach LPR,
- zapewnienie zgodności realizacji LPR z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu,
- sprawdzenie czy założone wskaźnik realizacji LPR zostały osiągnięte,
- wdrażanie działań korygujących i zapobiegawczych w odniesieniu do przyjętych wskaźników,
- identyfikacja ewentualnych opóźnień lub nieprawidłowości w realizacji zadań i działań,

- przygotowanie wniosków z systematycznie prowadzonego procesu monitorowania dokumentu strategicznego, które mogą być podstawą do aktualizacji obowiązującej LPR
- przygotowanie wniosków z prowadzonego monitoringu, które mogą być również podstawą do przyjęcia założeń rozwoju strategicznego w następnym okresie.

11.2 Ewaluacja

Najogólniej ewaluację zdefiniować możemy jako badanie społeczno-ekonomiczne, realizowane w celu oceny jakości i efektów prowadzonych działań. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o odpowiednie kryteria. Najczęściej stosowanymi kryteriami w procesie ewaluacji są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność. W celu przeprowadzenia oceny ewaluacja posługuje się odpowiednio dobranymi metodami badań społecznych i ekonomicznych. Istotną cechą ewaluacji jest jej użyteczny charakter. Głównym celem badania ewaluacyjnego nie jest bowiem jedynie zwiększanie zasobu wiedzy teoretycznej, ale przede wszystkim poprawianie jakości wdrażanych interwencji.

Ewaluacja wewnętrzna to ocena realizowana przez podmioty zaangażowane we wdrażanie danej interwencji. Zaletami takiego podejścia są relatywnie niższe koszty, dobra znajomość charakterystyki ewaluowanej interwencji, a także łatwiejszy dostęp do informacji niezbędnych do przeprowadzenia badania. Słabe strony ewaluacji wewnętrznej to ewentualny brak specjalistycznej wiedzy potrzebnej do dokonania części analiz oraz ryzyko uzyskania nieobiektywnych wyników ewaluacji z powodu niskiego poziomu niezależności zespołu badawczego. Ewaluacja wewnętrzna wymaga również większego, niż w przypadku ewaluacji zewnętrznej, nakładu pracy i czasu. Instytucja, która realizuje badanie, jest natomiast silniej zmotywowana do wykorzystania wyników.

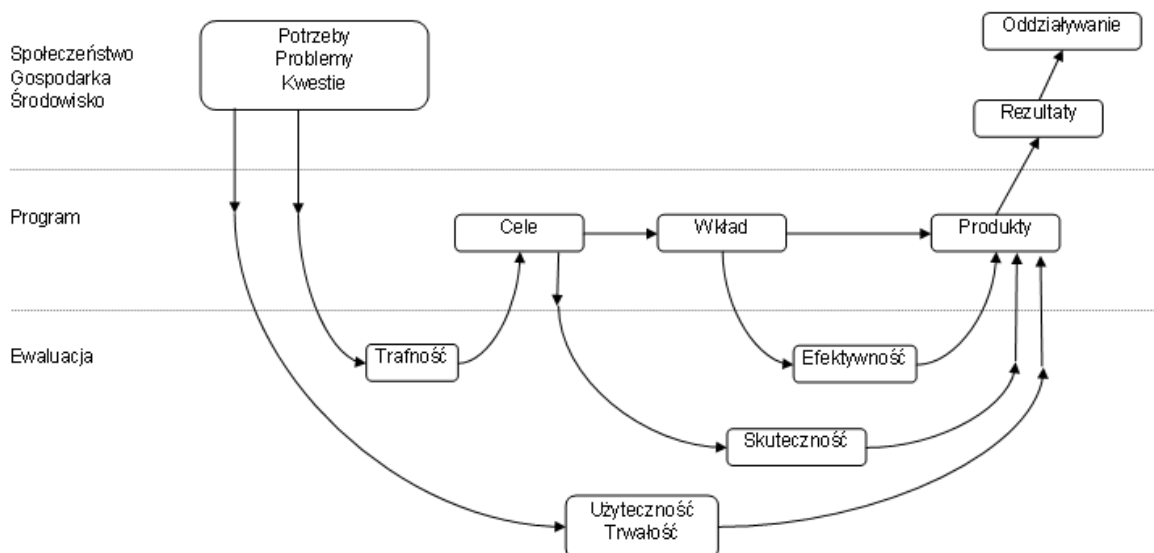
Ewaluacja to określenie wartości danego zjawiska lub procesu w oparciu o odpowiednie kryteria. Kryteria ukierunkowują uwagę oceniającego na kwestie najistotniejsze dla danego projektu (programu). Zastosowanie różnych kryteriów może prowadzić do skrajnie różnych ocen. Przykładowo projekt może być uznany za skuteczny, ponieważ osiągnął zakładane cele, ale jest nieefektywny, bo zaangażowane zostały nadmierne zasoby, lub nieużyteczny, bo nie zaspokaja potrzeb beneficjentów.

Najczęściej stosowanymi kryteriami ewaluacyjnymi są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trafność i trwałość. Poniższa tabela syntetycznie definiuje wyżej wymienione kryteria.

NAZWA KRYTERIUM	OPIS
Trafność	Ocena adekwatność planowanych celów interwencji i metod jej wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w diagnozie. Analiza tego kryterium jest prowadzona przed rozpoczęciem i w pierwszych fazach wdrażania interwencji.
Skuteczność	Ocena stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty.
Efektywność	Ocena relację między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji.
Użyteczność	Ocena całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (zarówno tych planowanych, jak i nieplanowanych, tzw. ubocznych), odnosząc je do wyzwań społeczno-ekonomicznych (często już zmienionych w czasie). W odróżnieniu od kryterium trafności, ocena użyteczności jest prowadzona po zamknięciu interwencji lub w jej końcowej fazie wdrażania.
Trwałość	Ocena ciągłość efektów (przede wszystkim pozytywnych) danej interwencji w perspektywie średnio- i długookresowej (a więc po zakończeniu interwencji).

Tabela 40 Kryteria ewaluacyjne. Źródło: Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

Relacje między celami LPR, sytuacją społeczno-gospodarczą, a kryteriami stosowanymi w procesie ewaluacji trafnie przedstawia poniższy rysunek.

Wykres 9 Zastosowanie kryteriów ewaluacyjnych w logice realizacji LPR. Źródło: Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem mającym odpowiadać na szczególnie istotne kwestie dla obszarów borykających się z dużymi problemami w sferze społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej. Samorząd Gminy Kluczbork przygotowując ten dokument, jak również planując jego system wdrażania będzie kierował się zasadą szerokiej partycypacji społecznej. W toku całej realizacji LPR prowadzona będzie również otwarta polityka informacyjna w zakresie realizowanych projektów i działań rewitalizacyjnych. Działania te będą podejmowane zarówno przez realizatorów poszczególnych projektów jak również systemowo przez operatora którym będzie Gmina Kluczbork.

11.3 Ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z opinią Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu z dnia 24.11.2016r. w odniesieniu do dokumentu jakim Lokalny Program Rewitalizacji Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023 nie ma konieczności przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Wskazane w ramach dokumentu przedsięwzięcia nie wykazują znaczącego oddziaływania na

środowisko. Jednocześnie przedsięwzięcia te realizowane są poza obszarem NATURA 2000, tym samym poza siedliskami przyrodniczymi i stanowiskami gatunków i ich siedlisk dla ochrony których zostały one wyznaczone oraz nie będą na nie znacząco negatywnie oddziaływać. Ponadto projekt nie jest realizowany na terenach o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych oraz na obszarach podlegających ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym i w granicach form przyrodniczych, tym samym nie będą naruszać obowiązujących w stosunku do nich zakazów. Powyższe kwestie stanowią o braku przesłanek do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentu „Lokalny Program Rewitalizacji miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023”.

12. SPIS TABEL

Tabela 1 Dotacje celowe na modernizację lub budowę ogrzewania proekologicznego. Źródło: Referat Ochrony Środowiska, Urząd Miejski w Kluczborku.....	36
Tabela 2 Zapotrzebowanie na energię elektryczną, źródło: Wydział Gospodarki Miejskiej, Urząd Miejski w Kluczborku.....	40
Tabela 3 Ocena faktycznego stanu dróg w Gminie Kluczbork dokonana.....	47
Tabela 4 Stan zasobów mieszkaniowych w Gminie Kluczborku w latach 2012-2015 opracowane na podstawie danych GUS BDL.....	48
Tabela 5 Stan zasobów mieszkaniowych w Gminie Kluczborku w latach 2012-2015, opracowane na podstawie danych GUS BDL.....	49
Tabela 6 Infrastruktura zasobów mieszkaniowych w Gminie Kluczborku w latach 2012-2014, opracowane na podstawie danych GUS BDL.....	49
Tabela 7 Wiek zabudowy w Gminie Kluczborku, opracowane na podstawie danych GUS, Narodowy Spis powszechny 2002.	50
Tabela 8 Zasób mieszkaniowy Gminy Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MZOK Kluczbork.	51
Tabela 9 Stan techniczny zasobu mieszkaniowego Gminy Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MZOK Kluczbork.....	51
Tabela 10 Planowane nakłady na remonty zasobu mieszkaniowego Gminy Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z MZOK Kluczbork.	52
Tabela 11 Ocena konieczności uzupełnienia/uporządkowania zabudowy oraz przestrzeni publicznych w ramach poszczególnych ulic oraz sołectw, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.....	58
Tabela 12 Liczba podmiotów gosp. zarejestrowanych w rejestrze REGON w Gminie Kluczborku w latach 2013-2015. Źródło: GUS BDL.....	62
Tabela 13 Przyrost naturalny w Gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Spraw Obywatelskich i Społecznych, Urząd Miejski w Kluczborku.....	63
Tabela 14 Liczba ludności gminy i miasta Kluczbork w latach 2012 -2016 oraz zmiana procentowa w odniesieniu do okresu 2016 - 2012. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych, UM Kluczbork	66
Tabela 15 Liczba ludności w rozbiciu na poszczególne ulice miasta Kluczborka ora sołectwa w latach 2012 -2016 oraz zmiana procentowa w odniesieniu do okresu 2016 - 2012. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych UM Kluczbork.....	69
Tabela 16 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym. Źródło: opracowane na podstawie danych GUS BDL.....	71
Tabela 17 Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2012-2015 w gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych UM Kluczbork.	75
Tabela 18 Wskaźniki dotyczące ludności w wieku produkcyjnym w gminie Kluczbork w latach 2012-2015, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.....	77
Tabela 19 Wskaźniki dotyczące osób w wieku produkcyjnym, Źródło: opracowanie własne na opracowane na podstawie danych GUS BDL.....	78
Tabela 20 Liczba osób samotnie wychowujących dziecko w gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Kluczborku.	81
Tabela 21 Liczba rodzin wielodzietnych w Gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS w Kluczbork.....	83

Tabela 22 Liczba rodzin z problemami alkoholowymi na terenie miasta Kluczborka, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji Alkoholowej w Kluczborku.....	86
Tabela 23 Liczba rodzin z problemami alkoholowymi na terenie gminy, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji Alkoholowej w Kluczborku.	86
Tabela 24 Liczba rodzin na obszarze Gminy Kluczbork, w których wystąpił problem przemocy domowej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowej Komendy Policji w Kluczborku.	91
Tabela 25 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych wg. płci w Gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kluczborku.....	93
Tabela 26 Liczba/procent zarejestrowanych osób bezrobotnych na poszczególnych ulicach i w sołectwach gminy Kluczbork, stan na 01.08.2016. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kluczborku.	95
Tabela 27 Korzystający ze świadczeń przyznawanych w ramach zadań własnych i zleconych w gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.....	97
Tabela 28 Liczba korzystających z pomocy OPS w Gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.	99
Tabela 29 Liczba korzystających z pomocy OPS w Gminie Kluczbork wg ulic miasta i sołectw Gminy Kluczbork., Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.....	101
Tabela 30 Liczba osób korzystających funduszu alimentacyjnego w 2015 r. wg ulic i sołectw, Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.	104
Tabela 31 Rejony miasta Kluczborka podległe funkcjonariuszom Rewiru Dzielnicowych KPP w Kluczborku Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.....	106
Tabela 32 Liczba przestępstw wg. rodzaju w 2015 roku w poszczególnych rejonach miasta, źródło Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.....	107
Tabela 33 Liczba wykroczeń wg. rodzaju w 2015 roku w poszczególnych rejonach miasta, źródło Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.....	107
Tabela 34 Liczba przestępstw wg. rodzaju w 2014 roku w poszczególnych rejonach miasta. Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.	108
Tabela 35 Liczba przestępstw wg. rodzaju w 2014 roku w poszczególnych rejonach miasta. Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.	108
Tabela 36 Liczba przestępstw i wykroczeń w latach 2014-2015 w poszczególnych rejonach miasta. Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku.	109
Tabela 37 Frekwencja wyborcza podczas wyborów samorządowych w Gminie Kluczbork w latach 2006,2010,2014. Źródło www.wybory20014.pkw.gov.pl	111
Tabela 38 Zbiorcze zestawienie wskaźników, wziętych pod uwagę przy wyznaczeniu obszaru rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.....	119
Tabela 39 Zbiorcze zestawienie projektów w ramach LPR Miasta i Gminy Kluczbork na lata 2016-2023, opracowanie własne UM Kluczbork.	131
Tabela 40 Kryteria ewaluacyjne. Źródło: Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.....	163

13. SPIS ZDJĘĆ

Zdjęcie 1 Wyremontowana fontanna i Glorietta w Parku Miejskim. Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.	8
Zdjęcie 2 Wyremontowany Ratusz Miejski. Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.	9
Zdjęcie 3 Jedna z kamienic przy ul. Damrota przed remontem	
Zdjęcie 4 Jedna z kamienic przy ul. Damrota.	9
Zdjęcie 5 Stan obecny terenu po byłym zakładzie przemysłowym Fampra. Źródło: UM Kluczbork.	133
Zdjęcie 6 Stan obecny terenu po byłym zakładzie przemysłowym Fampra. Źródło: UM Kluczbork.	133
Zdjęcie 7 Stan obecny terenu po byłym zakładzie przemysłowym Fampra. Źródło UM Kluczbork.	133
Zdjęcie 8 Teren po byłym zakładzie przemysłowym Fampra w obrębie działki 109/7. Źródło http://geoportal.gov.pl	134

14. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Struktura branż działalności gospodarczej w Gminie Kluczbork w 2015 roku. Źródło: GUS BLD.	62
Wykres 2 Liczba mieszkańców Gminy Kluczbork w kolejnych latach. Źródło: opracowanie własne, Urząd Miejski w Kluczborku.	64
Wykres 3 Struktura wiekowa ludności w Gminie Kluczbork w 2013 r. Źródło: opracowanie własne, Urząd Miejski w Kluczborku.	65
Wykres 4 Struktura wiekowa uczniów z problemami alkoholowymi, Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Kluczbork.	88
Wykres 5 Struktura wiekowa dzieci po raz pierwszy spożywających alkohol, Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dla Gminy Kluczbork.	88
Wykres 6 Dominujące powody przyznania pomocy społecznej w Gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.	97
Wykres 7 Struktura rodzin korzystających z pomocy w Gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.	98
Wykres 8 Liczba świadczeń, ilość osób korzystających z zasiłków stałych w Gminie Kluczbork. Źródło: Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku.	98
Wykres 9 Zastosowanie kryteriów ewaluacyjnych w logice realizacji LPR. Źródło: Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.	164

15. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Lokalizacja Gminy Kluczborka na mapie Polski, Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.....	23
Rysunek 2 Plan miasta Kluczborka Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.....	29
Rysunek 3 Przebieg gazociągów przez teren gminy Kluczbork. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kluczbork na lata 2009 – 2012 z perspektywą 2013-2016.....	39
Rysunek 4 Przebieg linii energetycznych przez teren Gminy Kluczbork. Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kluczbork na lata 2009 – 2012 z perspektywą 2013-2016	41
Rysunek 5 Mapa pogładowa rozkładu dróg na terenie gminy Kluczbork. Źródło: Urząd Miejski w Kluczborku.	43
Rysunek 6 Wyznaczenie obszarów problemowych w zakresie sfery funkcjonalno-przestrzennej w mieście Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.	59
Rysunek 7 Wyznaczenie obszarów problemowych w zakresie sfery funkcjonalno-przestrzennej w Gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.....	59
Rysunek 8 Wyludnienie w mieście Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych UM Kluczbork.	70
Rysunek 9 Wyludnienie w Gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Obywatelskich i Obronnych UM Kluczbork	71
Rysunek 10 Osoby w wieku poprodukcyjnym w mieście Kluczbork. Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.....	76
Rysunek 11 Osoby w wieku poprodukcyjnym w gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.....	77
Rysunek 12 Natężenie liczby osób samotnie wychowujące dziecko w mieście Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.	81
Rysunek 13 Natężenie liczby osób samotnie wychowujących dziecko w Gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne UM Kluczbork.	82
Rysunek 14 Obszary występowania problemów alkoholowych w mieście Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji Alkoholowej w Kluczborku.....	87
Rysunek 15 Obszary występowania problemów alkoholowych w gminie Kluczbork, Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Komisji Alkoholowej w Kluczborku.....	87
Rysunek 16 Obszary, na których wystąpiło największe nasilenie problemu przemocy domowej w mieście Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowej Komendy Policji w Kluczborku.....	91
Rysunek 17 Obszary, na których wystąpiło największe nasilenie problemu przemocy domowej w Gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowej Komendy Policji w Kluczborku.....	91
Rysunek 18 Obszary, na których wystąpiło największe nasilenie problemu bezrobocia w mieście Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kluczborku.	95
Rysunek 19 Obszary, na których wystąpiło największe nasilenie problemu bezrobocia w gminie Kluczbork. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Kluczborku.	96
Rysunek 20 Koncentracja wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy OPS do średniej gminy w mieście Kluczbork. Opracowanie własne na podstawie danych OPS w Kluczborku.....	102

Rysunek 21 Koncentracja wskaźnika liczby osób korzystających z pomocy OPS do średniej gminy w gminie Kluczbork. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OPS w Kluczborku.	102
Rysunek 22 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego. Źródło: pracowanie własne na podstawie zebranych danych i wskaźników.	120
Rysunek 23 Wyznaczenie obszarów rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych danych i wskaźników.	121
Rysunek 24 Wyznaczenie obszarów rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne na podstawie zebranych danych i wskaźników.	122